

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDROS**

EUROPOS SĄJUNGOS POLITIKOS IR ADMINISTRAVIMO PROGRAMA

JURGITA MATUIZIENĖ

**KULTŪROS PAVELDO POLITIKA ŠIUOLAIKINĖJE
LIETUVOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas: doc. dr. A. Kulakauskas

Vilnius, 2007

Turinys

Sutrumpinimų sąrašas.....	3
Įvadas.....	4
1. Kultūros paveldo samprata.....	6
1.1. Kultūros paveldą reglamentuojantys teisės aktai: sąvokų gausa ir painiava.....	8
1.2. Istorinė apžvalga.....	9
1.3. Paminklosaugos/Paveldosaugos raida nuo 1990 m.	10
1.4. Paminklotvarkos/Paveldotvarkos raida nuo 1990 m.	13
1.5. Kultūros paveldo politika šiandien: teisinis aspektas.....	14
2. Kultūros paveldo politikos efektyvų veikimą sąlygojančios problemos.....	32
2.1. Teisės aktų suderinamumo problema.....	32
2.2. Finansavimo problema.....	34
2.3. Nekilnojamojo kultūros paveldo panaudojimo problema.....	36
2.4. Visuomenės dalyvavimo problema.....	38
2.5. Paveldosaugos valdymo institucijų personalo skatinimo problema.....	43
3. Prisiimti įsipareigojimai saugant Pasaulio paveldo objektus Lietuvoje ir tarptautinis bendradarbiavimas.....	46
3.1. Vilniaus senamiestis.....	46
3.2. Kuršių Nerija.....	47
3.3. Kernavės archeologinė vietovė.....	48
3.4. Pasaulio paveldo objektų apsaugos sistema ir Latvijos pavyzdys.....	49
3.5. Europos Tarybos ir Lietuvos bendradarbiavimas kultūros paveldo srityje bei kiti tarptautiniai projektai.....	51
3.6. Kultūros vertybių paieška užsienyje.....	54
4. Kultūros paveldo politikos valdymas viešojo administravimo kontekste.....	59
Išvados.....	67
Pasiūlymai.....	68
Santrauka.....	69
Summary.....	71
Naudotos literatūros sąrašas.....	73
Priedai.....	89

Sutrumpinimų sąrašas

Lietuvos Respublikos - LR

Europos Sąjunga - ES

Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas - NKVAĮ

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas - NKPAĮ

Kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas - KKVAĮ

Valstybinė kultūros paveldo komisija - VKPK arba komisija

Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamentas - KVAD arba departamentas

Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos - KPD arba departamentas

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization - UNESCO

Įvadas

Tiriamoji problema

Tinkamai saugomas ir prižiūrimas kultūros paveldas padeda formuoti Lietuvos įvaizdį, prisideda prie krašto gerovės kūrimo ir turizmo plėtojimo. Dalyvavimas tarptautinėse programose įpareigoja tinkamai vykdyti priisiimus įsipareigojimus ir užsiimti informacijos apie kultūros paveldą sklaida tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Valstybės skiriamos palyginus nedidelės lėšos kultūros paveldo išsaugojimui, teisės aktų, susijusių su kultūros paveldo apsauga, nesuderinamumas, visuomenės dalyvavimo sprendimų priėmimo problema yra pagrindiniai klausimai, keliantys nerimą šiandien. Todėl svarbiausias kultūros paveldo politikos siekis turėtų būti - aiškintis priežastis susidariusių problemų ir stengtis kuo racionaliau jas išspręsti.

Darbo aktualumas ir temos naujumas

Magistro baigiamojo darbo tema įdomi tuo, kad kultūros paveldo politika nėra plačiai tyrinėta, todėl šiuolaikinėje visuomenėje, kur vyrauja „mašinų kultūra“, svarbu atkreipti dėmesį į kultūros paveldą, esantį kiekvienos šalies ir jos gyventojų istoriniu laimėjimu. Tai valstybės ir tautos pasididžiavimas. „Pagal tai, kaip valstybė vertina, rūpinasi ir saugo kultūros paveldą, galima spręsti ir apie tos šalies kultūrą“.¹ Svarbu išsiaiškinti, koku būdu galima veiksmingiau organizuoti kultūros paveldo politiką Lietuvoje ir tokiu būdu garantuoti kultūros paveldo apsaugą, gausėjimą ir perdavimą ateities kartoms.

Darbo tema apims šių dienų aktualijas ir šiek tiek bus supažindinta su kultūros paveldo politikos istorine raida.

Visų pirma, darbe buvo naudojamosi norminiai teisės aktai: LR Konstitucija, LR nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu ir su šiuo įstatymu susijusiais poįstatyminiais teisės aktais, teismų praktika ir kt. Kalbant apie akademinę literatūrą kultūros paveldo politikos tema, reikia pažymėti, kad jos apskritai beveik nėra. Visų pirma, tai lėmė temos naujumas. Viena vertus, straipsnių gausa kultūros paveldo tema internetiniuose šaltiniuose taip pat leido susidaryti gana išsamų vaizdą. Kita vertus, didžioji straipsnių dalis yra deskriptyvūs, stokoja gilesnės bei išsamesnės analizės. Reikia pripažinti, kad ir pačios kultūros paveldo politikos srities specifika sąlygoja tai, kad ją sunku patalpinti į teorinius rėmus. Tačiau nuo to tema netampa mažiau vertinga ar įdomi. Darbe daugiausiai remiamasi tokių tyrinėtojų kaip Jonas Rimantas Glemža, Rasa Čepaitienė darbais, kuriuose supažindinama su kultūros paveldo samprata, apžvelgiamos kultūros

---

¹ Glemža R.J. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. - Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002. P. 10.

paveldo apsaugos problemos, supažindinama su institucijų pavadinimų evoliucija šioje srityje ir kiti aspektai. Bernard M. Feilden ir Jukka Jokilehto darbo analizė padėjo suprasti siektino kultūros paveldo vietų priežiūros sistemos modelio. Taip pat buvo pasiremta leidiniuose „Kultūros paminklai“ publikuotais straipsniais kultūros paveldo tema bei konferencijų medžiaga. Analizuojant kultūros paveldo politikos valdymą viešojo administravimo kontekste, paminėtini Alvydas Raipa, Borisas Melnikas, Vladislovas Domarkas ir kiti šios srities tyrinėtojai, išsamiai apibūdinę viešojo administravimo, kaip mokslo, reikšmę šiuolaikinėje Lietuvoje. Rašant darbą, taip pat padėjo autorės, dirbančios kultūros paveldo srityje, žinios ir konsultacijos su kultūros paveldo srityje dirbančiais specialistais.

Tyrimo objektas

Kultūros paveldo politika šiuolaikinėje Lietuvoje.

Tyrimo tikslas

Įvertinti kultūros paveldo politiką šiuolaikinėje Lietuvoje ir pasiūlyti šios politikos tobulinimo kryptis.

Tyrimo uždaviniai

1. Atskleisti kultūros paveldo sampratą ir trumpai supažindinti su kultūros paveldo politikos istorine apžvalga.
2. Ištirti kultūros paveldo politikos veikimą sąlygojančias problemas.
3. Supažindinti su tarptautiniais įsipareigojimais ir tarptautiniu bendradarbiavimu.
4. Išanalizuoti kultūros paveldo politikos valdymą viešojo administravimo kontekste.

Tyrimo hipotezė

Paskutinė kultūros paveldo politikos reforma neišsprendžia šios politikos efektyvumo problemos.

Tyrimo metodas

Mokslinei literatūrai, Lietuvos Respublikos teisės aktams ir tarptautinėms sutartims išnagrinėti, buvo naudojamas mokslinės literatūros ir dokumentų analizės metodas.

1. Kultūros paveldo samprata

Prieš pradėdant kalbėti apie kultūros paveldo politiką šiuolaikinėje Lietuvoje, tikslinga supažindinti su pačia kultūros paveldo samprata. Kaip ji buvo suprantama anksčiau, tai yra iki NKPAĮ įsigaliojimo ir dabar.

Lietuvoje sąvokos, apimančios kultūros paveldą: kultūros paminklas, kultūros vertybė, kultūros objektas ir kt., dažnai vartojamos kaip sinonimai. Pirmieji teoriniai bandymai atskirti su kultūros paveldu susijusias sąvokas, pastebimi Jurgio Bučo darbuose.² Autorius teigia: „dėl nevienodai suprastų sąvokų ir terminų naudojimo pastaruoju metu tapo neįmanoma dalykiškai diskutuoti, sunku rengti kultūros vertybių apsaugos dokumentus“.³ Dar iki XX a. septintojo-aštuntojo dešimtmečio Europoje specialistams ir visuomenei pakako „kultūros paminklo“ termino, apimančio reikšmingiausias konkrečios valstybės meno ir architektūros istorijos objektų kolekcijas, išdėliotas pagal stilius ir epochas.⁴ Toks terminas ilgą laiką buvo vartojamas ir Lietuvoje, tiesa, priskiriant dar ir „istorijos“ pažyminį. Tad sutartinai buvo kalbama apie istorijos ir kultūros paminklus.

Terminas „paveldas“ nurodo į perdavimo-perėmimo veiksmą, todėl šiuolaikiniai teoretikai siūlo „kultūros paveldo“ sąvoką suvokti:

1. „kaip sinonimą bet kokioms fizinėms liekanoms, pasiekusioms mus iš praeities. Šiuo atveju jis tiks tiek muziejų kolekcijoms, tiek archeologinėms vietovėms, tiek architektūros objektams ir t.t.;

2. įvardijant liekanas, matomas iš dabarties pozicijų (individualios, šeimos ar kolektyvinės atminties). Bet koks šiuolaikinis produktas, kurio atsiradimą galima susieti su praeitimi, tampa paveldo produktu;

3. taikant ne tik visiems objektams ar artefaktams, kuriuos galima susieti su praeitimi, bet ir išplečiamą iki visos kultūrinio ar meninio produktyvumo srities nacionalinio paveldo rėmuose;

4. kaip dalinai ar visiškai apimančią ir gamtinės aplinkos elementus, vartojant „paveldo kraštovaizdžio“ terminą, ypač populiarių Šiaurės Amerikos paveldosaugos sistemoje;

5. įvardijant komercinės veiklos sritį - „paveldo industriją“, besiremiančią paveldo komponentų turinčių produktų ir paslaugų visuma;

---

² Rožankevičiūtė A. Istorinis paminklas: sampratos disonansai ir genezės problema. Kultūros paminklai/12. - Vilnius: Savastis, 2005. P. 17.

³ Bučas J. Kai kurie kultūros vertybių sampratos ir apskaitos klausimai. Kultūros paminklai/1. - Vilnius: Savastis, 1994. P. 129.

⁴ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 15.

6. galiausiai kartais pagrindžiant ir puoselėjant politinį ekstremizmą bei rasinį ar etninį išskirtinumą“.⁵

NKPAĮ kultūros paveldą apibrėžia kaip karta iš kartos paveldimas, perimamas, sukurtas ir perduodamas kultūros vertybes, svarbias etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu.⁶ Ši sąvoka yra nauja, kadangi nuo 1994 m. iki 2005 m. galiojusiam NKVAĮ kultūros paveldas nebuvo apibrėžtas, o kalbama buvo apie nekilnojamąsias kultūros vertybes.⁷ Tiesa, atitinkamai nuo 1996 m. iki šiol galioja KKVAĮ, kuriame apibrėžta kilnojamųjų kultūros vertybių sąvoka.⁸ Svarbu pažymėti, kad kultūros paveldo samprata apima tiek nekilnojamąsias, tiek kilnojamąsias kultūros vertybes, todėl NKPAĮ įtvirtinta kultūros paveldo sąvoka yra savotiškas progresas ir indėlis aiškumo prasme.

Visgi neapsieinama ir be tam tikro trūkumo. Pačioje kultūros paveldo sąvokoje kalbama apie kultūros vertybes. Atrodytų, kad savaime suprantama, jog kalba eina apie jau minėtąsias nekilnojamąsias ir kilnojamąsias kultūros vertybes, tačiau tikslumo dėlei reikėtų apibrėžti ir pačias kultūros vertybes, kadangi nei NKPAĮ, nei KKVAĮ tokios sąvokos nėra. Kitas klausimas – ar to reikia, kadangi ES teisės aktuose, susijusiuose su kultūros paveldu ir kuriuos Lietuva įsipareigojo įgyvendinti, kalbama apie kultūros objektus, bet ne apie kultūros vertybes. Pavyzdžiui, 1993 m. kovo 15 d. Tarybos direktyvoje 93/7/EEB dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros objektų grąžinimo ir vėlesniuose jos pakeitimuose kalbama apie kultūros objektus.⁹ Svarbu pažymėti, kad direktyvų nuostatas valstybė narė turi perkelti į nacionalinius teisės aktus, todėl čia iškyla tikslaus vertimo būtinybė ir suderinamumo reikalavimas.

Eiliniam piliečiui, skaitant visus minėtus teisės aktus, autorės nuomone, kyla papildomų klausimų dėl šios painiavos. Teisinėje valstybėje ir tuo labiau šiais laikais, kai piliečiai aktyviai domisi ir gilina į savo teises, tokie netikslumai gali sukelti tam tikrų rūpesčių, siekiant išsiaiškinti

---

⁵ Ten pat. P. 17.

⁶ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 2 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571.
[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=nekilnojamojo%20kult%FBros&p_tr2=2;](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=nekilnojamojo%20kult%FBros&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-08-05)
prisijungimo laikas: 2007-08-05.

⁷ Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 1 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37.
[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15165;](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15165; prisijungimo laikas: 2007-08-05) prisijungimo laikas: 2007-08-05.

⁸ Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 2 str. // Valstybės žinios. 1996, Nr. 14-352.
[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=246295;](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=246295; prisijungimo laikas: 2007-08-05) prisijungimo laikas: 2007-08-05.

⁹ 1993 m. kovo 15 d. Tarybos direktyvoje 93/7/EEB dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros objektų grąžinimo kultūros objektas – tai objektas, kuris prieš neteisėtą išvežimą iš valstybės narės teritorijos arba po jo, kaip numatyta Sutarties 36 (turima omenyje Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties) straipsnyje pagal nacionalinius teisės aktus arba administracine tvarka yra klasifikuojamas kaip nacionalinio turto dalis, turinti meninę, istorinę ar archeologinę vertę, ir kuris priklauso vienai iš priede išvardytų kategorijų, arba, jei nepriklauso nė vienai iš šių kategorijų, yra neatskiriama: visuomeninės kolekcijos, įtrauktos į muziejų, archyvų arba bibliotekų saugomų kolekcijų inventorinius sąrašus, dalis // [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1993:074:0074:076:LT:HTML;](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1993:074:0074:076:LT:HTML; prisijungimo laikas: 2007-08-10) prisijungimo laikas: 2007-08-10.

kas yra kas. Suvienodinti sąvokų reglamentavimą galiojančiuose teisės aktuose yra svarbus dalykas, tačiau jų išaiškinimas vieninteliame, tiek vienas ir kitas kultūros vertybes apimančiame teisės akte, būtų dar svarbesnis žingsnis, tačiau apie tai, kituose poskyriuose.

Apibendrinant, šiai dienai kultūros paveldo sąvoka suprantama kaip daugybės sinonimų samplaika, kas sukelia atitinkamus sunkumus, sprendžiant vienokius ar kitokius klausimus, o ypatingai – skaitant teisės aktus.

1.1. Kultūros paveldą reglamentuojantys teisės aktai: sąvokų gausa ir painiava

Šiame poskyryje bus kalbama apie kultūros paveldą reglamentuojančius teisės aktus, o tiksliau - juose įtvirtintas skirtingas sąvokas. Pradėkime nuo aukščiausią galią Lietuvoje turinčio teisės akto - LR Konstitucijos. Jos 42 str. ir 47 str. minima apie Lietuvos kultūros paminklus, kultūros vertybes ir kultūros objektus.¹⁰ NKPAĮ apibrėžtos kultūros paminklų, kultūros paveldo objektų, nekilnojamosios kultūros vertybės sąvokos.¹¹ KKVAĮ - kilnojamųjų kultūros vertybių ir Lietuvos kultūros paminklų sąvokos.¹² LR saugomų teritorijų įstatyme apibūdinti paveldo objektai.¹³ Pamačius tokią gausybę apibrėžimų, gautūsi, jog pagrindiniuose kultūros paveldą reglamentuojančiuose teisės aktuose turėtų būti apibrėžta: Lietuvos kultūros paminklų sąvoka, kultūros paminklų sąvoka, kultūros vertybių sąvoka, kultūros objekto sąvoka, kultūros paveldo objekto sąvoka, paveldo objektų sąvoka, nekilnojamosios kultūros vertybės sąvoka ir kilnojamosios kultūros vertybės sąvoka.

Paminėjau pagrindinius teisės aktus, kadangi LR Konstitucija pagal savo struktūrą neapibrėžia sąvokų, todėl jos nuostatos turi būti atitinkamai perkeltos į įstatymus, nutarimus ir kitus galiojančius teisės aktus.

Dėl aiškumo, o tuo labiau - paprastumo, galėtų būti išskirta kultūros paminklų sąvoka. Nors LR Konstitucijoje ir KKVAĮ kalbama apie Lietuvos kultūros paminklus, o NKPAĮ – apie kultūros paminklus, savaime suprantama, kad kalba eina apie nacionalinius kultūros paminklus, todėl žodis „Lietuvos“ yra perteklinis šiuose teisės aktuose. Kiti LR Konstitucijoje paminėti terminai –

¹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=274999&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-07.

¹¹ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 2 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-07.

¹² Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 2 str. // Valstybės žinios. 1996, Nr. 14-352. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=246295; prisijungimo laikas: 2007-08-07.

¹³ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 2 str. // Valstybės žinios. 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 108-3902. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=156931&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-07.

kultūros vertybės ir kultūros objektai nebuvo atitinkamai apibrėžti nei NKVAĮ, nei KKVAĮ ir NKPAĮ. Tiesa, pastarajame apibūdintas kultūros paveldo objektų terminas. Atrodytų, kad nieko čia keista, kadangi iš konteksto galima suprasti apie ką kalbama, tačiau kiekvienas teisinis dokumentas turi būti tvarkingas, tai yra aiškus ir konkretus, todėl lyginant minėtus įstatymus su LR Konstitucija vis dėlto iškyla dviprasmybių. Ar kultūros objektas yra tas pats kultūros paveldo objektas, o kultūros vertybė suprantama kaip kilnojamoji ar nekilnojamoji kultūros vertybė?

Galbūt vienas iš sprendimo būdų - pakeisti atitinkamas LR Konstitucijos nuostatas, tačiau šio teisės akto keitimas yra gana sudėtingas procesas ir visiems suprantama, kad LR Konstitucijos stiprybė ir slypi tame, jog šis teisinis dokumentas turi būti stabilus ir keičiamas tik ypatingai svarbiomis aplinkybėmis. Be to, bet kokio teisės akto dažnas keitimas sukelia nepasitikėjimo ir įtarimo jausmą. Iš kitos pusės, galbūt NKPAĮ nereikėjo įvesti naujų sąvokų ir remtis LR Konstitucijoje įtvirtintomis. Tačiau laikai keičiasi, todėl turime žiūrėti į priekį ir prisitaikyti prie užsienyje vartojamų terminų.

Autorės nuomone, geriausia išeitis būtų parengti vieną teisinį dokumentą, reglamentuojantį tiek kultūros paminklų, tiek kilnojamųjų ir nekilnojamųjų kultūros vertybių (objektų) vietą kultūros paveldo srityje. Tiesa, toks bandymas buvo, tačiau muziejininkų ir istorikų iniciatyva pradėti rengti atskiri įstatymai.¹⁴ Viename teisiniame dokumente būtų įtvirtintos sąvokos, atitinkančios ES teisės aktuose ir tarptautinėse sutartyse nurodytas, o siekiant atitikti ir LR Konstitucijoje vartojamus terminus, reikėtų apibrėžti sąvokas taip, kad būtų suprantama, jog reikšmė yra ta pati.

Apibendrinant, tokia padėtis, kai esama tiek daug painiavos dėl sąvokų gausos, gali sukelti rimtų ginčų tiek specialistams, rengiantiems atitinkamus teisės aktus, tiek ir su tokiais teisiniais dokumentais susiduriantiems asmenims, todėl būtina suderinti teisės aktus ir teisingai kiekvienu konkrečiu atveju vartoti juose nurodytas sąvokas.

1.2. Istorinė apžvalga

Šiandien veikianči kultūros paveldo politika skiriasi nuo po Nepriklausomybės atkūrimo veikusia politika. Galima teigti, kad tai, ką turime šiandien, yra savotiškas naujadaras, kuris dar tik leidžia šaknis. Laikas parodys, ar einama teisingu keliu, ar visgi vertėtų prisiminti praėjusius. Taigi, siekiant suprasti kultūros paveldo politikos pobūdį bei su jos veikimu susijusias problemas, būtina peržvelgti šį mechanizmą iš istorinės pusės.

---

¹⁴ Glemža R.J. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. - Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002. P. 35.

1.3. Paminklosaugos/Paveldosaugos raida nuo 1990 m.

Bet kokiai politikai įgyvendinti, reikalingos institucijos ir jose dirbantys specialistai. Po Nepriklausomybės atkūrimo prie Aukščiausiosios tarybos - Atkuriamojo Seimo buvo įkurta LR kultūros paminklų apsaugos inspekcija, vėliau pakeista į LR kultūros paveldo apsaugos inspekciją, atliekančią kontrolės vaidmenį, o prie LR Vyriausybės įsteigiamas Paminklotvarkos departamentas,¹⁵ kurį LR Vyriausybės 1993 m. birželio 24 d. nutarimu nutarta pertvarkyti į Paminklotvarkos departamentą prie LR statybos ir urbanistikos ministerijos.¹⁶ Pagrindinis šios institucijos uždavinys buvo: „rengti ir įgyvendinti valstybės strategiją istorijos ir kultūros paminklų apskaitos, apsaugos, mokslinių tyrimų, restauravimo ir panaudojimo srityje, kartu su paminklų naudotojais, miestų ir rajonų savivaldybėmis, specializuotomis ir kitomis suinteresuotomis organizacijomis užtikrinti reikiamą paminklų priežiūrą, remontą, konservavimą, restauravimą ir propagavimą“.¹⁷

1990 m. liepos 30 d. priimamas LR kultūros paveldo apsaugos inspekcijos laikinasis įstatymas, skirtas Kultūros paveldo apsaugos inspekcijos veiklai apibrėžti ir nurodytoms funkcijoms vykdyti. Šiame įstatyme, kaip viena iš šios inspekcijos funkcijų, nurodyta, kad pastaroji: „kontroliuoja istorijos ir kultūros paminklų būklę, naudojimą ir apsaugą, išipareigojimų saugoti istorijos ir kultūros paminklus vykdymą, tikrina, ar istorijos ir kultūros paminklų savininkai arba naudotojai laikosi nuomos ir apsaugos sutarties“.¹⁸

Abi institucijos pradėjo intensyviai dirbti, nors ir iš dalies dubliavo viena kitos funkcijas. Paminklotvarkos departamentas turėjo teisę įrašyti objektus į Naujai išaiškinamų istorijos ir kultūros paminklų sąrašus, o Kultūros paveldo inspekcija į Laikinąją istorijos ir kultūros paminklų apskaitą. Tad vienu metu paminklų apskaitą sudarė: Istorijos ir kultūros paminklų sąrašas, Naujai išaiškinamų istorijos ir kultūros paminklų sąrašas ir Laikinoji istorijos ir kultūros paminklų apskaita. Pastarosios dvi dubliavosi, todėl paminklų apskaita tapo gana komplikauta.¹⁹ Praktika

---

¹⁵ Glemža J., Jakučionis P. Paminklosaugos raida Lietuvoje // <http://www.asa.lt/cgi-bin/str1.cgi?grp=56>; prisijungimo laikas: 2007-07-27.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 475 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 25 dalinio pakeitimo“ // Valstybės žinios. 1993, Nr. 26-610. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8073&p_query=paminklotvarkos&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-08-20.

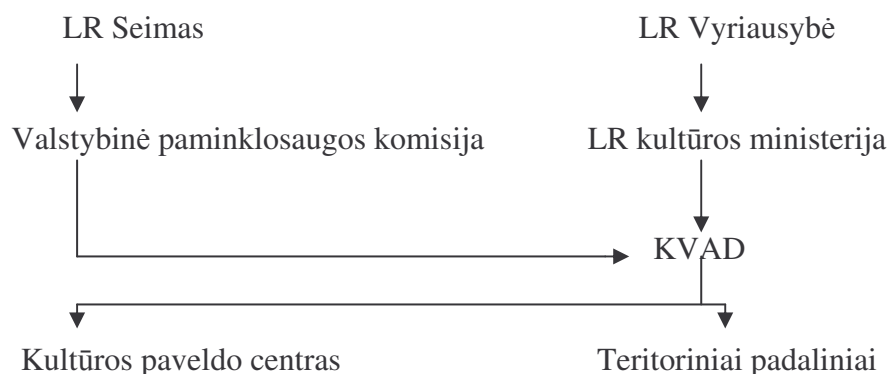
¹⁷ 1990 m. birželio 16 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 220 „Dėl Paminklotvarkos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pagrindinių funkcijų ir organizacinių klausimų“ // Valstybės žinios. 1990, Nr. 19-502. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3571&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-20.

¹⁸ Lietuvos Respublikos kultūros paveldo inspekcijos laikinasis įstatymas // Valstybės žinios. 1990, Nr. 24-598. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=430&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-20.

¹⁹ Varnaitė D. Paminklosauga po 1990-03-11. Kultūros Paminklų enciklopedija. Rytų Lietuva. Tomas I. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1996. P. 20-21.

parodė, kad toks šių dviejų institucijų veikimas vedė prie rungtyniškumo požymių ir iš to kylančios kryptingos politikos stokos.²⁰

Šiai problemai pašalinti, 1994 m. gruodžio 22 d. priimtu NKVAĮ, buvo reorganizuota kultūros vertybių apsaugos valstybinio valdymo sistema. Nauja tai, kad sujungiama Kultūros paveldo apsaugos inspekcija su Paminklotvarkos departamentu ir įsteigiamas naujas KVAD, vykdamas valstybinę kultūros vertybių apsaugos politiką, atsakingas už kultūros vertybių apskaitą, apsaugą ir kontrolę.²¹ 1995 m. Kultūros paveldo centras, atliekantis apskaitos funkciją, buvo reorganizuotas iš Lietuvos kultūros paveldo mokslino centro, kurį 1991 m. balandžio 2 d. įsteigė Paminklotvarkos departamentas.²² Kita naujovė - nuo 1995 m. vasario 1 d. įsteigiama Valstybinė paminklosaugos komisija, formuojanti kultūros vertybių apsaugos valstybinę politiką ir šios politikos įgyvendinimą kontroliuojanti institucija, atliekanti LR Prezidento, Seimo ir Vyriausybės eksperto vaidmenį kultūros vertybių apsaugos valstybinės politikos klausimais.²³ Ši komisija vadovavosi LR Seimo nutarimu patvirtintais nuostatais.²⁴ Valstybinės paminklosaugos komisijos formuojamus uždavinius praktiškai turėjo įgyvendinti KVAD ir Kultūros paveldo centras, tačiau paaiškėjo, kad komisija užėmė nepakankamai reikšmingą vietą visoje kultūros vertybių apsaugos valstybinio valdymo sistemoje, kadangi ji neturėjo realių juridinių-administracinių galių, tai yra atliko rekomendacinio pobūdžio vaidmenį, todėl atsakingos už nusižengimus institucijos neprivalėjo vadovautis komisijos sprendimais.²⁵ Naujoji valstybinė kultūros vertybių apsaugos sistema atrodė taip:

²⁰ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 309.

²¹ Glemža J., Jakučionis P. Paminklosaugos raida Lietuvoje // <http://www.asa.lt/cgi-bin/str1.cgi?grp=56>; prisijungimo laikas: 2007-07-27.

²² Apie centrą // <http://www.kpc.lt/>; prisijungimo laikas: 2007-07-27.

²³ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 310.

²⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. I-913 „Dėl Valstybinės paminklosaugos komisijos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 48-1166.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=18300&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-07-28.

²⁵ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 310.

Regionuose kultūros vertybių pirminę apskaitą, priežiūrą ir kontrolę vykdyti buvo patikėta dešimčiai teritorinių padalinių: Alytaus, Kauno, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Klaipėdos ir Vilniaus. Šalia šios sistemos, paminėtini ir Lietuvos savivaldybėse veikiančios paminklosaugos ar paminklotvarkos skyriai, ar pareigybės, kurios rūpinosi atitinkamos savivaldybės teritorijoje esančiomis kultūros vertybėmis.²⁶ Tiesa, keičiantis miestų ir rajonų savivaldybių taryboms, kai kurių rajonų savivaldybės pradėjo reorganizuoti minėtus skyrius ar atleidinėti specialistus. Susirūpindama tokia padėtimi, Valstybinė paminklosaugos komisija 1999 m. liepos 17 d. priėmė sprendimą, kuriame rekomendavo savivaldybių taryboms nenaikinti pareigybių.²⁷

Buvo imtasi iniciatyvos dalį ministerijų ir kitų LR Vyriausybės institucijų funkcijų ir turto perduoti apskrities valdytojams. Šiuo pagrindu buvo ketinama KVAD funkcijas ir teritorinius padalinius perduoti atitinkamoms apskritims. Valstybinė paminklosaugos komisija 1996 m. birželio 21 d. sprendime, motyvuodama LR apskrities valdymo įstatyme išdėstytą funkcijų, susijusių su kultūros vertybių apsauga, neefektyvumu ir nesuderinamumu su NKVAĮ ir jame apibrėžta valstybinio valdymo struktūra, pasiūlė LR Vyriausybei nesiimti perdavimo procedūros.²⁸

Verta paminėti, kad 1997 m. kovo 27 d. buvo priimtas NKVAĮ, kuriuo atsakomybė už kultūros vertybių apsaugą iš LR kultūros ministro perduota KVAD direktoriui. Departamente atsisakyta apskaitos, ekspertizės ir kontrolės tarnybų. Vėliau pripažinta, jog tokiu būdu buvo padaryta klaida.²⁹ Vertinant tokį politinį sprendimą, negalima nepabrėžti to, kad berods visoje Europoje už kultūros vertybių apsaugą atsakingos valstybių narių vyriausybės ar ministrai. Lietuva buvo vienintelė valstybė, kurioje kultūros vertybių apsauga buvo patikėta Departamento direktoriui, nesančiam Vyriausybės nariu.³⁰ Galima teigti, jog tai rodė nepagarbą pačiai kultūros paveldo politikai ir savotišką nusišalinimą nuo jos vyriausybiniu lygmeniu.

---

²⁶ Glemža R.J. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. - Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002. P. 36.

²⁷ Valstybinės paminklosaugos komisijos 1997 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas Nr. 37 „Dėl savivaldybių vaidmens paminklosaugoje“ // Valstybės žinios. 1997, Nr. 74-1931.

²⁸ Valstybinės paminklosaugos komisijos 1996 m. birželio 21 d. sprendimas Nr. 24 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento funkcijų ir teritorinių padalinių perdavimo apskrities valdytojui“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 63-1491.

²⁹ Glemža R.J. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. - Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002. P. 36.

³⁰ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 310.

Įsigaliojus NKPAĮ, kultūros paveldo apsaugos valstybinis administravimas nepasikeitė, tačiau pačios apsaugos aspektu tam tikrų naujovių įvesta. Apie tai ir apie kitus pasikeitimus, įsigaliojus NKPAĮ, kitame poskyryje.

Apibendrinant, atliekant sistemine pertvarką, bene didžiausias visos reformos minusas buvo tas, kad, panaikinus Kultūros paveldo inspekciją, nebeliko išskirtinai kontrolės funkciją atliekančios institucijos, kadangi KVAD atliko ir planavimo, ir vykdymo, ir kontrolės funkcijas. Todėl neabejotinai iškilo skaidrumo ir efektyvumo problema.

1.4. Paminklotvarkos/Paveldotvarkos raida nuo 1990 m.

Po Nepriklausomybės atkūrimo, centralizuota Paminklotvarkos tresto sistema pradėjo keistis. Respublikinis kultūros paminklų restauravimo trestas skilo į daugelį firmų, tapusių akcinėmis ar uždarosiomis akcinėmis bendrovėmis. Pagal laisvosios rinkos ir konkurencijos sąlygas į paminklotvarkos sritį pradėjo veržtis ir statybų bendrovės, atliekančios remonto darbus. Pastarosios, siekiančios laimėti konkursus paminklotvarkos darbams atlikti, dažniausiai nukonkuruodavo anksčiau minėtas bendroves, kurioms trūko lankstumo, siekiant prisitaikyti prie naujų ekonominių sąlygų.³¹

Valstybė neteko savo žinioje esančių tyrimo, konservavimo, restauravimo ir pritaikymo darbų projektavimo institutų, tačiau NKPAĮ numatyta, kad: „tyrimai yra nekilnojamojo kultūros paveldo apskaitos, tvarkybos pažinimo ir jo sklaidos pagrindas“.³² Taip pat nurodyta, kad fundamentinius ar taikomuosius tyrimus gali atlikti valstybinės tyrimų institucijos, mokslininkai ar atestuoti tyrėjai, todėl gali būti, kad ateityje bus atgaivintos tokio pobūdžio institucijos.

Nuo 1995 m. pradėta licencijuoti paminklotvarkus darbus atliekančias įmones ir atestuoti specialistus. Ši tvarka buvo pakeista į leidimų minėtiems darbams atlikti išdavimo sistemą pagal LR statybos įstatymą.³³

Įsigaliojus NKPAĮ, paveldotvarka apibrėžiama kaip tvarkybos administravimas, stebėseną.³⁴ Tiek senajame NKVAĮ, tiek naujame NKPAĮ pažymima, kad nekilnojamųjų kultūros

---

³¹ Glemža R.J. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. -Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002. P. 37.

³² Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 18 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-28.

³³ Glemža R.J. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. -Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002. P. 38.

³⁴ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 2 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-28.

vertybių savininkai/valdytojai turi prižiūrėti jas, tačiau valstybė gali taip pat prisidėti prie jų priežiūros, finansuojant tam tikrus darbus, bet tik tam tikrais nurodytais atvejais.

Apibendrinant, kultūros vertybių tyrimo ir projektavimo darbams atsidūrus privačiose rankose, jų veiklos nebuvo galima kontroliuoti, kas atvėrė kelius korupcijai, kadangi daugumai kultūros vertybių valdytojų jų turto moksliniai tyrimai nebuvo ir nėra palankūs, todėl tyrėjai, kaip sakoma, paperkami, siekiant gauti norimus tyrimų rezultatus.

1.5. Kultūros paveldo politika šiandien: teisinis aspektas

Pamatus šiandieninei kultūros paveldo politikai padėjo ne tik LR teisės aktai, bet ir tarptautinės sutartys.

2001 m. kovo 13 d. LR Vyriausybės nutarimu patvirtinta kultūros paveldosaugos sistemos pertvarkymo koncepcija. Joje numatyti tokie pertvarkymo etapai:

1. Sudaryti tarpžinybinę darbo grupę ir pavesti jai parengti kultūros vertybių ir saugomų teritorijų apsaugos funkcijų paskirstymą tarp Aplinkos ministerijos, Kultūros ministerijos, apskričių ir vietos savivaldos institucijų, taip pat atitinkamas įstatymų pataisas. Šio etapo numatyta įgyvendinimo data - 2001 metų II ketvirtis.

2. Parengti bendrąją kultūros paveldo ir saugomų teritorijų apsaugos politiką ir strategiją įgyvendinančią programą. Šio etapo numatyta įgyvendinimo data - 2001 metų IV ketvirtis.

3. Parengti naują NKVAĮ ir LR saugomų teritorijų įstatymo redakciją, suderinti įstatymus. Šio etapo numatyta įgyvendinimo data - 2002 metų II ketvirtis.

4. Parengti ekonomines priemones, skatinančias savininkus tvarkyti jiems priklausančias kultūros vertybes (apdovanojimo už kultūros vertybių savininkų atliktą darbą ar naudotojų patirtų nuostolių kompensavimo tvarką ir kt.). Šio etapo numatyta įgyvendinimo data - 2002 metų II ketvirtis.³⁵

LR nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme kultūros paveldas priskirtas prie pagrindinių nacionalinio saugumo objektų.³⁶ Tai rodo, kad šalia tokių dalykų, kaip gamtos išteklių tausojimas ir apsauga, programa prieš terorizmą, natūralaus gyventojų prieaugio palaikymas priklauso ir kultūros paveldas. Pastarąjį valstybė išsipareigoja saugoti, sudarydama ekonomines, technologines

³⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 288 „Dėl Kultūros paveldosaugos sistemos pertvarkymo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 24-791.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=126107&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

³⁶ Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 2-16.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=285559; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

ir teisinės sąlygas. Šiame įstatyme kalbama ir apie savininkų skatinimą investuoti į kultūros paveldo apsaugą.

Valstybės ilgalaikės veiklos strategijoje, patvirtintoje 2002 m. lapkričio 12 d. LR Seimo nutarimu, kultūros paveldo saugojimas ir sąlygų sudarymas jį pažinti ir naudoti priskirtinas prie valstybės ir savivaldybių institucijų pagrindinių strateginių krypčių, siekiant saugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą.³⁷

Lietuva ratifikavo nemažai tarptautinių sutarčių, iš kurių paminėtinos: Europos kultūros konvencija,³⁸ UNESCO nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvencija,³⁹ UNESCO kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija ir jos protokolai,⁴⁰ UNIDROIT konvencija dėl pavogtų ar neteisėtai išvežtų kultūros objektų,⁴¹ Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija,⁴² 1992 m. pataisyta Europos archeologijos paveldo apsaugos konvencija,⁴³ Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija,⁴⁴ LR ir Šventojo Sosto sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje,⁴⁵ Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija,⁴⁶ 1954 m. Hagos konvencijos dėl kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu 1999 m. Antrasis

---

³⁷ Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės veiklos strategijos“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 113-5029.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=193888&p_query=strategijos&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

³⁸ Europos kultūros konvencija // Valstybės žinios. 2001, Nr. 101-3596.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=31945; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

³⁹ 1970 m. UNESCO Nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvencija // Valstybės žinios. 1998, Nr. 102-2805.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=59992; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴⁰ UNESCO Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija // Valstybės žinios. 1998, Nr. 102-2804.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=67006; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴¹ UNIDROIT konvencija dėl pavogtų ar neteisėtai išvežtų kultūros objektų // Valstybės žinios. 1997, Nr. 8-139.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=34895&p_query=pavogt%F8&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴² Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2896.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=90756; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴³ 1992 m. Europos archeologijos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2895.

http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=90753; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴⁴ Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2006, Nr. 73-2766.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279517&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje // Valstybės žinios. 2000, Nr. 67-2016. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=106116&p_query=sosto&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴⁶ Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 188-6994.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=248105; prisijungimo laikas: 2007-09-02. prisijungimo laikas: 2007-09-02.

protokolas.⁴⁷ Šiose tarptautinėse sutartyse, kurias LR įsipareigojo vykdyti, vienokiu ar kitokiu būdu kalbama apie kultūros paveldo svarbą tiek pačios valstybės, tiek Europos ir pasaulio mastu.

Taigi, NKPAĮ įgyvendina LR Konstitucijos, Nacionalinio saugumo pagrindų ir tarptautinėse sutartyse įtvirtintas nuostatas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos srityje.⁴⁸

Kalbant apie NKPAĮ įvestus pasikeitimus, galima išskirti tokias pagrindines naujoves:

1. Atsakomybė už nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos administravimą tenka LR kultūros ministrui.

2. NKPAĮ KVAD pavadinimas keičiamas į KPD pavadinimą. Įstatyme taip pat minimas naujasis Valstybinės paminklosaugos komisijos pavadinimas. Dabar ji vadinasi VKPK. Šis pavadinimas įtvirtintas LR valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatyme, kuris įsigaliojo šiek tiek anksčiau nei NKPAĮ.⁴⁹

3. KPD turi apskaitos, paveldotvarkos ir kontrolės tarnybas (skyrus).

4. KPD apskaitos, paveldotvarkos ir kontrolės programų įgyvendinimą gali pavesti pavaldžioms įstaigoms, įmonėms ar organizacijoms. Dėl šios įstatymo nuostatos ilgą laiką vyko diskusijos, tačiau buvo priimtas politinis sprendimas, kuriuo UAB „Lietuvos paminklai“, siekiančiai tapti valstybine įmone, sudaromos galimybės įgyvendinti minėtas programas ar jų dalis.

5. Išsamiai reglamentuotas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos administravimas savivaldybėse. Problema ta, kad visgi ne visose savivaldybėse, ypač rajonų, yra specialistų, kuruojančių kultūros paveldą. Taip pat nemažai daliai dirbančiųjų kyla daug klausimų dėl NKPAĮ taikymo.

6. Bendras Kultūros vertybių registras, kuriame registruojamos visos LR teritorijoje esančios kultūros vertybės.

7. Kultūros vertybės klasifikuojamos į registrines, valstybės ar savivaldybės saugomas ir kultūros paminklus.

8. Tvarkyba.

9. Kompensavimas.

10. Valstybės paimami kultūros paveldo objektai.

---

⁴⁷ 1954 m. Hagos konvencija dėl kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu 1999 m. Antrasis protokolas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-462. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=159767; prisijungimo laikas: 2007-09-02.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo Bendrosios nuostatos // Valstybės žinios, 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-28.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 153-5572. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243076&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-05.

1. Kalbant apie atsakomybės priskirimą LR kultūros ministrui, ši nuostata po pertraukos grįžo į įstatymo rėmus, kadangi buvo pripažinta, kad niekas kitas, kaip tik LR Vyriausybės narys, turi prisiimti atsakomybę už kultūros paveldo apsaugą, kuri yra valstybės kultūros dalis.

2. Iki NKPAĮ įsigaliojimo, buvo būtina galiojančiuose teisės aktuose pakeisti KVAD pavadinimą į KPD. Beje, KKVAĮ vis dar figūruoja senasis departamento pavadinimas, bet nauja šio įstatymo projekto redakcija, kurioje departamento pavadinimas pakeistas, yra pateikta LR Seimui svarstyti. Analogiškai turėjo pasielgti ir VKPK. Žinoma, buvo žymiai mažiau teisės aktų pakeitimų nei KVAD atveju.

3. NKPAĮ nurodyta, kad KPD turi apskaitos, paveldotvarkos ir kontrolės tarnybas. Departamento struktūroje jos įvardintos skyriais, tačiau nuo to jų veiklos specifika nesikeičia. Be šių skyrių, dar yra: Tarptautinis, ryšio su visuomene ir edukacijos skyrius, Planavimo ir programų skyrius, Buhalterinės apskaitos ir atskaitomybės skyrius, Juridinis ir personalo skyrius, Išvežamų į užsienį kultūros vertybių kontrolės skyrius, Audito tarnyba ir Administracinis skyrius, kurio sudėtyje yra: Viešųjų pirkimų, Ūkio ir Dokumentų poskyriai.⁵⁰ Visi šie skyriai atitinkamai turi KPD direktoriaus patvirtintus nuostatus, kuriais privalo vadovautis, vykdydami jiems priskirtas funkcijas.

4. Dėl KPD vykdytinų programų, dar 1996 m. Valstybinė paminklosaugos komisija sprendime „Dėl vieningos paminklosaugos valdymo sistemos tobulinimo“ išreiškė susirūpinimą dėl restauravimo ir remonto darbus Lietuvoje atliekančių trijų organizacijų: specialios paskirties UAB „Lietuvos paminklai“, UAB „Senamiesčio restauravimo direkcija“ ir VĮ „Vilniaus pilių direkcija“. Anot komisijos, šios trys organizacijos dubliavo viena kitos funkcijas, todėl tikslingiausia - visas jas sujungti į vieną, pavaldžią KVAD.⁵¹ Apie šią problemą autorė norėtų šiek tiek išsiplėsti, kadangi tik šių metų vasarą buvo užbaigta ilgus metus trukusi diskusija dėl šio klausimo.

Dar 1991 m. kovo 6 d. LR Vyriausybės nutarimu Paminklotvarkos departamentui buvo leista įsteigti valstybinę įmonę „Paminklai“.⁵² Reformos metu, kai buvo įsteigtas KVAD, pastarasis perėmė minėtos įmonės steigėjo teises. 1995 m. gegužės 29 d. LR Vyriausybė nutarimu suteikė VĮ „Paminklai“ specialios paskirties bendrovės statusą ir ji tapo specialios paskirties UAB

---

⁵⁰ Apie įstaigą // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=2>; prisijungimo laikas: 2007-09-05.

⁵¹ Valstybinės kultūros paveldo komisijos 1996 m. balandžio 19 d. sprendimas Nr. 18 „Dėl vieningos paminklosaugos valdymo sistemos tobulinimo“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 37-948.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=26936&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-10.

⁵² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. kovo 6 d. nutarimas Nr. 85 „Dėl paminklotvarkos darbų organizavimo ir finansavimo“ // Valstybės žinios. 1991, Nr. 9-254.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3925&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-10.

„Lietuvos paminklai“.⁵³ Bendrovė savo internetinėje svetainėje praneša: „<...> UAB „Lietuvos paminklai“ pavesta vykdyti valstybės institucijoms nebūdingas, reikalaujančias tikslinės specializacijos funkcijas: užtikrinti tinkamą kultūros paveldo objektų tvarkymą, vykdyti tyrinėjimo, projektavimo, remonto, rekonstravimo, restauravimo ir atstatymo darbų organizavimą, šių darbų paminkloauginę, techninę ir projekto vykdymo priežiūrą. Bendrovė, remdamasi Vyriausybės patvirtintomis statybos įstatymų taisyklėmis, turėdama visus reikalingus leidimus bei atestatus, sėkmingai vykdo statinių projektavimo darbus ir statybos bei projektavimo techninę priežiūrą“.⁵⁴

Laikui bėgant, KVAD veikla susidomėjo LR valstybės kontrolė, kuri, 2003 m. atlikto audito departamente metu, konstatavo, kad departamentas nesilaikė kultūros vertybių apsaugos programų rengimo tvarkos, dėl ko buvo sudarytos sąlygos neefektyviam valstybės biudžeto lėšų panaudojimui. LR valstybės kontrolė kreipėsi į LR Vyriausybę, klausdama, ar KVAD galėjo vadovautis 1991 m. LR Vyriausybės nutarimu ir pavesti UAB „Lietuvos paminklai“ vykdyti valstybinės programos užsakovo funkcijas bei mokėti jai 5 procentų darbų kainos atlygį už darbų organizavimą, kas sudarė daugiau nei 0,5 mln. litų per metus. KVAD nesutiko su LR valstybės kontrole dėl šio fakto, teigdama, kad ji yra viešojo administravimo institucija, negalinti kultūros vertybių tvarkymo darbų programos organizavimo vykdyti pati, todėl šie darbai pavesti būtent tokioms funkcijoms atlikti įsteigta bendrovei.⁵⁵ Dėl LR valstybės kontrolės ataskaitos KVAD atžvilgiu buvo diskutuojama Valstybinėje paminkloaugos komisijoje, LR kultūros ministerijoje, LR Vyriausybėje kol galiausiai nutarta, kad tokio statuso, kokia yra šiuo metu bendrovė, negalima pavesti jai vykdyti valstybinių programų, nes tai neatitinka NKPAĮ, kuris teigė, jog KPD programų vykdymą gali pavesti pavaldžioms biudžetinėms įstaigoms, valstybės įmonėms ir kitiems subjektams.⁵⁶ Atsižvelgiant į šią nuostatą, UAB „Lietuvos paminklai“ neatitiko nei vienos iš išvardintųjų statuso. Buvo manoma, kad bendrovę galima būtų priskirti prie „kitų subjektų“, tačiau LR viešojo administravimo įstatymas „kitus subjektus“ įvardija kaip fizinius ar juridinius asmenis (viešąsias įstaigas, valstybės įmones, nevyriausybines organizacijas, asociacijas), kurie pagal įstatymus turi įgaliojimus atlikti viešąjį administravimą. Tokie įgaliojimai bendrovei nebuvo

---

⁵³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gegužės 29 d. nutarimas Nr. 753 „Dėl specialios paskirties bendrovių statuso suteikimo įmonėms“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 46-1129.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=18397&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-10.

⁵⁴ Apie mus // <http://www.lpaminklai.lt/>; prisijungimo laikas: 2007-09-10.

⁵⁵ BNS. KVAD nesutinka su Valstybės kontrolės audito išvadom // <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=4222765>; prisijungimo laikas: 2007-09-10.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 5 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-28.

suteikti jokiam LR įstatyme, todėl buvo nuspręsta pakeisti jos statusą į valstybinę įmonę.⁵⁷ Įkūrus KPD Viešųjų pirkimų poskyrį, pradėta galvoti, ar pastarasis negalėtų vykdyti to, ką ilgą laiką atlikinėjo bendrovė. Tačiau statuso keitimo mechanizmas jau buvo pradėtas ir pagrindinis motyvas, dėl ko bendrovė turi tęsti savo darbus, buvo jos ilgametė patirtis, organizuojant kultūros paveldo objektų tvarkybą bei aukštos kvalifikacijos specialistų gausa. Tokiam žingsniui pritarė ir VKPK, todėl buvo priimtas politinis sprendimas LR kultūros ministerijai pateikti LR Vyriausybei nutarimo projektą dėl UAB „Lietuvos paminklai“ pertvarkymo. 2007 m. vasario 27 d. LR Vyriausybės nutarimu nutarta: „įgalioti KPD įgyvendinti po pertvarkymo veikiančios valstybės įmonės „Lietuvos paminklai“ savininko teises ir pareigas“.⁵⁸ Po to sekė NKPAĮ 10 str. 5 d. 4 p. pakeitimo procedūra, kuri galutinai turėjo užtikrinti KPD teisinį pagrindą pavesti VĮ „Lietuvos paminklai“ paveldotvarkos programų ar jų dalių įgyvendinimą. 2007 m. liepos 4 d. buvo priimtas NKPAĮ 5 str. pakeitimo įstatymas, kuriame numatyta, kad KPD pavaldžioms įstaigoms, įmonėms ir organizacijoms gali pavesti atitinkamų programų ar jų dalių įgyvendinimą.⁵⁹

Atsižvelgiant į tai, kad ši istorija prasidėjo dar 2003 m., galima susidaryti savotišką nuomonę apie kultūros paveldo politikos sprendimų priėmimo spartą. Žinoma, yra kur kas ilgesnių politinių sprendimų nagrinėjimo pavyzdžių. Kaip antai, žemės grąžinimo LR piliečiams klausimas. Tiesa, tai ne iš kultūros paveldo srities, tačiau pastarasis iš dalies liečia ir ją, kadangi LR Konstitucinis Teismas 2007 m. liepos 5 d. nutarime pažymi, kad piliečių nuosavybės teisių atkūrimas ypač vertingose vietovėse, kurios klasifikuojamos LR saugomų teritorijų įstatyme, sudarytų teisinės prielaidas atsirasti sunkiai kontroliuojamiems kokybiniais pokyčiams.⁶⁰

Autorės nuomone, nuosavybės teisių atkūrimo klausimas valstybiniuose parkuose ir draustiniuose yra nediskutuotinas, kadangi tai akivaizdžiai nesuderinama su tiek pačioje LR Konstitucijoje įtvirtinta valstybės pareiga rūpintis vertingų vietovių apsauga, tiek tarptautinėse sutartyse deklaruojama gamtos paveldo išsaugojimo svarba.

---

⁵⁷

⁵⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 241 „Dėl Uždarnosios akcinės bendrovės „Lietuvos paminklai“ pertvarkymo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 30-1102. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=293068&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-10.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 5 straipsnio pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 81-3325. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=302007; prisijungimo laikas: 2007-09-10.

⁶⁰ 2007 m. liepos 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 2 d. redakcija), 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai // Valstybės žinios. 2007, Nr. 76-3018. <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2007/n070705.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-12.

Nuosavybės atkūrimo problema yra labai jautrus ir jau ilgą laiką trunkantis klausimas, tačiau autorė šia ir aukščiau aprašyta problema norėjo pasakyti, kad politinių sprendimų sparta dažnai yra priimama/nepriimama dėl įvairiausių aplinkybių. Vienais atvejais, tai komplikuoja padaryti neskaidrus politikos valdymas ir dėl to padaryta didžiulė painiava, kitus atvejus lemia kvalifikacijos stoka sprendžiant atitinkamus klausimus ar institucijų tarpusavio vengimas bendradarbiauti bei problemas spręsti kompromiso keliu ir pan.

5. NKPAĮ savivaldybėms numatyta pareiga vykdyti šio įstatymo nustatytas funkcijas. Jų įgyvendinimas glaudžiai susijęs bendradarbiaujant su KPD ir valdytojais. Viena iš funkcijų skamba taip: „priima valdytojų prašymus, perduoda juos Departamentui su savo pasiūlymais ir teikia valdytojams atsakymus“.⁶¹ Galima susidaryti įspūdį, jog tokiu būdu atliekamas pavyzdinis ir teisingas tarpininkavimas. Tačiau realybėje yra visiškai kitaip. Dėl prašymų/skundų gausos, o tuo labiau dėl teisės aktuose numatytų klausimų nagrinėjimo terminų, to padaryti praktiškai neįmanoma. Todėl nemažai NKPAĮ įtvirtintų nuostatų tampa tik gražiais lozungais, neatitinkančių tikrovės, o kartais ir logikos. Kaip viena iš funkcijų numatyta administracinių teisės pažeidimų protokolo surašymas, tačiau LR administracinių teisės pažeidimų kodeksas, kuriame nurodyti asmenys, turintys teisę surašyti protokolus, savivaldybių pareigūnams nesuteikia teisės taip, kaip KPD numatytais atvejais, jų surašyti, o tik už išorinės reklamos įrengimo reikalavimų ir draudimų pažeidimus⁶² kultūros paveldo objektuose, jų teritorijose bei apsaugos zonose. Tiesa, kodeksas taip pat numato surašyti protokolus ir už kliudymą savivaldybės vykdomosios institucijos ar jos įgaliotiems pareigūnams pagal kompetenciją tikrinti ūkio subjektus.⁶³ Galima būtų interpretuoti, kad minėtiems pareigūnams dokumentų nepateikimas arba dokumentų nuslėpimas, klaidingų žinių suteikimas, taip pat pareigūnų teisėtų reikalavimų nevykdymas taikomas ir NKPAĮ rėmuose. Tačiau toks neaiškus reglamentavimas nepateisinamas ir NKPAĮ bei atitinkamai kodekse reikėtų aiškiai apibrėžti pareigūnų teisės surašyti administracinius teisės pažeidimų protokolus atvejus. Kita problema - tokių pareigūnų buvimas, kadangi savivaldybėse valstybinių inspektorių etatai dar tik kuriami. Tai būtina atlikti kuo greičiau, kas užtikrins efektyvesnę kontrolę, nes šiuo metu kontrolę atlieka tik KPD dirbantys valstybiniai inspektoriai.

---

⁶¹ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 6 str. //Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-28.

⁶² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 259⁽¹⁾ str. // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=302256; prisijungimo laikas: 2007-10-12.

⁶³ Ten pat. 188⁽¹⁶⁾ str.

Svarbu, kad KPD ir savivaldybės pareigūnai tikrai siektų glaudaus bendradarbiavimo, siekdami teigiamo nekilnojamųjų kultūros vertybių valdytojų vertinimo bei biurokratizmo, blogąją prasme, vengimo.

Nuo NKPAĮ priėmimo ir po jo įsigaliojimo buvo ne kartą organizuojami visos Lietuvos kultūros paveldo srityje dirbančių specialistų susitikimai, siekiant bendrai aiškintis iškilusius klausimus dėl NKPAĮ taikymo. Tačiau ir šiandien tam tikros įstatymo nuostatos kelia nemažai klausimų, kurių taikymas neįmanomas dėl vienokių ar kitokių priežasčių: specialistų trūkumo, nepakankamo finansavimo, kolizijų ir pan.

6. NKPAĮ supažindina su dar viena naujiena - bendru Kultūros vertybių registru, kuriame registruojamos visos nekilnojamosios ir kilnojamosios kultūros vertybės. NKVAĮ pakeitimo įstatymo 3 str. numatė:

„1. Visi objektai, saugoti kaip nekilnojamosios kultūros vertybės pagal įstatymo „Dėl NKVAĮ įgyvendinimo“ 9 straipsnį, pripažįstami Kultūros vertybių registre registruotomis nekilnojamosiomis kultūros vertybėmis.

2. Nekilnojamosios kultūros vertybės, kurios buvo registruotos Kultūros vertybių registre iki šio įstatymo įsigaliojimo, kultūros ministro sprendimu gali būti pripažintos saugomomis nuo jų įregistravimo dienos“.⁶⁴

Šios dvi įstatymo nuostatos tapo pagrindu taip vadinamam „benzininiam sąrašui“ atsirasti. Autorė pateikė tokį pavadinimą dėl jo tekste išvardintų raidžių ir skaičių sąskambio, kuris tapatinamas su degalų rūšimis. 2005 m. balandžio 29 d. buvo priimtas LR kultūros ministro įsakymas „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių paskelbimo saugomomis“,⁶⁵ kuris išvardintoms nekilnojamosioms vertybėms suteikė naują, iki šiol nei vienos vertybės neturėtą statusą. Beje, NKPAĮ nurodyta, kad LR kultūros ministras kultūros paveldo objektus skelbia saugomais valstybės, o savivaldybės taryba kultūros paveldo objektus skelbia saugomais savivaldybės.⁶⁶ Deja, bet LR kultūros ministro įsakyme kalbama ne apie kultūros paveldo objektus, o apie nekilnojamasias kultūros vertybes. NKPAĮ 2 str. kultūros paveldo objektus įvardija kaip

⁶⁴ Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 153-5571.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=nekilnojam%F8j%F8%20kult%FBros&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-12.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. ĮV-190 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 58-2034.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=255363; prisijungimo laikas: 2007-09-12.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 10 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-12.

registruotas nekilnojamosios kultūros vertybes. Toliau darbe kalbant apie vienus ir kitus, reikėtų turėti omenyje, kad kalbama apie tą patį.

LR Vyriausybė 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimu įsteigė Kultūros vertybių registrą ir patvirtino jo nuostatus.⁶⁷ Įdomu tai, kad registro duomenys yra vieši, išskyrus gyventojų registro teikiamus fizinio asmens duomenis, todėl kiekvienas besidomintis gali susipažinti su Kultūros vertybių registro duomenimis. Pagal Kultūros vertybių registro nuostatus, nekilnojamosios kultūros vertybės įrašomos į registrą, kai Vertinimo tarybos aktu nustatomos jų vertingosios savybės, o kilnojamosios, kai tai nustato Kilnojamųjų kultūros vertybių vertinimo ekspertų komisija.⁶⁸ Galima vėl išvelgti savotišką žodžių žaismą. Kaip galima dar neįrašytas į Kultūros vertybių registrą kultūros vertybes vadinti kultūros vertybėmis, kai tik po to, kai joms nustatomos vertingosios savybės (nekilnojamųjų kultūros vertybių atveju) ir išliekamoji kultūrinė vertė ir reikšmė (kilnojamųjų kultūros vertybių atveju), priimamas atitinkamas sprendimas jas įrašyti ir tik tuomet vadinti jas kultūros vertybėmis.

7. Kultūros vertybės klasifikuojamos į: registrines, valstybės ar savivaldybės paskelbtais saugomais kultūros paveldo objektus ir kultūros paminklus.

Pirmoji kultūros vertybių grupė, tiksliau kultūros paveldo objektai, dėl kurių nėra priimtas sprendimas skelbti juos saugomais, pagal NKPAĮ turi pradinės teisinės apsaugos statusą. Tiesa, KPD internetinėje svetainėje Kultūros vertybių registro duomenų bazėje išskirti pastarieji, valstybės saugomi kultūros paveldo objektai ir kultūros paminklai.⁶⁹ Kuriai iš šių grupių priskirtos kilnojamosios kultūros vertybės? Jos įtrauktos į pirmąją grupę, tačiau logiška būtų atitinkamai pakeisti ir jos pavadinimą, pavyzdžiui, kultūros paveldo objektai, kuriems taikoma pradinė apsauga ir kilnojamosios kultūros vertybės. Pavadinimas gana ilgas, tačiau aiškus. Kalbant apie pirmąją grupę, išskyrus kilnojamosias kultūros vertybes, pagal NKPAĮ toks statusas yra iki tol, kol dėl valdytojo vykdomų darbų iškyla grėsmė pažeisti jas, todėl turi būti inicijuojama paskelbimo saugomu procedūra.⁷⁰ Pagal NKPAĮ, kultūros paveldo objektas, paskelbtas saugomu, turi turėti specialųjį planą, kuriame nustatyti paveldosaugos reikalavimai. Pastarųjų planų parengimas užtrunka gana ilgai. KPD šešioms mėnesiams (numatyta galimybė pratęsti, bet bendras terminas ne

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas Nr. 1053 „Dėl Kultūros vertybių registro įsteigimo ir Kultūros vertybių registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 117-4238. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=262754&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-12.

⁶⁸ Ten pat. 16 ir 21 p.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos kultūros paveldo objektų sąrašas // <http://www.heritage.lt/edis/index.html>; prisijungimo laikas: 2007-09-15.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 9 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-12.

ilgesnis kaip aštuoni mėnesiai) gali apriboti ar uždrausti darbus, kurie gali pažeisti vertingąsias savybes,⁷¹ tačiau šiam terminui pasibaigus ir nepriėmus sprendimo dėl paskelbimo saugomu, kyla didelė tikimybė, kad valdytojai kreipsis į teismą dėl jų teisių pažeidimo ir pareigūnų piktnaudžiavimo, žinant, kad realiai tokie planai per įstatymo numatytus terminus nebus parengti. Kitas dalykas yra korupcijos tikimybė, kuomet valstybiniai inspektoriai gali paprašyti atitinkamo atlygio už tai, kad jie „nematys“ atliekamų darbų, dėl ko gali būti pradėti aukščiau aprašyti stabdymo darbai. Reikia pripažinti, kad tai yra NKPAĮ spraga, kurią reikėtų ištaisyti, nustatant kitoki registrinių nekilnojamųjų kultūros vertybių paskelbimo saugomomis mechanizmą. Paprasčiau yra su kilnojamosiomis kultūros vertybėmis, kurios gali būti paskelbtos tik kultūros paminklais, todėl tokios tarpinės padėties, kaip nekilnojamųjų kultūros vertybių atveju, nėra.

Pereinant prie antrosios grupės, pastarieji, be ypatingo jiems suteikto statuso, kuris reikalauja ir minėtų specialiųjų planų su juose detaliam nurodytais paveldosauginiais reikalavimais, gali būti finansuojami valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšomis. Deja, bet kultūros paveldo objektai, kuriems taikoma pradinė apsauga, tokios galimybės neturi. Tai, autorės nuomone, yra neteisinga, kadangi galima daryti prielaidą, kad valstybė nuo tokių kultūros paveldo objektų, atsiriboja ir užkrauna finansinę naštą patiems valdytojams.

Trečioji grupė - kultūros paminklai (tiek nekilnojamieji, tiek kilnojamieji) yra aukščiausi pagal hierarchiją. Tiesa, NKPAĮ dar nurodo valstybinės reikšmės istorijos, archeologijos ir kultūros objektų sąrašą, kurį sudaro išskirtinai valstybei nuosavybės teise priklausantys kultūros paminklai.⁷² Apie tokį sąrašą skelbia Konstitucijos 47 str., taip pat apie jį buvo užsiminta ir NKVAĮ. Šiuo metu šiame sąraše, kuris bus nuolat papildomas, yra 17 kultūros paminklų.⁷³ Apskritai kultūros paminklų, kaip nurodo Kultūros vertybių registras, yra 1822. Apmaudu, kad apie juos NKPAĮ užsimenama labai mažai. Nedaug apie juos aprašyta ir KKVAĮ.

Kalbant apie Kultūros vertybių registre esančias kultūros vertybes, svarbu akcentuoti tai, kad NKPAĮ kalba tik apie pastarąsias, tačiau ką daryti su tais statiniais, kurie yra saugomose teritorijose, tačiau neturintys registrinės nekilnojamosios kultūros vertybės statuso. Turima omenyje Vilniaus senamiestyje, paskelbto Pasaulio paveldo objektu, ir kitų miestų senamiesčiuose esančius pastatus. Vilniaus atveju susiduriama su tokia pagrindine problema: KPD Vilniaus teritorinio padalinio valstybiniai inspektoriai, tikrinantys ir kontroliuojantys NKPAĮ ir kitų

---

⁷¹ Ten pat.

⁷² Ten pat 10 str.

⁷³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. birželio 19 d. nutarimas Nr. 659 „Dėl Valstybinės reikšmės istorijos, archeologijos ir kultūros paveldo objektų sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 77-3081. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=301395&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-15.

kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą, už senamiestyje esančių statinių, nesančių Kultūros vertybių registre, vykdomą neteisėtą tvarkybą, negali taikyti NKPAĮ nuostatų. Vienintelis dokumentas, kuriuo galima remtis, yra Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentas, patvirtintas 2003 m. gruodžio 23 d. LR kultūros ministro įsakymu.⁷⁴ Tačiau minėtas reglamentas turi būti pakeistas, kad atitiktų NKPAĮ nuostatas. Verta pastebėti, kad įsigaliojus NKPAĮ, atitinkamai 2005 m. balandžio 19 d. buvo priimtas ir LR kultūros ministro įsakymas, kuriuo nurodyta iki 2005 m. spalio 1 d. patikslinti kultūros paveldo objektų, tame tarpe ir Vilniaus senamiesčio, apsaugos reglamentus arba parengti išvardintų kultūros paveldo objektų specialiuosius planus.⁷⁵ Vėliau terminas buvo pratęstas iki 2007 m. vasario 1 d.,⁷⁶ tačiau ir šiam atėjus, Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentas nebuvo patikslintas, o 2007 m. sausio 29 d. įsakyme terminas apskritai išbrauktas.⁷⁷ Ir tik 2007 m. sausio 30 d. įsakymu, tiesa, viešai neskelbiant, KPD pavesta iki 2008 m. vasario 1 d. pateikti LR kultūros ministrui tvirtinti minėto reglamento pakeitimo projektą.⁷⁸ Todėl šiai dienai susiklosto gana absurdiška situacija, kuomet KPD valstybiniai inspektoriai neturi aiškaus teisinio pagrindo surašyti apsaugos reikalavimus fiziniams ar juridiniams asmenims, siekiant sustabdyti neteisėtus darbus. Aptikus nelegalius statybos darbus šioje teritorijoje, valstybiniai inspektoriai turi kreiptis į Vilniaus apskrities viršininko administracijos Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros departamentą, prašydami sustabdyti nelegalias statybas. Esant tokiai situacijai, tikėtina, kad iki įsakyme numatyto galutinio termino reglamentui pakeisti, gali atsirasti nemažai neigiamų padarinių šiame Pasaulio paveldo objekte, dėl ko Lietuvai gali tekti aiškintis prieš Pasaulio paveldo komitetą. Todėl, keičiant apsaugos reglamentą, svarbu labai aiškiai numatyti paveldosaugos reikalavimus tiek Kultūros vertybių registre esantiems, tiek ir kitiems statiniams, kad ateityje būtų sudarytos visos

---

⁷⁴ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2003 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. ĮV-490 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros paminklo UIP Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamento patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-774. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=227063&p_query=reglamento&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-15.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-154 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 57-1965. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=255265&p_query=reglamento&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-15.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. spalio 3 d. įsakymas Nr. ĮV-404 „Dėl Kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. ĮV-154 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 121-4356. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=263618&p_query=reglamento&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-15.

⁷⁷ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. ĮV-68 „Dėl Kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. ĮV-154 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 15-571. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291850&p_query=reglamento&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-15.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. sausio 30 d. įsakymas Nr. 69 „Dėl Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamento pakeitimo projekto parengimo“ (Valstybės žiniuose neskelbtas).

sąlygos valstybiniais inspektoriams teisėtai surašyti fiziniams ar juridiniams asmenims reikalavimus pažeidimams pašalinti ir tokiu būdu užkirsti kelią nelegalioms statyboms.

8. NKPAĮ įveda naują sąvoką - tvarkyba, kuri apima įvairaus pobūdžio darbus kultūros paveldui išsaugoti.⁷⁹ Tvarkyba atliekama pagal paveldo tvarkybos reikalavimus, statybos techninius reikalavimus bei paveldosaugos reikalavimus, kurie nurodomi kultūros paveldo objektų specialiuosiuose planuose. Šiems dokumentams parengti reikia didelių laiko ir finansinių sąnaudų bei kvalifikuotų specialistų profesinės patirties. Deja, bet paveldo tvarkybos reglamentai yra rengimo stadijoje (nemažai jau parengta, tačiau dar ne visi), todėl stabdomas itin svarbios - kompensavimo programos vykdymas.

Įsigaliojus NKPAĮ, kiekvienais metais LR kultūros ministras tvirtina Nekilnojamojo kultūros paveldo paveldotvarkos ir LR ir Šventojo Sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) įgyvendinimo programas. Šiose programose nurodyti sąrašai kultūros paveldo objektų, įskaitant ir kilnojamąsias kultūros vertybes, kurie tvarkomi iš valstybės biudžeto lėšų:

1. Kultūros paveldo objektų, kurie bus tvarkomi pagal nekilnojamojo kultūros paveldo paveldotvarkos 2007 m. programos priemonės, sąrašė numatytas 51 kultūros paveldo objektas, kuriems sutvarkyti kartu su tyrimų ir projektavimo bei rezervo lėšomis skirta 12 mln. 783 tūkst. litų.

2. Kultūros paveldo objektų, kurie bus tvarkomi pagal LR ir Šventojo Sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) įgyvendinimo programos priemonės, sąrašė numatyti 45 kultūros paveldo objektai (kartu su kilnojamosios kultūros vertybėmis) ir jiems kartu su rezervo lėšomis skirta 7 mln. 90 tūkst. litų.⁸⁰ Kultūros vertybės šiame sąrašė įtraukiamos pagal Dvišalės nuolatinės komisijos, kurią sudaro LR kultūros ministerija ir Lietuvos Vyskupų Konferencija, patvirtintus prioritetus.

Kalbant apie šias dvi programas, VKPK 2007 m. sausio 19 d. sprendime iš esmės pritarė joms, tačiau pastebėjo, kad pagal KKVAĮ iki šiol nėra parengta atskira kilnojamųjų kultūros vertybių konservavimo, restauravimo ir tyrimo darbų programa, todėl pasiūlė KPD kreiptis į LR finansų ministeriją, kad kitų metų valstybės biudžete būtų numatytos lėšos ir šiai programai.⁸¹

⁷⁹ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 2 str. //Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-15.

⁸⁰ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007 m. vykdomos programos // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=5>; prisijungimo laikas: 2007-09-16.

⁸¹ Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2007 m. sausio 19 d. sprendimas Nr. S-1-(120) „Dėl Kultūros paveldo departamento 2007 m. programų“ // Informaciniai pranešimai. 2007, Nr. 8-93.

Autorės nuomone, tokį sprendimą reikėjo priimti žymiai anksčiau, kadangi dabar kilnojamosios kultūros vertybės, kurios tvarkomos kaip kultūros paveldo objektų priklausiniai, numatytos LR ir Šventojo Sosto sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) įgyvendinimo programoje, sudaro tik labai mažytę dalį, todėl ypatingai vertėtų susirūpinti jų išlikimu.

KPD direktoriaus įsakymu yra patvirtintos prašymų finansuoti kultūros paveldo objektų tvarkybos darbus iš minėtų dviejų programų.^{82,83} Vienoje iš programų užsiminta apie kultūros paminklais paskelbtų kilnojamųjų kultūros vertybių, esančių kultūros paveldo statinių viena iš vertingųjų savybių finansavimą,⁸⁴ tačiau esmė ta, kad iki šiol nėra paskelbtos nei vienos kilnojamosios kultūros vertybės kultūros paminklu. Galbūt ši nuostata yra ateičiai, tačiau vertėtų pagalvoti, ar visoje Lietuvoje neturime minėto statuso vertos kilnojamosios kultūros vertybės. Bet kokių atveju, KPD turėtų parengti VPK pasiūlytą kilnojamųjų kultūros vertybių tvarkybos darbų programą, kuri, autorės nuomone, paskatintų pasvarstyti ir dėl kultūros paminklo statuso suteikimo kai kurioms iš Lietuvoje esančioms kilnojamosioms kultūros vertybėms. Toks žingsnis tik dar labiau pabrėžtų teisės aktuose deklaruojamą valstybės rūpinimąsi kultūros paveldu ir, žinoma, tai teigiamai atsiliptų kultūros paveldo politikos įvaizdžiui.

Atkūrimas taip pat įeina į tvarkybos apibrėžimą. NKPAI numatytos 3 priežastys, kuomet stichinių nelaimių ar žmonių sunaikinti kultūros paveldo objektai gali būti atkurti:

1. išsamūs istorinių šaltinių ir fizinių tyrimų duomenys, kad būtų išvengta spėjimų;
2. kultūros paveldo objekto ypatinga meninė ar simbolinė reikšmė. Jo svarba tautinei savimonei ir kultūros paveldui puoselėti bei derėjimas prie kraštovaizdžio;
3. valstybės ir savivaldybių institucijos ir visuomenės pritarimas.⁸⁵

---

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291786&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-16.

⁸² Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2007 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. Į-256 „Dėl Prašymų finansuoti kultūros paveldo objektų tvarkybos ir neatidėliotinus saugojimo darbus iš Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) įgyvendinimo programai skirtų valstybės biudžeto lėšų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 72-2877. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300957&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-16.

⁸³ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2007 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. Į-255 „Dėl Prašymų finansuoti kultūros paveldo objektų tvarkybos ir neatidėliotinus saugojimo darbus iš nekilnojamojo kultūros paveldo paveldotvarkos programai skaitų valstybės biudžeto lėšų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 72-2876. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300956&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-16.

⁸⁴ Ten pat 2.4 p.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 23 str. //Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

Atkūrimas neatsiejamas nuo autentiškumo. „Visose šalyse kyla natūralus klausimas - ar mes turime teisę savo asmenines vizijas, savas interpretacijas pateikti ne šalia, bet vietoj tikrų praeities faktų“.⁸⁶ Turime keletą atkūrimo pavyzdžių Lietuvoje: daugiau kaip tris dešimtmečius trukę Trakų Salos pilies tvarkymo darbai, Vilniaus Žemutinės pilies senojo arsenalo atstatymas, Vilniaus universiteto Astronominės observatorijos rytinio bokšto atkūrimas ir kt.⁸⁷ bei vis dar nemažas diskusijas keliantys Valdovų rūmų atstatymo darbai. Kalbant apie pastarąjį, galima išskirti kelias pagrindines visuomenėje vyraujančias grupes ir jų nuomones:

1. tie, kurie nesutinka su tokio masto statybomis ir būtų linkę pritari skiriamus pinigus skirti kitoms reikmėms (švietimui, sveikatos apsaugai ar pan.);
2. tie, kurie neabejoja tokių darbų būtinybe ir teigia, kad tai Lietuvos valstybingumo simbolis;
3. tie, kurie abejoja autentiškumo lygmeniu.

Atkūrimo šalininkai dažnai akcentavo ypatingos skubos poreikį, neva, būtina kuo greičiau apsaugoti nykstančią rūmų autentišką dalį, ir skubėti atkurti Valdovų rūmus iki Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečio iškilnių. Kitas labai aktualus klausimas yra rūmų paskirtis. LR Vyriausybės priimtoje LDK Valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties koncepcijoje nenumatyta aiški šio statinio funkcionavimo vizija. Tačiau galima sudaryti tokias stambiausias suinteresuotas grupes, pretenduojančias į juos:

1. politinis elitas (valstybės reprezentacija);
2. plačioji visuomenė (kultūrinė, švietėjiška, rekreacinė funkcijos);
3. kultūros paveldo plačiąja prasme specialistai (statinio ir lankytojų aptarnavimas, mokslinis-tiriamasis darbas, vertybių apsauga).

Ar bus galima suderinti visų šių grupių interesus? Neabejotina, kad ginčų bus.⁸⁸

Valdovų rūmams kasmet skiriama suma yra didelė, palyginus su metiniu KPD biudžetu, todėl nenuostabu, kad kyla savotiškas pyktis dėl dvarų, piliakalnių, etninių kaimų, medinės architektūros ir kt. likimo, kurių autentiškumu nedvejojama ir kurie kaip laukė taip vis dar laukia savo eilės juos sutvarkyti. Bet kokių atveju, Valdovų rūmų statybos darbai tęsiami ir numatyta konkreti jų užbaigimo data - 2009 m. Šioje istorijoje pasigęsta visuomenės nuomonės, kuri su

---

⁸⁶ Markevičienė J. Miesto paveldo autentiškumo aspektai: Lietuvos atvejis. Mokslinė konferencija Kultūros paveldo autentiškumas: Samprata ir išsaugojimo būdai (Vilnius. 1997 m. spalio 9-10 d.).

⁸⁷ Kasperavičienė A. Atkūrimas ir atstatymas. Patirtis ir aktualijos. Lietuvos kultūros paveldo restauravimo institucijų 50-mečio konferencijos medžiaga. - Vilnius: Savastis, 2000. P. 117-118.

⁸⁸ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 357-359.

projektu buvo supažindinta tik po politinių sprendimų priėmimo,⁸⁹ todėl ateityje, jei bus nuspręsta įgyvendinti panašaus pobūdžio atkūrimo projektą, NKPAĮ įtvirtintas visuomenės pritarimas taps neatsiejama politinio sprendimo dėl atkūrimo dalimi.

9. NKPAĮ numato kompensavimo valdytojams galimybę. Iš valstybės biudžeto lėšų finansuojama:

1. privačios nuosavybės - prieinamo visuomenei lankyti valstybės saugomo kultūros paveldo objekto - tvarkomieji paveldosaugos darbai;

2. užkonservavimo išlaidos, kai už apsaugą atsakingos institucijos pareikalauja užkonservuoti saugomus statinius;

3. už veiklos apribojimus.⁹⁰

LR kultūros ministro įsakymais yra patvirtintos visos trys kompensavimo taisyklės, kuriose kartu su prašymais nurodyti reikalingi pateikti dokumentai. Visose kompensavimo taisyklėse, kaip vienos iš reikalingų dokumentų, yra nurodomos apsaugos sutartys.^{91,92,93} Įdomu tai, kad LR kultūros ministras įsakymą dėl tokių sutarčių sudarymo priėmė vėliau, nei įsigaliojo kompensavimo taisyklės.⁹⁴ Tokiu būdu, yra neįmanoma pasinaudoti kompensavimo tvarka, kadangi taisyklės turėjo įsigalioti po to, kai pagal apsaugos sutarčių sudarymo taisyklės, valdytojai jas sudaro su atitinkamais subjektais (KPD, savivaldybės paveldosaugos padaliniu ar kt.). Tačiau pagrindinis šios programos stabdis yra paveldo tvarkybos reglamentų, pagal kuriuos turi būti atlikti tvarkomieji paveldosaugos darbai, norint gauti kompensaciją, neparengimas. Dėl šios problemos,

---

⁸⁹ Matačiūnaitė G. Valdovų rūmai – „už“ ir „prieš“ //

<http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=article&sid=1024>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 28 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

⁹¹ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. IV-157 „Dėl Privačios nuosavybės – prieinamų visuomenei lankyti valstybės saugomų kultūros paveldo objektų tvarkomųjų paveldosaugos darbų išlaidų kompensavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 53-1815; 2006, Nr. 101-3920.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=254888&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

⁹² Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. IV-239 „Dėl Saugomų kultūros paveldo objektų užkonservavimo išlaidų kompensavimo jų valdytojams taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2765. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257991&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

⁹³ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. IV-238 „Dėl kompensacijos apskaičiavimo ir išmokėjimo už veiklos apribojimus skelbiamų saugomais nekilnojamojo kultūros paveldo objektų valdytojams taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2764.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257990&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. IV-627 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugos sutarčių sudarymo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 144-5261.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=267473&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

nebus įgyvendinta iš valstybės biudžeto finansuojama 2007 m. Paveldotvarkos programa, kadangi kompensavimui buvo skirtos atitinkamos lėšos. Reikia tikėtis, kad dėl šios klaidos KPD nebus apkaltintas neefektyviu valstybės biudžeto lėšų panaudojimu ir ateinančių metų biudžete bus skirtas finansavimas kompensavimui.

Neatsižvelgiant į tai, NKPAĮ įtvirtintas kompensavimas yra naujas ir pagirtinas dalykas. Reikia tikėtis, kad iš valstybės biudžeto KPD bus kasmet skiriama užtektina pinigų suma kompensavimo išlaidoms, nes priešingu atveju tai bus negaliojanti NKPAĮ nuostata, kas sukels daugumos valdytojų, norinčių pasinaudoti šia lengvata, pasipiktinimą ir nusivylimą kultūros paveldo politika.

10. Valstybės paimami kultūros paveldo objektai yra ne naujas, tačiau kol kas precedento neturintis dalykas. NKVAĮ taip pat numatė priverstinį valstybės nekilnojamosios kultūros vertybės išpirkimą,⁹⁵ tačiau pats mechanizmas iki šių dienų nebuvo įgyvendintas. Tiesa, senoji įstatymo redakcija reglamentavo valstybės išpirkimą tik nekilnojamosios kultūros vertybės apsaugos reglamento nesilaikymo ar jos žalojimo atveju. NKPAĮ taip pat numato kultūros paveldo objekto paėmimą valstybės nuosavybėn dėl netinkamo jo laikymo, tačiau papildomai nurodo 3 išimtinis atvejus, kai kultūros paveldo objektas gali būti paimamas visuomenės poreikiams, teisingai už juos atlyginant.⁹⁶

„Visuomenės poreikis - tai įstatyme nustatytas išimtinis atvejis, kai privati nuosavybė gali būti priverstinai paimama iš savininko. Nuosavybės neliečiamumo principo ribojimas pirmiausia yra siejamas su viešuoju interesu. Laikoma, kad nepaėmus konkretaus daikto iš savininko, visuomenė nukentės labiau nei savininkas, iš kurio nuosavybės teise jam priklausantis turtas bus paimtas. Paimant nuosavybę, privaloma laikytis įstatymų bei būtina atlyginti savininkui nuostolius dėl nuosavybės netekimo“.⁹⁷

Galioja ir LR Vyriausybės nutarimas, reglamentuojantis priverstinio valstybės išpirkimo tvarką, tiesa, vadovaujantis civilinio kodekso ir dar senojo įstatymo redakcijos nuostatomis,⁹⁸ todėl būtina atitinkamai pakeisti ir šį nutarimą, atsižvelgiant į NKPAĮ 30 str.

⁹⁵ Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 34 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15165&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

⁹⁶ Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 30 str. // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571; 2007, Nr. 81-3325. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

⁹⁷ Kazakauskaitė I. Nuosavybės teise esančio žemės sklypo paėmimas visuomenės poreikiams // <http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?t=2737&page=8>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 12 d. nutarimas Nr. 1023 „Dėl Priverstinai valstybės išperkamų nekilnojamųjų kultūros vertybių ar atlygintinai savivaldybės nuosavybėn paimamų statinių nustatymo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1998, Nr. 73-2117. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=61033&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

Kalbant apie šį NKPAĮ straipsnį, būtų galima susidaryti idealistinį vaizdą kultūros paveldo apsaugos atžvilgiu, kadangi nurodoma, jog netinkamai laikant kultūros paveldo objektą, valstybei suteiktas teisinis mechanizmas juo pasirūpinti ir tokiu būdu užkirsti kelią jo visiškam sunykimui. Tačiau kas yra tas „netinkamas laikymas“, kuomet valstybė turi kultūros paveldo objektą išpirkti ir paimti jį savo nuosavybėn. Deja, bet nei NKPAĮ, nei jo pagrindu priimti poįstatyminiai teisės aktai neapibūdina „netinkamo laikymo“. Tik minėtame LR Vyriausybės nutarime dėl priverstinio valstybės išpirkimo, galima suprasti, kad tuomet, kai nekilnojamoji kultūros vertybė yra avarinės būklės, tai yra neleistinas tolesnis jos naudojimas pagal paskirtį, valstybės pareiga yra imtis priemonių susiklosčiusiai padėčiai ištaisyti. Tiesa yra ta, kad šiam mechanizmui veikti, būtini milžiniški finansai ir valstybės valia prisiimti atsakomybę už tokių kultūros paveldo objektų tolesnį likimą. Juk jei valstybė vadovautųsi šia nuostata, šiai dienai nemaža dalis kultūros paveldo objektų, kuriems būtina tvarkyba, būtų paimti iš privačios nuosavybės.

Be šių aprašytų NKPAĮ naujovių, kurios, anot autorės, yra vienos iš pagrindinių, vertėtų papildomai pateikti apskaitos ir ją vykdančio KPC istoriją.

Kaip jau buvo minėta, 1991 m. įsteigtas Lietuvos kultūros paveldo mokslinis centras buvo reorganizuotas ir 1995 m. pavadintas KPC, kuris KVAD 1996 m. lapkričio 25 d. įsakyme įvardijamas kaip biudžetinė įstaiga, vykdanči KVAD apskaitos tarnybos funkcijas.⁹⁹ Taigi, ilgą laiką šios įstaigos pagrindinis uždavinys buvo kultūros vertybių apskaitos vykdymas. Įsigaliojus NKPAĮ, LR kultūros ministerija, motyvuodama 2005 m. gegužės 24 d. LR valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitoje Nr. 1050-23-72 ir 2005 m. birželio 1 d. sprendime Nr. SP-13 išdėstyta informacija¹⁰⁰ bei dar nuo 1999 m. VPK (vėliau VKPK) sprendimuose ir nutarimuose pabrėžiamu KPC vykdomos apskaitos atsilikimu ir įsipareigojimų nevykdymu,^{101,102,103,104,105}

---

⁹⁹ Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 1996 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr. 136 „Dėl Kultūros paveldo centro nuostatų“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 118-2767.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=33381&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰⁰ Audito ataskaitų paieška // http://www.vkontrolė.lt/audito_ataskaitu_paieska1.php; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰¹ Valstybinės paminklosaugos komisijos 1999 m. gegužės 21 d. sprendimas Nr. 60 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 1998 m. veiklos ataskaitos“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 48-1564.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=81369&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰² Valstybinės paminklosaugos komisijos 2000 m. birželio 22 d. sprendimas Nr. 74 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 1999 m. veiklos ataskaitos“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 22-415.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=104248&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰³ Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. kovo 12 d. nutarimas Nr. N-2 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 2003 m. veiklos“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-274.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=229673&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰⁴ Valstybinės paminklosaugos komisijos 2005 m. kovo 4 d. nutarimas Nr. N-1 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 2004 m. veiklos“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 20-194.

priėmė politinį sprendimą - reorganizuoti neefektyviai dirbančią įstaigą. 2005 m. gruodžio 30 d. KPD paskelbė KPC reorganizavimo sąlygas, kuriose nurodyta, kad biudžetinė įstaiga reorganizuojama prijungimo būdu, prijungiant KPC prie KPD.¹⁰⁶ Vėliau buvo priimtas KPD direktoriaus įsakymas dėl KPC reorganizavimo, kuriuo patvirtinamos reorganizavimo sąlygos ir projektas. Projekte pažymima, kad: „reorganizavimo tikslas – tobulinti įstaigų valdymą, mažinti valdymui, personalui išlaikyti, finansams bei materialinėms vertybėms administruoti skirtas biudžeto lėšas“.107 Atsistatydino KPC direktorius. KPC dirbantys specialistai, žinoma, nebuvo sužavėti sprendimu dėl reorganizacijos, nuogaustdami, kad jų pareigybės bus panaikintos. Buvo teigiama, kad daugumai darbuotojų bus suteiktos darbo vietos. Atsižvelgiant į tai, iniciatyvos ėmėsi KPC darbuotojų profesinė sąjunga, siekdama, kad kuo daugiau dirbančiųjų būtų perkelta į KPD, tačiau apskritai įstaiga per visą laikotarpį siekė, kad reorganizavimo procedūra būtų nutraukta, kadangi nelaikė LR kultūros ministerijos atstovų pozicijos pakankamai argumentuotos. Be to, pats KPD direktorius laikėsi savo nuomonės, kad inkorporavus KPC darbuotojus (tyrėjus) į KPD, būtų iškraipytas viešojo administravimo institucijos modelis. Galiausiai buvo nutarta nutraukti reorganizacijos procedūrą. Galbūt tai sąlygojo naujo LR kultūros ministro paskyrimas ir jo pozicija šiuo klausimu, tačiau po šios problemos svarstymo LR Vyriausybėje, 2006 m. spalio 9 d. KPD direktoriaus įsakymu buvo pripažintas netekusiu galios įsakymas dėl KPC reorganizavimo¹⁰⁸ ir šis klausimas buvo „uždarytas“.

Įdomu, kaip viskas būtų pakrypę, jei vis dėlto reorganizacija būtų įvykusi, vienas neįprastas dalykas būtų tai, kad KPD personalo skaičius viršytų pačioje LR kultūros ministerijoje dirbančių darbuotojų skaičių.

---

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=252140&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰⁵ Valstybinės paminkloaugos komisijos 2006 m. kovo 17 d. nutarimas Nr. N-2 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 2005 m. veiklos“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 22-261.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=272873&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰⁶ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2005 m. gruodžio 30 d. informacija „Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos įsteigto Kultūros paveldo centro reorganizavimo sąlygos“ // Informaciniai pranešimai. 2005, Nr. 101. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=268690&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰⁷ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2006 m. kovo 28 d. įsakymas Nr. Į-120 „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos įsteigto Kultūros paveldo centro reorganizavimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 35-1279.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=273192&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁰⁸ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2006 m. spalio 9 d. įsakymas Nr. Į-552 „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2006 m. kovo 28 d. įsakymo „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos įsteigto Kultūros paveldo centro reorganizavimo“ pripažinimo netekusiu galios“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 109-4150.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=284414&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

Ši istorija parodė, kad priimtas politinis sprendimas dėl reorganizavimo būtinybės, nebuvo užtikrintas ir pasvertas. Autorės nuomone, prieš priimant panašaus pobūdžio sprendimus, reikėtų įvertinti priimto sprendimo pagrindu atsirasiančias pasekmes, t.y. numatyti į ateitį ir paskaičiuoti visus „už“ ir „prieš“, bei išklaudyti visus šalių argumentus, kurių pagrindu ketinama priimti vienokią ar kitokią sprendimą.

Apibendrinant, įsigaliojus NKPAĮ, kultūros paveldo apsaugos institucinė sistema nepasikeitė, tačiau įstatymas įtvirtino tam tikrų naujovių, kurios, deja, dar ne pilnai įgyvendinamos. Bandymai daryti pertvarkas (turima omenyje KPC ir UAB „Lietuvos paminklai“ atvejus) nepakeitė senosios tvarkos ir buvo nuspręsta pasilikti prie to, kas ilgą laiką buvo vykdoma.

2. Kultūros paveldo politikos efektyvų veikimą sąlygojančios problemos

Šioje darbo dalyje, remiantis aukščiau išdėstytais kultūros paveldo politikos veikimo akcentais, aptariamos svarbiausios problemos, lemiančios šios politikos neefektyvumą. Svarbu pažymėti, kad nors čia aptariamos problemos patogumo ir aiškumo dėlei yra pristatomos atskirai, į jas reikia žiūrėti kompleksiskai, kadangi jos yra glaudžiai viena su kita susijusios.

2.1. Teisės aktų suderinamumo problema

LR kultūros ministerijos internetiniame puslapyje nurodyta, kad paveldosaugai skirti trys įstatymai: LR saugomų teritorijų įstatymas, KKVAĮ ir NKVAĮ. Atrodytų, kad tiek nedaug teisinių dokumentų turėtų būti tarpusavyje suderinti, tačiau šių įstatymų nuostatos kai kuriais atvejais skiriasi. Galbūt problema slypi tame, jog KKVAĮ ir NKVAĮ rengimas buvo patikėtas ir pavestas LR kultūros ministerijai, o LR saugomų teritorijų įstatymo - LR aplinkos ministerijos kompetencijai.

Pirmame skyriuje kalbėta apie sąvokų gausumą, kas tam tikrais atvejais gali sukelti atitinkamų neaiškumų. LR saugomų teritorijų įstatyme nepakeistas NKPAĮ pavadinimas, o vis dar figūruoja NKVAĮ pavadinimas.¹⁰⁹ Galbūt dauguma pareikštų, kad tai nėra esminis neatitikimas ir nedarantis įtakos politiniams sprendimams vienokiu ar kitokiu atveju, tačiau verta pripažinti, kad tokia situacija nekelia pasitikėjimo, netgi priešingai - pasipiktinimą. Eiliniam piliečiui, susidūrus

---

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo 5, 11, 19, 23 str. // Valstybės žinios. 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 108-3902. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=156931&p_query=&tr2=; prisijungimo laikas: 2007-08-07.

su LR saugomų teritorijų įstatymu, gali iškilti papildomų klausimų. Tarkim, ar galioja NKVAĮ ar NKVAĮ, o gal abu šie teisės aktai. Deklaruojant nuostatą, jog įstatymų nežinojimas neatleidžia nuo atsakomybės, visų pirma, turėtų būti skelbiami suderinti teisiniai dokumentai, kad piliečiai galėtų susipažinti su teisės aktu, dėl kurio tikrai neturėtų kilti klausimas - ar šio teisės akto nuostatos atitinka kitus teisinius aktus. Be abejo, galiojant milžiniškam skaičiui teisės aktų, yra sudėtinga sužiūrėti jų atitikimą vienas kito atžvilgiu, tačiau tai negali būti pasiteisinimas ir ignoruoti to negalima, ypač kultūros paveldo srityje, kai susijusių įstatymų nėra labai daug. Žinoma, šalia pagrindinių įstatymų yra didelis skaičius ir poįstatyminių teisės aktų, tačiau pastarieji turi neprieštarauti įstatymams, todėl, esant kolizijai, pirmiausiai turi būti pataisytos prieštaraujančios viena kitai įstatymų nuostatos.

Pratęsiant mintį apie teisės aktų prieštaravimą, deja, bet dėl įstatymų nuorodų vadovautis kitais įstatymais, o pastariesiems nukreipiant į pirmuosius, susidaro savotiškas uždaras ratas ir neaiškumas. Toks nesuderinamumas sukelia logines priešpriešas ir sumaištį.¹¹⁰ (1 priedas) Kalbant apie KKVAĮ, jame taip pat yra daugybė pasenusios ir negaliojančios informacijos. Kaip jau buvo minėta, parengtas visiškai naujas šio teisės akto projektas yra pateiktas LR Seimui svarstyti. Tačiau galiojančioje redakcijoje, pavyzdžiui, 11 str. kalbama apie apskrities valdytojo funkcijas kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos srityje. LR apskrities valdymo įstatyme, kuriame detalčiai reglamentuota apskrities viršininko kompetencija daugelyje politikos sričių, užsimenama apie kultūros vertybių ir paminklų apsaugą, apskaitą, priežiūrą.¹¹¹ Esmė ta, jog realiai apskrities viršininko administracija neužsiima nei apskaita, nes šią veiklą atlieka KPC ir KPD Apskaitos skyrius, nei apsauga, nes tai atlieka KPD Kontrolės skyrius ir teritoriniai padaliniai, nei priežiūros, kadangi tai atlieka patys kultūros vertybių valdytojai. Neaišku, kodėl ir naujajame šio įstatymo projekte numatyta apskrities viršininko kompetencija pagal LR apskrities valdymo įstatymą. Reikia tikėtis, kad nepraeis daug laiko, kol bus patvirtinta nauja KKVAĮ redakcija, tačiau autorės nuomone, tikėtina, jog šiam teisiniam dokumentui pasiekus LR Seimą, iškils nemažai abejonių dėl jo priėmimo tikslingumo. Tokia galimybė yra, kadangi darbo grupės posėdžiuose dėl naujo KKVAĮ projekto parengimo, kilo nemažai diskusijų dėl galimybės atitinkamas nuostatas, susijusias su kilnojamųjų kultūros vertybių saugojimu, įtraukti į NKPAĮ ir tokiu būdu praplėsti ar parengti vieną teisinį dokumentą, kuriame bendrai būtų reglamentuotas kultūros vertybių

---

¹¹⁰ Kliobavičiūtė I. Teisinės ir metodologinės paveldo apsaugos prieštaros šiuolaikiniame Lietuvos įstatymų kontekste. Kultūros paveldas ir visuomenė XXI a., nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai. – Vilnius: Lietuvos dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2006. P. 94.

¹¹¹ Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymo 9 str. // Valstybės žinios. 1994, Nr. 101-2015. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=270541; prisijungimo laikas: 2007-09-21.

valstybinis administravimas. Visgi, praėjo tik keletas metų nuo NKPAI įsigaliojimo, todėl vargu, ar bus priimtas politinis sprendimas rengti naują teisės aktą.

Svarbu ir tai, kad atitinkamas poįstatyminis teisės aktas būtų priimtas, o svarbiausia - pradėtų galioti tinkamu laiku, o ne kaip anksčiau autorės nurodytu pavyzdžiu kompensavimo taisyklių ir apsaugos sutarčių bei paveldo tvarkybos reglamentų atvejais.

Apibendrinant, suderinamumo problema yra viena iš kliūčių efektyviam kultūros paveldo politikos veikimui. Jo sprendimo būdas - peržiūrėti ir suderinti galiojančius kultūros paveldą reglamentuojančius ir su jais susijusius teisės aktus. Šiam uždaviniui atlikti, būtina sudaryti įvairių sričių kvalifikuotų specialistų grupes, kurios dirbtų tik šį darbą, kadangi paprastai kultūros paveldo srities teisės aktus rengia šios srities specialistai, kurie gana „siaurai“ mato problemų sprendimus. Todėl, pasitelkus ne tik praktikus, teisininkus, finansininkus, bet ir viešojo administravimo bei kitų sričių akademikus, tikėtina, kad parengti teisės aktai būtų kur kas kokybiškesni, ilgalaikiškesni bei stabilesni.

2.2. Finansavimo problema

Viena svarbiausių bet kokios vykdomos politikos sąlygų yra pakankamas finansavimas. Deja, bet kultūros paveldo apsaugai skiriama lėšų suma iš valstybės biudžeto nėra pakankama. Dar 2000 m. vykusios konferencijos „Lietuvos kultūros paveldas: problemos ir jų sprendimo galimybės“ rezoliucijoje sakoma, kad: „smunkant kultūros prestižui ir valstybės dėmesiui kultūrai, blogėja kultūros paveldo išsaugojimo ir tvarkymo reikalai. Iš dalies tai susieta su valstybės finansavimo paveldo vertybėms nuosekliu mažinimu“.¹¹² 2001 m. iš valstybės biudžeto pagal tvirtinamas programas KVAD buvo skirta 16539 tūkst. litų,¹¹³ o 2002 m. buvo skirta 15449 tūkst. litų.¹¹⁴ Tačiau nuo 2003 m. biudžeto lėšos KVAD, nuo 2005 m. KPD buvo kasmet didinamos ir 2007 m. KPD biudžetas sudarė 43616 tūkst.lt.¹¹⁵ (2 priedas) Vertėtų pasidžiaugti tokiu prieaugiu,

---

¹¹² 2005 m. birželio 15 d. vykusioje konferencijoje buvo perskaityti 9 pranešimai, kurių 7 buvo atspausdinti ir konferencijos medžiagą nuspręsta paskleisti, kadangi, anot konferencijos dalyvių, ji turėjo išliekamąją vertę. Toks žingsnis buvo padarytas ir dėl to, kad konferencijoje dalyvavo nedaug žmonių, kurių tarpe nebuvo aukštesnio rango valstybės pareigūnų, kuriems pranešimai daugiausiai ir buvo skirti.

¹¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 10 d. nutarimas Nr. 25 „Dėl 2001 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal tvirtinamas programas patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 5-138. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=117971&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. sausio 28 d. nutarimas Nr. 119 „Dėl 2002 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal tvirtinamas programas patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 12-398. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=159281&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 91 „Dėl 2007 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 15-535.

tačiau LR Seimo 2000 m. gegužės 4 d. nutarime yra rekomenduojama LR Vyriausybei padidinti kultūros paveldo apsaugos programų finansavimą iki 50 mln. litų per metus.¹¹⁶

KPD 2007-2009 m. strateginiame veiklos plane nurodoma, jog dėl galiojančios mokesčių sistemos, 40 procentų skiriamų tikslinių lėšų paveldui tvarkyti, grįžta į valstybės biudžetą. Labai nežymus biudžeto lėšų augimas, skirtas kultūros paveldo apsaugos programoms finansuoti, nesudaro sąlygų tinkamai išsaugoti reikšmingas ir vertingas kultūros vertybes. Atsižvelgiant į tai, KPD nusprendė gaunamas biudžeto lėšas nukreipti į jau tvarkomas kultūros vertybes ir stengtis užbaigti jas tvarkyti.¹¹⁷

Kaip jau buvo minėta, NKPAI numatyta kompensavimo valdytojams galimybė. Tai sudaro papildomą biudžeto lėšų poreikį, tačiau vargu, ar 2007 m. skirta kompensavimui suma bus panaudota dėl aukščiau aprašytų teisės aktų neparengimo. NKPAI numatytas specialiųjų planų, kuriuose įtvirtinami paveldosauginiai reikalavimai, rengimas. Šiems planams parengti taip pat būtinos didelės biudžeto lėšos. Paskaičiuota, kad reikia apie 7000 planų, tačiau dėl pinigų ir atestuotų specialistų trūkumo, pradėti rengti tik keletas specialiųjų planų. Kasmet augant statybos medžiagų kainoms, tai taip pat atsiliepia papildomam lėšų poreikiui.¹¹⁸

Autorės nuomone, tikslingai didinant išlaidas bet kokiai politikos sričiai, kiekybė kada nors vis tiek perauga į kokybę. Atitinkamai ir kultūros paveldo srityje, valstybei kasmet didinant biudžeto lėšas, o KPD racionaliai jas panaudojus, kultūros vertybės būtų sutvarkytos ir gausiau visuomenės lankomos.

Tiesa, Lietuvai įstojus į ES, atsivėrė galimybė pasinaudoti struktūrinių fondų parama. Lietuvos 2007-2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje pažymėta, kad: „<...> daugelis paveldo objektų yra prastos būklės, todėl jų potencialas panaudojamas labai ribotai“.¹¹⁹ Šiame dokumente nurodyta, jog paveldo objektai nepritaikyti turizmo poreikiams, todėl parama bus nukreipta į kultūros paveldo objektų pritaikymą turizmui, kas pritrauks į regionus privačias investicijas ir sukurs darbo vietas bei paskatins vietos bendruomenių kūrimąsi. Nurodoma, kad daugiau kaip iš 10000 kultūros paveldo objektų, tik 3 procentai panaudojami turizmui. ES

---

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291593&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. VIII-1665 „Dėl valstybinės paminkloaugos komisijos 1999 m. kovo 10 d. – 1999 m. gruodžio 31 d. veiklos ataskaitos“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 39-1094. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=100487&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹¹⁷ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007-2009 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. ĮV-196 „Dėl 2007-2009 metų strateginių veiklos planų patvirtinimo“ (Valstybės žiniuose neskelbtas). <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=4>; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹¹⁸ Ten pat.

¹¹⁹ Strategija ir veiksmų programos // www.esparama.lt/lt/pasirengimas/strategija; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

struktūrinių fondų parama Lietuvai 2000-2006 m. pagal Lietuvos 2004-2006 m. bendrojo programavimo dokumento 3.4 priemonę „Viešoji turizmo infrastruktūra ir paslaugos“ kultūros paveldo objektų atstatymui, restauravimui ir pritaikymui viešiesiems turizmo poreikiams sudarė 27 procentus visos priemonės lėšų.¹²⁰

Kitas prieinamas finansavimo šaltinis - Europos ekonominės erdvės parama, pagal kurios remiamas sritis ir Lietuvos išskirtus prioritetus iš EEE arba Norvegijos finansinių mechanizmų galima gauti finansinę paramą kultūros paveldo išsaugojimui ir pritaikymui kultūros ir kitoms viešoms reikmėms, ypatingai išskiriant Lietuvos dvarus ir pilis taip pat ir kultūros paveldo restauratorių mokymus, Lietuvos medinės architektūros (istorinių kaimų, bažnyčių ir t.t.) restauracijai ir pritaikymui kultūros ir kitoms reikmėms taip pat įtraukiant Lietuvos tradicinių amatų (stogdengių, dailidžių ir kt.) atgaivinimą ir mokymą.¹²¹

Apibendrinant, kultūros paveldui skirtas valstybės finansavimas nėra pakankamas, todėl valstybei būtina kuo daugiau skatinti juridinius asmenis pasinaudoti ES ir EEE siūloma finansine parama. Žinoma, visoms kultūros vertybėms sutvarkyti neužteks nei vienu, nei kitų lėšų, todėl svarbu sukurti tokį mechanizmą, kad patys valdytojai jaustų ne didžiulę našta, turėdami kultūros vertybę, o pasididžiavimą ir norą ją puoselėti bei dalintis tuo džiaugsmu su visuomene.

2.3. Nekilnojamojo kultūros paveldo panaudojimo problema

Kultūros paveldo politika yra nukreipta į kultūros vertybių išsaugojimą, paliekant savieigai jų naudojimo ekonomikos interesus. Europos Tarybos 1996 m. Helsinkio deklaracijoje pažymima, kad paveldosauga yra valstybės ekonominės, socialinės ir kultūrinės raidos sudėtinė dalis.¹²² Kultūros paveldo tinkama priežiūra bei informacijos sklaida prisideda prie valstybės ekonominės plėtros ir patrauklaus įvaizdžio kūrimo, o kultūros paveldo objektų įsisavinimo ir panaudojimo problema yra ypatingai aktuali šiuolaikiniame valstybės eurointegracinių procesų kontekste.¹²³

Pasirodo, kad tokie aiškūs teiginiai nėra taip paprastai įgyvendinami. Tarkim, buvusių dvarų situacija šiandien. 2003 m. balandžio 18 d. LR Vyriausybės nutarimu patvirtintoje programoje nurodyta: „šios programos svarbiausias tikslas - užtikrinti sąlygas dvarų paveldą

¹²⁰ Lietuva: Bendrasis programavimo dokumentas 2004-2006 metai 2006 metų įgyvendinimo ataskaita // http://www.esparama.lt/lt/bpd/BPD_ataskaitos/metines_ataskaitos; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹²¹ Apie EEE paramą // <http://www.finmin.lt/web/finmin/eeagrants/apie>; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹²² J. Bučas, I. Gražulevičiūtė – Vilniškė. Socioekonominiai aspektai paveldosaugoje. Kultūros paveldas ir visuomenė XXI a., nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai. - Vilnius: Lietuvos dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2006. P. 72-73.

¹²³ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 14.

įvairiapusiškai integruoti į bendrą šalies ekonominę, socialinę, kultūrinę plėtrą, išsaugoti šias kultūros paveldo vertybes, įtvirtinti nuostatą, kad išsaugotas dvarų paveldas padeda stiprinti tautinį tapatumą, plačiau supažindinti pasaulį su Lietuvos kultūros istorija“.¹²⁴ Deja, bet šios programos įgyvendinimui LR Vyriausybė neskyrė tikslinių lėšų, todėl programos priemonės KVAD (dabar KPD) įgyvendino iš savo biudžeto lėšų, kurių trūko, norint efektyviai įgyvendinti kiekvieną numatytą priemonę. Šiandieninė buvusių dvarų paveldo situacija yra apgailėtina. Esant tokiai realybei, kad valstybė neišgali sutvarkyti visų dvarų, belieka kai kuriuos šiuos kultūros paveldo objektus perleisti į privačias rankas, kurios dėl griežtų paveldosauginių reikalavimų ir apribojimų dar labai atsargiai žiūri į tokios atsakomybės prisiėmimą. Tačiau vis dažniau pasigirstama apie verslininkų ketinimus investuoti į dvarų tvarkybą, kurie, pritaikydami juos atitinkamoms reikmėms, NKPAĮ numatyta tvarka, privalės sudaryti visuomenės prieinamumo sąlygas, t.y. ir esant privačioje nuosavybėje, su dvarais galės susipažinti kiekvienas norintis.

Lietuvoje vis dar per mažai dėmesio skiriama kultūros paveldo objektų pritaikymui dabarties reikmėms, kai Vakarų Europoje toks požiūris yra savaime suprantamas ir laikas parodė, kad kultūros paveldo objektų racionalus ir kūrybiškas panaudojimas pramogų industrijoje neša ne tik didžiulį finansinį, bet ir moralinį pelną.¹²⁵ Esmė ta, kad reikia prisitaikyti prie esamo laikmečio, todėl vien draudimais ir baudimais valstybė neišsaugos kultūros paveldo ir nepaskatins dar labiau jo saugoti.

Privataus ir viešo interesų susidūrimas ir nesugebėjimas to išspręsti visoms suinteresuotoms pusėms priimtinu būdu, rodo paveldosaugos politikos nelankstumą ir iš praeities „atsinešto“ per didelio valdžios kišimosi į šią politiką rezultatą. Todėl reikia rasti pusiausvyrą tarp viešo ir privataus intereso, nes tik tokiu būdu bus galima spręsti kultūros paveldo objektų panaudojimo ir pritaikymo klausimą, kas užtikrins jų nepertraukiamą gyvavimą, o ne merdėjimą.

Apibendrinant, vien tik faktas, kad Lietuvoje yra kultūros paveldo objektų, dar nereiškia, kad jos bus išsaugotos ateities kartoms. Norint, kad jis gyvuotų, būtina juo ir naudotis. Labai svarbu rasti kompromisą tarp valstybės ir privačių valdytojų dėl kultūros paveldo objektų panaudojimo atitinkamoms reikmėms, stengiantis sudaryti patrauklias ir priimtinas sąlygas.

---

¹²⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr. 481 „Dėl dvarų paveldo išsaugojimo programos ir dvarų paveldo išsaugojimo programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58-2243. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=209541&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-19.

¹²⁵ Čepaitienė R. Požiūriai į kultūros paveldą dabarties Lietuvoje. Kultūros paminklai/9. - Vilnius: Savastis, 2002. P. 17.

2.4. Visuomenės dalyvavimo problema

Visuomenė turi būti visapusiškai informuojama apie valstybės tarnautojų veiklą. „Žinių visuomenė“ yra Valstybės ilgalaikės raidos strategijos ilgalaikis valstybės raidos prioritetas.¹²⁶ Yra sukurta teisinė bazė, sudaranti galimybes asmenims susipažinti su teisės aktų projektais. 1999 m. vasario 4 d. LR Vyriausybės nutarime reglamentuota aktualiausių teisės aktų projektų skelbimo „Internete“ tvarka, pagal kurią kiekviena ministerija savo internetinėje svetainėje turi skelbti įstatymų ir kitų norminių teisės aktų projektų sąrašus,¹²⁷ kurie, deja, nėra dažnai atnaujinami. Autorė minėjo, kad šiuo metu naujos KKVAĮ redakcijos projektas pateiktas LR Seimui, tačiau LR kultūros ministerijos internetinėje svetainėje visą šio teisės akto derinimo su suinteresuotomis institucijomis laikotarpį ir šiuo metu nesuteikiama galimybė susipažinti su šiuo projektu. LR Vyriausybės 2004 m. balandžio 24 d. nutarime pastebėta, kad: „visuomenė neskatinama aktyviai domėtis valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veikla <...>“,¹²⁸ tačiau kaip galima skatinti, jei institucijos pačios neįgyvendina tiesiogiai joms iškeltų uždavinių dėl teisės aktų projektų viešumo, stengiantis užtikrinti prieinamumą, skaidrumą ir sprendimų priėmimo efektyvumą.

Daugelis Jungtinių Tautų Europos Ekonominės Komisijos Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (žinoma kaip Orhus konvencija), Europos Tarybos direktyvos dėl informacijos apie aplinką prieinamumo visuomenei nuostatų perkelta į Lietuvos teisės aktus, tad yra sudarytos visos sąlygos visuomenei gauti tokią informaciją ir dalyvauti priimant sprendimus aplinkos apsaugos srityje.¹²⁹

Remiantis minėta konvencija, kurią valstybė ratifikavo 2001 m. spalio 30 d., viena iš visuomeninių organizacijų - Žvėryno bendruomenė kreipėsi į teismus dėl statybos leidimo, kurį išdavė Vilniaus miesto savivaldybės Miesto plėtros departamentas, panaikinimo. Lietuvos Vyriausias Administracinis Teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą nusprendė, kad

---

¹²⁶ 2002 m. lapkričio 12 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 113-5029.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=193888&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹²⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 4 d. nutarimas Nr. 118 „Dėl įstatymų ir kitų norminių teisės aktų projektų skelbimo „Internete“ tinkle“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 15-389.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=72992&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 24 d. nutarimas Nr. 488 „Dėl Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 69-2399.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=232235&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹²⁹ Bubnienė R., Dudutytė Z., Greimas E. ir kt. Europos Sąjungos aplinkos apsaugos politika ir jos įgyvendinimas Lietuvoje. - Vilnius: Aplinkos apsaugos politikos centras, 2000. P. 21.

visuomeninės organizacijos, padedančios spręsti aplinkosaugos problemas, veikiančios pagal nacionalinių įstatymų reikalavimus, turi teisę ginti viešąjį interesą kreipiantis į administracinę teisimą srityje susijusioje su aplinkos elementais, tačiau Konvencija visuomeninėms organizacijoms nesuteikia teisės ginti viešąjį interesą kitose srityse, pvz. kultūros paveldo.¹³⁰ Todėl, jei Lietuva būtų ratifikavusi konvenciją, apie kurią bus aprašyta kitoje pastraipoje, ir minėta bendruomenė būtų ją rėmusi, akivaizdu, kad teismo sprendimas būtų buvęs kitoks.

Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija (Faro konvencija), pasirašyta 2005 m. spalio 27 d. Faro mieste Portugalijoje 11-os valstybių, iš kurių dvi - Latvija ir Kroatija ją jau ir ratifikavo,¹³¹ įtvirtina neatsiejamą piliečių teisę į kultūros paveldą ir teisę dalyvauti kultūriniame gyvenime bei pripažinti individualią ir kolektyvinę atsakomybę už kultūros paveldą. Joje taip pat pabrėžiama, jog kultūros paveldo išsaugojimas ir jo tvarus naudojimas turi tapti žmogaus vystymosi ir gyvenimo kokybės tikslu. Ši konvencija yra naujas dokumentas, kadangi joje kalbama apie visuomenę ir kultūros paveldo reikšmę jai.¹³²

Galbūt 2007 m. spalio 11-13 d. įvykusi tarptautinė konferencija Vilniuje ir Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Kultūros, mokslo ir švietimo komiteto Kultūrinio palikimo pakomitečio posėdis, kurių metu tarp kitų kultūros paveldo klausimų buvo kalbama ir apie Faro konvencijos svarbą, paskatins šios konvencijos Lietuvoje pasirašymo, o netrukus ir ratifikavimo inicijavimą.¹³³ Svarbu tai, kad šios konvencijos ratifikavimas sudarytų sąlygas ją remtis, ginant viešąjį interesą kultūros paveldo srityje, todėl akivaizdu, kad toks politinis sprendimas būtų ne visiems naudingas. Šio teisinio dokumento galia yra neabejotina, todėl įdomu, ar Lietuva žengs tokį žingsnį, ar visgi dar nuspręs palaukti. Vienoks ar kitoks ėjimas parodys visuomenei tikrąsias valstybės politikų vertybes.

Apmaudu, kad ši konferencija, kurioje galėjo dalyvauti tik iki 100 žmonių, vyko anglų ir prancūzų kalbomis ir vieša registracija buvo paskelbta tik likus porai dienų iki renginio pradžios.¹³⁴ Suprantama, kad toks elgesys visuomenei sukėlė nemažai klausimų ir įtarimų, gal net ir labai aiškia politikų poziciją dėl Konvencijos reikalingumo Lietuvai.

---

¹³⁰ Lietuvoje nagrinėtos bylos, susijusios su paveldosauga // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=1017&p_d=27774&p_k=1; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹³¹ Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society // <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=199&CM=8&DF=10/10/2007&CL=ENG>; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹³² Alfredas J. Europos paveldo dienos 2006 // <http://www.heritage.lt/epd/2006/EPD2006.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹³³ Zingeris E. Europos politikai Vilniuje spres paveldo klausimus // <http://www.vtv.lt/naujienos/politikos-komentarai/e.-zingeris-europos-politikai-vilniuje-spres-paveldo-klau-3.html>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹³⁴ Ar visuomenė turi teisę į kultūros paveldą? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/68399>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

Nelegalių statybų kultūros paveldo vietovėse atvejais, taip pat svarbus vaidmuo tenka už kultūros paveldo apsaugą kovojantiems piliečiams, kurie vis aktyviau išdrįsta kritikuoti už kultūros paveldo apsaugą atsakingas institucijas ir organizuoti įvairaus pobūdžio protestus. Kalbant apie pastaruosius, paminėtina „Lietuvos“ kino teatro protesto akcija.

Privatizavus kino teatrą ir savininkams užsimojus jo vietoje pastatyti daugiabutį gyvenamąjį namą, susikūrė aktyvistų grupė, siekianti užkirsti kelią galimoms statyboms ir reikalaujanti išsaugoti viešąją erdvę prie buvusio kino teatro. Pilietinis judėjimas „Už Lietuvą“ parengė peticiją, kurią, vadovaujantis LR peticijų įstatymu¹³⁵ ir LR Vyriausybės peticijų komisijos nuostatais,¹³⁶ pradėjo nagrinėti LR Vyriausybės peticijų komisija. Pastaroji, anot aktyvistų, neišsprendė klausimų iš esmės.¹³⁷ Vilniaus apskrities viršininko administracijai, patvirtinus buvusio kino teatro teritorijos detalų planą, 4 vilniečiai apskundė tokį sprendimą teismui, tačiau Vilniaus apygardos administracinis teismas pripažino pareiškėjų ieškinį kaip nepagrįstą.¹³⁸

Kultūros paveldo aspektu šis protestas sietinas tik tuo atžvilgiu, kad buvęs kino teatras yra Vilniaus senamiesčio - Pasaulio paveldo objekto teritorijoje. Pats pastatas nėra įtrauktas į Kultūros vertybių registrą, todėl už kultūros paveldo apsaugą atsakingų institucijų vaidmuo šioje istorijoje yra ne pagrindinis. Svarbu tai, kad LR Vyriausybės peticijų komisija pasiūlė įtvirtinti viešosios erdvės sąvoką, todėl ateityje, susidūrus su panašaus pobūdžio akcijomis, bus aišku, ar pagrįstai yra reikalaujama palikti tokias erdves tam tikrose vietose.

Šiai istorijai galutinį žodį „tars“ teismas, todėl valstybinių institucijų ir piliečių konstruktyvus dialogas, autorės nuomone, yra dar tik ateityje pasiekiamas dalykas. Šis protestas yra pilietiškumo išraiška ir iššūkis valstybinėms institucijoms, kurios turi suvokti, kad teisinėje valstybėje tokios akcijos yra normalus ir netgi būtinas dalykas. Tik sprendžiant panašaus pobūdžio klausimus, būtina gerbti abiejų šalių interesus ir siekti kompromiso.

Dar vienas atvejis, vertas aprašymo, yra VKPK narių perrinkimas ir Alternatyvios kultūros paveldo komisijos protestas. VPKP įstatymas skelbia: „komisiją sudaro 12 narių: 2 narius skiria ir atleidžia LR Prezidentas, 4 narius - Seimas Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto teikimu, 4 narius - Ministras Pirmininkas kultūros ministro teikimu, 2 narius renka ir atšaukia įstatymų nustatyta tvarka įregistruotos visuomeninės organizacijos, kurių veikla susijusi su kultūros paveldo

¹³⁵ Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 66-2128.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=223857; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹³⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. 1098 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės Peticijų komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 84-2498.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=87563&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹³⁷ Kas naujo „Lietuvos“ byloje? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/58778>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹³⁸ BNS. Teismas atmetė už „Lietuvos“ kino teatrą kovojusių vilniečių skundą //

<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/63654>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

paieška, saugojimu ir propagavimu“.¹³⁹ Šiame įstatyme taip pat numatyta, kad komisijos pirmininką dvejiems metams skiria ir atleidžia LR Seimas.¹⁴⁰

Rinkimų išvakarėse paaiškėjo, kad daugumai visuomeninių organizacijų neleidžiama dalyvauti rinkimuose, kadangi, anot LR Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto, jų pateikti dokumentai neatitinka LR asociacijos įstatymo bei 1995 m. balandžio 4 d. LR Seimo nutarimo „Dėl VPK narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų patvirtinimo“. Pagrindinis argumentas - organizacijų statusas, t.y. jos nėra įregistruotos kaip visuomeninės.¹⁴¹ Verta pastebėti, kad šis LR Seimo nutarimas vadovaujasi NKVAĮ,¹⁴² kuris yra pakeistas ir šiuo metu galioja NKPAĮ, kuriame nėra užsimenama apie VKPK sudėtį. Toks motyvas bendruomenių atstovams užkirto kelią dalyvauti rinkimuose ir tikėtis būti išrinktiems į komisiją. Atsižvelgiant į tai, nušalintos nuo rinkimų organizacijos pareiškė kursiančios Alternatyvią kultūros paveldo komisiją, kuri aktyviai sieks skaidraus VKPK formavimo.¹⁴³

Naujai suburta Alternatyvi kultūros paveldo komisija priešinosi siūlomai VKPK pirmininko kandidatūrai. Ji kreipėsi į politikus, išdėstydamą argumentus, dėl ko nereikėtų pritarti siūlomam kandidatui. Kreipimesi buvo akcentuotas kandidato viešųjų ir privačių interesų konfliktas,¹⁴⁴ kurį patvirtino ir Vyriausioji tarnybinės etikos komisija. Pastaroji savo 2007-06-18 pranešime konstatavo, jog: „<...> VKPK pirmininkas Jonas Glemža, dalyvaudamas 2006-10-27 VKPK posėdyje svarstant klausimus, susijusius su jo už atlyginimą parengta Vilniaus miesto detaliojo plano iki 2015 m. kultūros paveldui skirta dalimi, neįvykdė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 11 straipsnio 1 ir 2 dalies reikalavimų“.¹⁴⁵ Nepaisant aktyvių visuomenininkų protestų, LR Seimas pritarė pirmininko kandidatūrai,¹⁴⁶ kuris darbą pradėjo trečią kadenciją iš eilės.

---

¹³⁹ Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymo 3 str. // Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-5572. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243076&p_query=paveldo%20komisijos&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹⁴⁰ Ten pat.

¹⁴¹ Armonaitė L. Kultūros paveldo komisijos rinkimai kėlė abejonių // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/60141>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹⁴² Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. balandžio 4 d. nutarimas Nr. I-840 „Dėl Valstybinės paminklosaugos komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 32-745. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=18300&p_query=komisijos&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹⁴³ ELTA. Nepatenkintos organizacijos kur „šešelinę“ kultūros paveldo komisiją // <http://www.elta.lt/index.php?ItemId=72396>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹⁴⁴ Nevyriausybės organizacijos tvirtina, jog paveldosaugos srityje sugrižo sovietmečio destrukcija // <http://old.nisc.lt/3sektor/?list=1&arch=1&data=2007%2004&content=319>; prisijungimo laikas: 2007-10-20.

¹⁴⁵ Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimas // http://www.vtek.lt/old_dekl/sprendimai.php?page=sp_rezultatai&pagal=words&uzklausa=glem%FEa; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

¹⁴⁶ BNS. Interesus supainiojęs Glemža toliau vadovaus kultūros paveldo komisijai // <http://www.alfa.lt/straipsnis/151887>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.

Ši istorija dar kartą patvirtino, kad visuomenė nėra abejinga kultūros paveldo išsaugojimui. VKPK veiklos stebėjimas ir dalyvavimas jos posėdžiuose, svarstant kultūros paveldo išsaugojimo klausimus, autorės nuomone, sudarytų galimybes piliečiams aktyviau įsijungti į sprendimų priėmimo procesą, kuris, tikėtina, būtų skaidrus, kompetentingas ir principingas. Pagaliau, būtų realiai įgyvendintos teisės aktuose skambiai deklaruojamos nuostatos dėl visuomenės informacijos prieinamumo ir galybės dalyvauti sprendimų priėmime.

Kol kas valstybinės institucijos dar nesuvokia visuomeninių organizacijų, kaip pagalbininkų vaidmens, siekiant glaudesnio dialogo su visuomene. Tačiau toks požiūris atėjo iš senesnių laikų, kai paveldosaugos institucijos iš esmės nepripažino visuomeninių organizacijų, todėl jos neišsikovojo ir teisės daryti įtaką priimant sprendimus.¹⁴⁷ Tačiau svarbu tai, kad laikai keičiasi, esame ES valstybe nare, todėl būtina suvokti, kad kultūros paveldo apsauga turėtų būti sprendžiama sujungiant valstybės institucijų, paveldosaugos specialistų ir visuomeninių organizacijų pastangas. Laikui bėgant ir keičiantis gyvenimo sąlygoms, pačių visuomeninių organizacijų glaudus bendradarbiavimas yra būtinas, dalinantis žiniomis ir sukaupta patirtimi.¹⁴⁸ Juk suprantama, kad tiek vienu, tiek kitu patirtis yra neįkainojamas dalykas, todėl nagrinėjant problemas, būtina priimti gerai apgalvotus, pagrįstus ir protingus sprendimus, o tai padaryti yra kur kas efektyviau, kai dalyvauja visos suinteresuotos grupės.

Minėta Faro konvencija taip pat pabrėžia bendruomenių svarbą. Joje bendruomenės sąvoka suprantama kaip konkrečiai neapibrėžtos bendruomenės, nepriklausomai nuo jų etninės prigimties ar religinių įsitikinimų, kurias vienija teisė į jų bei visos Europos kultūros paveldą.¹⁴⁹

Svarbu pažymėti, kad teisė į kultūros paveldą ir bendruomenių egzistavimas yra neatsiejami dalykai. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje nurodyta teisė dalyvauti kultūriniame gyvenime,¹⁵⁰ kas, savaime suprantama, apima ir žmogaus teisę į kultūros paveldą, jo pažinimą ir siekimą jį išsaugoti.

Be abejo, be brandžios pilietinės visuomenės negalima kalbėti apie konkrečių visuomeninių organizacijų ar visos visuomenės interesus atspindintį kultūros paveldą. Tačiau yra manoma, kad

---

¹⁴⁷ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. -Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 322-323.

¹⁴⁸ Telksnienė E.V. Visuomeninių organizacijų veikla paminklosaugoje. Lietuvos kultūros paveldo restauravimo institucijų 50-mečio konferencijos medžiaga. - Vilnius: Savastis, 2000. P. 35.

¹⁴⁹ Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society. Explanatory Report // <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/199.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

¹⁵⁰ Universal Declaration of Human Rights // <http://www.unhcr.ch/udhr/lang/eng.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

tokios kokybės visuomenės Lietuvoje niekada nebuvo ir pastangos ją kurti yra nenuoseklios ar nevaisingos.¹⁵¹ Visgi ir tokiam dalykui reikia laiko bei pastangų.

Apibendrinant, šiandieninė situacija rodo valstybės institucijų ir visuomeninių organizacijų nuolatinį konfliktą, o ne bendradarbiavimą ir tarpusavio supratimą. Todėl šioms šalims reikia ieškoti būdų, kad tarpusavio bendravimas ir bendradarbiavimas būtų brandus ir nepertraukiamas.

2.4. Paveldosaugos valdymo institucijų personalo skatinimo problema

Paprastai, skatinimas tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuose suprantamas kaip pinigine išraiška. Tiesa, privatus sektorius šiuo metu darbuotojus skatina ir kitais būdais: fizinių asmenų gyvybės draudimo įmokų apmokėjimo, abonementų išpirkimo sporto klubuose ir pan. Tačiau tokie skatinimo būdai viešajame sektoriuje yra neleistini ir nepriimtini. LR valstybės tarnybos įstatyme numatyta, kad valstybės tarnautojai už nepriekaištingą tarnybinių pareigų atlikimą gali būti (bet neprivalo) skatinami: padėka, vardine dovana, vienkartinė pinigine išmoka. Už ypatingus nuopelnus gali būti teikiami valstybės apdovanojimai.¹⁵² Vargu, ar toks skatinimas pajėgus išsaugoti esamus valstybės tarnautojus ir pritraukti kvalifikuotus specialistus. Be minėtų paskatinimo būdų, yra ir kitų motyvacijos rūšių: socialinės garantijos, karjeros siekimo galimybės. Kalbant apie mokymosi galimybę, LR valstybės tarnybos įstatymas nurodo, kad tai yra valstybės tarnautojų pareiga, tačiau be įvadinio mokymo kurso, kurį valstybės tarnautojai privalo išklausti per metus nuo priėmimo į pareigas valstybės tarnyboje, dar numatyta kvalifikacijos tobulinimo galimybė.¹⁵³ Problema ta, kad plėsti profesines žinias yra praktiškai neįmanoma, kadangi nėra įprasta rengti vienokius ar kitokius mokymus paveldosaugininkams. Ši problema turėtų būti sprendžiama, kaip viena iš prioritetinių, sudarant sutartis su patyrusiais specialistais, turinčiais ilgametę profesinę patirtį ir sekantys nūdienos aktualijas tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Tiesa, KPD 2007 m. Nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo sklaidos ir atgaivinimo programoje numatyta, kad viešoji įstaiga „Kultūros paveldo akademija“ organizuos kvalifikacijos kėlimo kursus paveldosaugos specialistams. Reikia tikėtis, kad tokio pobūdžio kursai bus rengiami kasmet ir į juos susirinks dauguma norinčiųjų paveldosaugininkų, kadangi dėl didelio darbo krūvio ir specialistų trūkumo, ypač miestų ir rajonų savivaldybėse, tai padaryti yra sudėtinga. Minėtos akademijos, įsteigtos 1998 m. gegužės 20 d., iniciatyva, 2002 m. Vilniaus universiteto istorijos

¹⁵¹ Čepaitienė R. Požiūriai į kultūros paveldą dabarties Lietuvoje. Kultūros paminklai/9. - Vilnius: Savastis, 2002. P. 16.

¹⁵² Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 27 str. // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300843; prisijungimo laikas: 2007-09-22.

¹⁵³ Ten pat. 15, 45 str.

fakultete, bendradarbiaujant dar su KVAD bei LR švietimo ir mokslo ministerija, suformuotos dvi paveldosaugos studijų programos – „Paveldosauga. Magistro studijų programa“ ir „Paveldosauga. Specialiosios profesinės studijos“. Šios dvi programos pradėjo veikti nuo 2003 m. rudens semestro.¹⁵⁴

Apskritai, valstybės tarnyboje mokymui turėtų būti skirta ypatinga vieta ir dėmesys, nes tik kvalifikuotas specialistas sukelia pagarbos, pasitikėjimo ir pripažinimo jausmą tiek darbovietėje, tiek visuomenėje. Labai svarbūs valstybės tarnautojų kvalifikacijos ugdymo ir tobulinimo principai yra: nuolatinumas, individualizavimas ir formų gausa:

1. nuolatinumo principas reiškia, kad valstybės tarnautojų rengimo, tobulinimosi ar perkvalifikavimo procesai turi būti tęstiniai ir nuolatiniai. Šie procesai turi vykti kartu su valstybės tarnautojų darbine veikla;

2. individualizavimo principas reiškia, kad valstybės tarnautojų kvalifikacijos kėlimas turi atitikti kiekvienos asmenybės polinkius ir savybes;

3. formų gausos principas reiškia, kad reikia ruošti valstybės tarnautojus atlikti konkrečias funkcijas, pareigas ir tikslus, siekiant juos pritaikyti prie besikeičiančių darbinių bei gyvenimo sąlygų.¹⁵⁵

Tačiau jokie motyvavimo elementai nepadės pasiekti optimaliausio varianto, jei pats darbuotojas nemylės savo darbo, o dirbs tik ekonominių paskatų vedamas. Autorės nuomone, turėtų sekti toks valstybės tarnautojo motyvacijos eiliškumas:

1. pats darbas turėtų patikti valstybės tarnautojui;
2. turėtų būti jauki darbovietės aplinka: darnus kolektyvas, tinkamos technikos priemonės;
3. sudarytos sąlygos tobulėti;
4. tinkamas atlyginimas;
5. kt. skatinimo būdai.

Toks modelis gali pasirodyti gana keblus, tačiau įmanomas.

Kalbant apie karjeros galimybes, LR valstybės tarnybos įstatymas numato valstybės tarnautojų ir jų tarnybinės veiklos vertinimą, kurio metu gali būti siūloma perkelti valstybės tarnautoją į aukštesnes pareigas, t.y. padidinti jo pareigybinę kategoriją, arba suteikti kvalifikacinę kategoriją.¹⁵⁶ Tiek vienu, tiek kitu atvejais, kalbama apie kopimą karjeros laiptais, kas susiję su

¹⁵⁴ Varnaitė D., Bardauskas J., Grigaitienė I. ir kt. Lietuvos kultūros paveldo atgimimas. - Vilnius: Savastis, 2004. P. 20.

¹⁵⁵ Melnikas B. Viešasis administravimas. Teorijos problemos: mokslinis-metodinis leidinys. - Vilnius: Lietuvos Teisės Akademijos Leidybos centras, 1999. P. 40-41.

¹⁵⁶ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 22 str. // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300843; prisijungimo laikas: 2007-09-22.

pareiginės algos padidėjimu. Keista tai, kad minėtame įstatyme numatyta, jog karjeros valstybės tarnautojai vertinami per kalendorius metus, t.y. jei jie priimti, tarkim, lapkričio mėnesį, gruodžio pradžioje tiesioginis jo vadovas turi įvertinti jo tarnybinę veiklą, o pakaitiniai valstybės tarnautojai, - praėjus vieneriems metams nuo jų priėmimo.¹⁵⁷ Tokia nuostata prieštarauja logikai, nes, autorės nuomone, karjeros valstybės tarnautojai taip pat turėtų būti vertinami praėjus metams nuo jų priėmimo į darbą, kadangi pateiktu pavyzdžiu, vargu ar įmanoma per mėnesį nuspręsti, kad darbuotojas yra visiškai netinkamas pareigoms ar netgi priešingai, vertas paaukštinimo, todėl pasirenkamas tarpinis variantas - vertinama „gerai“. Tokia vertinimo sistema nėra pati geriausia, greičiau - patogiausia ir leidžianti tiesioginiams vadovams savotiškai piktnaudžiauti savo statusu, t.y. galima simpatijų ir antipatijų pavaldiems darbuotojams tikimybė. Tiesa, tame pačiame įstatymo straipsnyje numatyta, kad jei valstybės tarnautojas 2 kartus iš eilės įvertinamas „gerai“, jis jo prašymu gali būti vertinamas vertinimo komisijoje. Deja, bet tai taip pat nėra vienas iš geriausių sprendimo būdų, kadangi tiesioginiam vadovui nepritarus paaukštinimui, vargu, ar komisija nuspręstų priešingai. Toks valstybės tarnautojų vertinimas labai priklauso nuo geranoriškos tiesioginio vadovo ir komisijos pozicijos. Pati vadovybė turėtų suvokti tokio skatinimo būtinybę, nes finansinis svirtas, deja, bet dar daugumai yra pirmoje vietoje.

Suprantama, kad sukurti skaidrią motyvavimo sistemą yra gana sudėtinga, tačiau siektinas uždavinys, nes nuo to labai priklauso valstybės tarnautojų darbo kokybė. Šiuo darbu turėtų užsiimti Valstybės tarnybos departamentas, bendradarbiaujant su visomis valstybės institucijomis bei pasiremiant užsienio praktika šioje srityje.

Verta pasidžiaugti, kad 2006 m. lapkričio 22 d. LR Vyriausybė nutarimu patvirtino Valstybės tarnautojų mokymo 2007-2010 m. strategiją, kuria siekiama sudaryti sąlygas valstybės tarnautojų mokymo plėtrai.¹⁵⁸ Reikia tikėtis, kad šis dokumentas užtikrins pakankamą paveldosaugos, kaip specifinės specialybės, mokymo programų pasiūlą.

Apibendrinant, tik paskatintas žmogus jausis reikšmingu, pasitikinčiu savimi ir reikalingu savo darbovietėje, todėl labai svarbu sukurti tokį skatinimo modelį, kuris kiekvienam valstybės tarnautojui sudarytų sąlygas tobulėti, kas įtakotų jo karjerą, finansus, pasitenkinimą darbu ir kt.

---

¹⁵⁷ Ten pat.

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1163 „Dėl Valstybės tarnautojų mokymo 2007-2010 metų strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 127-4845.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=287371&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-22.

3. Prisiimti įsipareigojimai saugant Pasaulio paveldo objektus Lietuvoje ir tarptautinis bendradarbiavimas

Kai UNESCO Generalinė konferencija septynioliktoje sesijoje Paryžiuje 1972 m. lapkričio 16 d. priėmė Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvenciją, o Lietuva ją ratifikavo 1992 m. birželio 30 d., mūsų valstybė, kaip ir kitos šios Konvencijos Šalys: „<...> pripažįsta, kad visų pirma jai priklauso pareiga užtikrinti, kad jos teritorijoje esančios pasaulio paveldo vertybės būtų išsaugotos, ir įsipareigoja šiuo tikslu veikti, kiek leidžia jos pačios išteklių. Antra, visos Susitariančiosios Šalys pripažįsta, kad visos tarptautinės bendruomenės pareiga yra bendradarbiauti, kad būtų užtikrintas visuotinę reikšmę turinčio paveldo išsaugojimas“.¹⁵⁹

Valstybės atsakomybė už tinkamą Pasaulio paveldo objektų apsaugą nėra vien tik jos pačios, bet ir visos pasaulio bendruomenės reikalas. Deja, bet Lietuvoje esančių Pasaulio paveldo objektų priežiūra šiai dienai kelia nemažai rūpesčių ir atitinkamos problemos šiems objektams sukėlė sunkiai kontroliuojamus žalojimo ar net naikinimo efektus.¹⁶⁰

3.1. Vilniaus senamiestis

1994 m. Vilniaus istorinis centras (senamiestis) tapo Pasaulio paveldo objektu, įtrauktu į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Deja, bet Vilniaus miesto savivaldybės parengtas Vilniaus senamiesčio detaliojo plano projektas sulaukė visuomenės ir kai kurių institucijų pasipiktinimo. 2004 m. lapkričio 24-26 d. Vilniuje lankėsi ICOMOS (Tarptautinė paminklų ir istorinių vietų taryba) ekspertai, kurie įvertino minėtą projektą ir pateikė savo pastebėjimus LR kultūros ministerijai. Savo ataskaitoje dr. Ray Bandin pastebėjo:

1. Lietuvoje yra keletas valstybinių institucijų, atsakingų už kultūros paveldo apsaugą, tačiau nėra tiksliai apibrėžtos teisinės atsakomybės.
2. Paini teisinė sistema.
3. Numatytos per mažos sankcijos pažeidėjams.
4. Žaliųjų plotų užstatymo numatymas.

---

¹⁵⁹ Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2006, Nr. 73-2766.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279517&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

¹⁶⁰ Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 330-331.

5. Detalaus plano projektas nėra pakankamai išsamus, o jo tekstas apibendrintas, leidžiantis daryti interpretacijas.¹⁶¹

Įvertinusi pastabas, Vilniaus miesto savivaldybė pakoregavo projektą, tačiau bene esminis eksperto pastebėjimas dėl institucijų teisinės atsakomybės įtvirtinimo iki šiol nėra įgyvendintas. Vilniaus senamiesčio vizualinės apsaugos zonoje - dešiniajame Neries krante vykstanti intensyvi plėtra taip pat nekelia pasididžiavimo prieš užsienio ekspertus bei lankytojus. Galbūt šios problemos bus išspręstos priėmus UNESCO Pasaulio paveldo sąrašė esančių objektų apsaugos Lietuvoje įstatymą, kurio projektą ketinama parengti, jei LR Vyriausybė pritartų šio įstatymo koncepcijai, kaip numatyta LR Vyriausybės 2006-2008 metų programos įgyvendinimo priemonėse.¹⁶² LR Vyriausybė 2007 m. spalio 31 d. posėdyje pritarė šio įstatymo koncepcijai. Koncepcijoje pažymima: „įstatymu būtų reglamentuotas Pasaulio paveldo objektų valstybinis valdymas, funkcijų ir atsakomybės paskirstymas šių objektų apsaugos srityje tarp valstybės bei savivaldybių institucijų ir įstaigų, nekilnojamojo turto savininkų ir valdytojų bei naudotojų veiklos reglamentavimas pasaulio paveldo objekto teritorijoje, pasaulio paveldo objektų finansavimo ypatumai bei visuomenės dalyvavimas sprendžiant šių objektų naudojimo, apsaugos bei plėtros klausimus“.¹⁶³

3.2. Kuršių Nerija

Šis nuostabus Lietuvos kampelis į Pasaulio paveldo sąrašą buvo įtrauktas 2000 m., tačiau ar dėl šiame išskirtiniame žmogaus ir gamtos kūrinyje vykstančių statybų, taip pat neteks raudonuoti prieš užsienio ekspertus.

Neringos valdžia teigia, kad visos statybos Neringoje vykdomos teisėtai, tačiau šios problemos nagrinėjimas prokuratūroje ir teismuose rodo visai ką kita. Klausimą dėl Kuršių Nerijos nacionalinio plano (generalinio plano) konstitucingumo nagrinėjo ir LR Konstitucinis Teismas, kuris nusprendė, kad LR Vyriausybės nutarimas, kuriuo patvirtintas generalinis planas, neprieštaruja LR Konstitucijai. LR Konstitucinis Teismas nagrinėjo bylą, kurioje pareiškėjas - LR Seimo narių grupė kreipėsi į LR Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar LR Vyriausybės 1994

¹⁶¹ Dr. Ray Bandin ataskaita apie Vilniaus senamiesčio detalų planą 2004 m. gruodžio 22 d. // <http://www.unesco.lt/t/paveldas/senamiestis/ataskaita1/>; prisijungimo laikas: 2007-09-22.

¹⁶² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 17 d. nutarimas Nr. 1020 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 112-4273. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298799&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-22.

¹⁶³ UNESCO Pasaulio paveldo objektų apsaugai Lietuvoje rengiamas specialus įstatymas // http://www.lrv.lt/main.php?id=aktualijos_su_video/p.php&n=5459; prisijungimo laikas: 2007-10-31.

m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. 1269 „Dėl Kuršių nerijos nacionalinio parko planavimo schemos (generalinio plano)“ neprieštarauja LR Konstitucijos ir LR įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos įstatymo nuostatom, pagal kurias „galioja tik paskelbti įstatymai“.¹⁶⁴ Kadangi minėtas generalinis planas dėl savo didelės apimties nebuvo visas paskelbtas leidinyje „Valstybės žinios“, o tik jo santrauka, buvo abejojama, ar šis planas apskritai galioja.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas Klaipėdos teismams padės priimti sprendimus beveik 40 bylų, pateiktų prokuratūros, ginant viešąjį interesą ir siekiant, kad nelegalūs statiniai (jei jie tokiais bus pripažinti teismų) būtų nugriauti. Tačiau ar bus priimtas toks sprendimas, dar neaišku, nes pats Ministras Pirmininkas nėra užtikrintas dėl griovimo būtinybės. Kuršių Nerijos nacionalinio parko direkcijos direktorė teigė, kad bandant įteisinti nelegalius statinius, tektų kreiptis į tarptautines organizacijas.¹⁶⁵

Taigi, nejaugi Lietuvai dar kartą reikės kviesti užsienio ekspertus, kad įvertintų susiklosčiusią padėtį ir pateiktų savo išvadas, kurios, autorės nuomone, būtų tikrai griežtos, o dėl žmonių padarytų klaidų galbūt netgi grėstų įrašymas į Pavojuje esančio pasaulio paveldo objektų sąrašą.

3.3. Kernavės archeologinė vietovė

2004 m. ši išskirtinė archeologinė vieta Lietuvoje taip pat buvo pripažinta verta Pasaulio paveldo objekto vardo. Kazokiškių sąvartyno įrengimas, dėl kurio kilo didelės visuomenės, LR Seimo narių, valstybės institucijų abejonės tokio projekto reikalingumu, siekiant nepadaryti galimo neigiamo poveikio kraštovaizdžiui, iki šiol yra ginčytinas reikalas.

LR kultūros ministerija 2004 m. kovo 24 d. informavo LR Vyriausybę, VPK bei LR aplinkos ministeriją, kad sklypas, kuriame planuojama įrengti sąvartyną, nepatenka į jokios nekilnojamos kultūros vertybės teritoriją bei apsaugos zonas, su jomis nesiriboja, todėl institucijos, atsakingos už kultūros paveldo apsaugą nėra kompetentingos spręsti klausimų, susijusių su sąvartyno įrengimu.¹⁶⁶ Įdomu tai, kad net valdžios vyrai neturi vieningo sutarimo dėl šio klausimo. Šalies Prezidentas V. Adamkus ne kartą ragino sąvartynui parinkti kitą vietą, tuo tarpu buvęs

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. nutarimas „Dėl teisės aktų skelbimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 72-2865.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300945&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

¹⁶⁵ Klaipėda. „Konstitucinis teismas į Neringą pasiuntė buldozerius“ // <http://www.balsas.lt/naujiena/128369>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

¹⁶⁶ Aistros dėl Kazokiškių: faktai ir prasimanymai // http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=2883; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

Ministras Pirmininkas A. Brazauskas pritarė LR Vyriausybės sprendimui įrengti sąvartyną būtent toje vietoje.¹⁶⁷

Kazokiškių bendruomenė taip pat aktyviai priešinosi dėl sąvartyno įrengimo, tiesa, labiau aplinkosaugos ir vietos bendruomenės sveikatos apsaugos tikslais, tačiau nenuvertinamas ir kultūros paveldo aspektas. Seimo narė D. Mikutienė viliasi, kad: „UNESCO pasaulio paveldo sertifikato įteikimas Kernavės kultūriniam rezervatui bei Prezidento V. Adamkaus išsakyta pozicija - „turime tvarkytis taip, kad nebūtų gėda priimti iš viso pasaulio pasigrožėti Kernave atvykstančius svečius“ - bus sviri priežastis Aplinkos apsaugos ministerijai atsisakyti Vilniaus regioninio atliekų sąvartyno steigimo Kazokiškėse“.¹⁶⁸ Reikia tikėtis, kad ateityje atliekų „piliakalnis“ neužgoš Kernavės piliakalnių, nes būtų itin nemalonu stebėti ar net užuosti sąvartyną vietovėje, iš kurios šiandien atsiveria nuostabus vaizdas.

Apibendrinant, visi Pasaulio paveldo objektai Lietuvoje išgyvena tam tikras problemas, dėl ko jiems gali grėsti Pasaulio paveldo komiteto pastabos ir nusivylimas pačia valstybe, kuri nesugeba užtikrinti priimtų įsipareigojimų vykdymo. Tai gali turėti įtakos ateityje, jei Lietuva teiks paraiškas Pasaulio paveldo objekto vardo suteikimui kitiems kultūros paveldo objektams.

3.4. Pasaulio paveldo objektų apsaugos sistema ir Latvijos pavyzdys

Savaime suprantama, kad pasaulio paveldo objekto statusas valstybei suteikia ne tik pasididžiavimo, įvaizdžio gerinimo pasaulio akyse kūrimą, bet ir atsakomybės apsaugos atžvilgiu našta, kurią valstybė įsipareigojusi vykdyti.

Trys pasaulio paveldo objektai Lietuvoje ir trys skirtingo masto problemos. Galbūt jų buvo galima išvengti, jei valstybinės institucijos pasivadovautų užsienio ekspertų pasaulio kultūros paveldo vietų bei vietovių priežiūros gairėmis, kuriose labai aiškiai ir išsamiai pateikta siūloma Pasaulio paveldo objektų apsaugos sistema. Minėtose gairėse pažymima, kad veiksmus, skirtus Pasaulio paveldo objektų priežiūrai įgyvendinti, reikia grįsti valstybės narės tradicijomis ir teise, tačiau teisės aktai, jei reikia, turi būti peržiūrimi ir atnaujinami.¹⁶⁹

Kad šių objektų priežiūra būtų tinkamai atliekama, būtina:

---

¹⁶⁷ Marcinkevičius T. Pergalė: sąvartynas neteisėtas //

<http://www.galve.lt/lt/numeriai/2007020906/Aktualijos/kazokiskes>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

¹⁶⁸ Matuzienė J. Kazokikiškės regioniniam sąvartynui netinkama vieta //

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4705&p_d=42851&p_k=1; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

¹⁶⁹ Bernard M., Jokilehto J. Pasaulio kultūros paveldo vietų bei vietovių priežiūros gairės. - Vilnius: Savastis, 1998. P. 1.

1. Dokumentavimas. Reikia surinkti ir padaryti prieinamą visą su Pasaulio paveldo objektu susijusią informaciją. Atsižvelgiant į ją, turi būti apibrėžiama reikšmė.

2. Darbo planai. Turi būti nustatyti ilgalaikiai, vidutiniai ir metiniai planai, kadangi tai priešžiūros planavimo, programavimo ir biudžeto sandaros pagrindas.

3. Išankstinis palaikymas. Tai nuolatinis procesas, apimantis praktines ir technines priemones, kurios leistų džiaugtis kultūros paveldu nedarant jam žalos.

4. Personalas. Bene didžiausia užduotis - užtikrinti profesionalų personalą, skirtą globoti ir saugoti tokius objektus. Gairėse pažymima: „kultūros paveldo saugai reikalingi išankstiniai veiksmai, ir jų turi imtis specialiai parengtas personalas, suprantantis šio paveldo reikšmę“.¹⁷⁰

5. Kitas svarbus aspektas - vietos komisija, kuri veiktų kaip pasaulio paveldo vietos sergėtoja prižiūrint ir tvarkant ją. Svarbu, kad toks subjektas turėtų savo biudžetą, kuris būtų nukreiptas į informacijos surinkimą, visuomenės skatinimą ir suvokimą, paslaugų teikimą lankytojams (vietos ir užsienio) ir vietos bendruomenėms, užtikrinant žmonių saugumo bei paveldo apsaugos priemones.¹⁷¹

Remiantis kaimynės Latvijos pavyzdžiu, kurios sostinės Rygos istorinis centras (senamiestis) 1997 m. buvo įtrauktas į Pasaulio paveldo sąrašą, dar 2003 m. birželio 25 d. įsigaliojo Latvijos Respublikos Rygos istorinio centro išsaugojimo ir apsaugos įstatymas, skirtas Pasaulio paveldo objekto - Rygos senamiesčio ir jos apsaugos zonos išsaugojimui, apsaugai ir plėtrai. Šis įstatymas nustato Rygos istorinio centro vertingąsias savybes, kurios turi būti išsaugotos, valstybės institucijų įgaliojimus ir tarpusavio bendradarbiavimą, visuomenės įtraukimą, sprendžiant paveldosaugos klausimus, teritorijos planavimo reikalavimus, naujų statybų sąlygas šios Pasaulio paveldo objekto teritorijoje. Rygos istorinio centro išsaugojimo ir apsaugos įstatymas taip pat numato šio Pasaulio paveldo objekto valdymą koordinuojančios institucijos - Rygos istorinio centro apsaugos ir plėtros tarybos įsteigimą, kurios sudėtis ir nuostatai yra tvirtinami Latvijos Respublikos Vyriausybės. Minėtas įstatymas taip pat reglamentuoja Rygos istorinio centro ir jo apsaugos zonos finansavimą: visos pajamos nuo valstybės ar savivaldybės institucijų nuosavybės teise valdomų ir išnuomojamų pastatų, kurie pripažinti kultūros paminklais ir yra Rygos istorinio centro teritorijoje, taip pat baudos už šių pastatų paveldosaugos reikalavimų nesilaikymą yra skiriamos šių pastatų išlaikymui, restauravimui ir išsaugojimui. Taip pat yra įsteigtas specialus fondas, kurio lėšos sudaro valstybės biudžeto dalį, skirtas Rygos istorinio centro

---

¹⁷⁰ Ten pat. P. 2-3.

¹⁷¹ Ten pat. P. 3.

išsaugojimui.¹⁷² 2006 m. vasario 7 d. priimtas Rygos istorinio centro apsaugos ir plėtros planas. Valstybė 30 procentų padidino biudžeto lėšas šio Pasaulio paveldo objekto išsaugojimui. Bendradarbiaujant su Pasaulio paveldo centru ir Europos Taryba, 2007 m. balandį suorganizuotas tarptautinis seminaras, skirtas miestų istorinių centrų ir Rygos istorinio centro apsaugos ir plėtros klausimams aptarti.¹⁷³

Latvijos pavyzdys, autorės nuomone, yra geras kelrodis Lietuvos valstybės institucijoms, kurios ypač turėtų atkreipti dėmesį į finansavimo mechanizmą, remiantis Rygos istorinio centro atveju. Tokia naujovė teigiamai atsilieptų ir paspartintų kultūros paveldo objektų tvarkybą, kas teigiamai atsilieptų valstybės ir savivaldybių kultūros paveldo politikos įvaizdžio gerinimui.

Apibendrinant, svarbu suvokti Lietuvos atsakomybę prieš piliečius ir visą pasaulio bendruomenę, kadangi prisiimti tarptautiniai įsipareigojimai saugoti ir puoselėti objektus, reiškia ir tvarkingos kultūros paveldo objektų apsaugos sistemos sukūrimą.

3.5. Europos Tarybos ir Lietuvos bendradarbiavimas kultūros paveldo srityje bei kiti tarptautiniai projektai

Nuo 1991 m. Europos Tarybai inicijavus ir Europos Komisijai parėmus, pradėta rengti Europos paveldo dienų programa.¹⁷⁴ Lietuva šioje programoje dalyvauja nuo 1998 m. Kiekvienais metais skelbiama tų metų Europos paveldo dienų tema: 1998 m. „Kultūros vertybių apsauga: piliečiai, visuomenė, valstybė“, 1999 m. „Istoriniai parkai ir sodai Lietuvoje“, 2000 m. „Technikos paminklai Lietuvoje“, 2001 m. „Gynybiniai įtvirtinimai Lietuvoje“, 2002 m. „Medinė architektūra Lietuvoje“, 2003 m. „Istoriniai miestai: sena ir šiuolaikiška“, 2004 m. „Žydų kultūros paveldas Lietuvoje“, 2005 m. „Europa, bendras paveldas. Kultūros vertybės ir kultūrinis turizmas“, 2006 m. „Europa, bendras paveldas. Išsaugokime praeitį“, 2007 m. „Europa, bendras paveldas. Kultūros keliai“.¹⁷⁵

Europos paveldo dienų metu, priklausomai nuo temos, organizuojami renginiai, išvykos bei visuomenės informavimo priemonėse skelbiama įvairaus pobūdžio informacija Europos paveldo dienų tema. Programa yra skirta visuomenei, siekiant ją supažindinti su kultūros paveldo objektais

---

¹⁷² Historic centre of Riga // <http://whc.unesco.org/archive/periodicreporting/EUR/cycle01/section2/852-summary.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

¹⁷³ The results of the Periodic Reporting World heritage site – the Historic centre of Riga Helsinki, 3 to 4 May 2007 // <http://www.nwhf.no/files/File/Latvia.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

¹⁷⁴ A brief history of EHDs // <http://www.ehd.coe.int/sdx/jep/showPage.xsp?path=/about/history>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁷⁵ Kas tai yra EPD? // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=29>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

Lietuvoje. Ypatingas dėmesys yra skiriamas moksleiviams, skatinant juos domėtis šalies kultūros paveldu. Yra rengiamas vaikų fotografijos konkursas „Kultūros paveldas fotografijoje“, kuriame gali dalyvauti visi norintys vaikai. Organizuojama geriausio Europos paveldo dienų projekto premija. Pastebima, kad šis renginys darosi vis populiarešnis, sutraukiantis vis daugiau lankytojų. Be to, tai juk puiki reklama valstybei turizmo atžvilgiu, kadangi šiuose renginiuose gali dalyvauti ne tik vietos lankytojai, bet ir svečiai iš užsienio.¹⁷⁶ Todėl ypatingas dėmesys skiriamas programos paruošimui, kad per visą renginio laiką būtų išlaikytas visuomenės susidomėjimas ir geri atsiliepimai paskatintų rengėjus dar aktyviau ir patraukliau pristatyti ateinančių metų renginius.

Yra nustatyti atitinkami Europos paveldo dienų principai, kurių laikytis privalo visos programoje dalyvaujančios šalys: renginiai turi vykti rugsėjo mėnesį, jie turi būti nemokami arba už simbolinę kainą, taip pat nurodyta, kad visuomenei turi būti sudarytos sąlygos susipažinti su tomis kultūros vertybėmis, kurios paprastai yra jai neprieinamos ir kt.¹⁷⁷

Šių metų tema pasirinkta švenčiant 20 metų Europos Tarybos Kultūros kelių programos sukaktį. Taip prieš 20 metų įvardintas pirmasis Kultūros kelias - Santjago de Kompostelos kelias. Atsižvelgiant į tai, Lietuvoje buvo suorganizuotos išvykos po parkų ir sodų, baroko, medinių bažnyčių, dvarų, gynybinių įtvirtinimų, grafų Tiškevičių kelią bei architekto Vaclovo Michnevičiaus kultūros kelius.¹⁷⁸

Kiekvienais metais, pasibaigus renginiui, tikslinga būtų įvertinti atliktą darbą. Pavyzdžiui, KPD, kaip atsakinga už Europos paveldo dienų koordinavimą, galėtų apžvelgti:

1. koks buvo renginį organizavusių asmenų indėlis į turizmo plėtrą (renginiuose apsilankiusių vietos ir užsienio turistų skaičius);
2. renginį organizavusių asmenų vaidmuo (indėlis kuriant teigiamą miesto ar rajono įvaizdį);
3. renginį organizavusių asmenų indėlis į miesto „europėjimo“ procesus.

Atlikus tokį vertinimą, būtų lengviau numatyti planus ateičiai bei gautus duomenis palyginti su ateinančių metų duomenimis.

KPD 2007 m. vykdomoje nekilnojamojo kultūros paveldo pažinimo sklaidos ir atgaivinimo programoje, be Europos paveldo dienų organizavimo ir koordinavimo, taip pat numatyta užtikrinti Lietuvos dalyvavimą ir kitose tarptautinių organizacijų programose ir projektuose: Kultūros kelių

---

¹⁷⁶ Europos paveldo dienų istorija ir siekiai // http://www.heritage.lt/epd/kas_tai_EPD.htm; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁷⁷ Mission of EHDs // <http://www.ehd.coe.int/sdx/jep/showPage.xsp?path=/about/mission>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁷⁸ Jomantas A. Europos paveldo dienos 2007 // <http://www.heritage.lt/epd/2007/EPD2007.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

instituto rengiamuose „Parkų ir sodų kelias“ bei „Žydu kultūros paveldo kelias Lietuvoje“ projektuose, HEREIN programoje, pateikiant informaciją apie Lietuvos kultūros paveldą bei jo valdymą. Numatyta rengti tarptautinius pasitarimus dėl UNESCO Pasaulio paveldo objektų valdymo ir apsaugos bei kultūros paveldo objektų ginkluotų konfliktų ir ekstremalių situacijų atvejais ir kt.¹⁷⁹

Kalbant apie pastarąjį uždavinį, vadovaujantis UNESCO kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija bei LR nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu, LR Seimas ir LR Vyriausybė priėmė keletą nutarimų, susijusių su kultūros paveldo apsauga ginkluotų konfliktų ir kitų ekstremalių situacijų atvejais.^{180,181,182} Remiantis LR Seimo nutarimu, valstybinės institucijos: LR kultūros ministerija, KPD, Lietuvos archyvų departamentas prie Vyriausybės, LR krašto apsaugos ministerija, Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos bei LR susisiekimo ministerija turės parengti teisės aktus (dalis jų jau yra parengta), užtikrinančius kultūros paveldo apsaugą.

Reikėtų pasidžiaugti gausia teisine baze, tačiau dar labiau reikėtų tikėtis, kad nebus priežasčių juos įgyvendinti, o jei ir reikės, tuomet būtų imtasi visų saugumo priemonių kultūros vertybėms išsaugoti.

Be minėtų programų, svarbu paminėti Baltijos jūros regiono šalių bendradarbiavimą kultūros paveldo srityje, kurioje svarbų vaidmenį atlieka kultūros paveldo apsaugos stebėsenos grupės. KPD glaudžiai bendradarbiauja su visomis Baltijos jūros regiono šalimis, ypatingai povandeninio ir pakrančių zonų kultūros paveldo, istorinių miestų apsaugos ir praktinės pastatų priežiūros srityse.¹⁸³ Šių metų rugsėjo 25-28 dienomis vyko III-asis Baltijos jūros regiono šalių

---

¹⁷⁹ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007 m. vykdomos programos // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=29>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. balandžio 13 d. nutarimas Nr. X-557 „Dėl Kultūros paveldo apsaugos ginkluotų konfliktų ir kitų ekstremalių situacijų atvejais programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 44-1587. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=274234&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁸¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugsėjo 5 d. nutarimas Nr. 845 „Dėl Kultūros paveldo apsaugos ginkluotų konfliktų ir kitų ekstremalių situacijų atvejais programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 95-3732. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=282151&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁸² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 7 d. nutarimas Nr. 193 „Dėl išskirtinę kultūrinę vertę turinčių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų ir pastatų ir patalpų, skirtų saugoti ir eksponuoti kilnojamasias kultūros vertybes, sąrašų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 23-878. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=292439&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁸³ Varnaitė D., Bardauskas J., Grigaitienė I. ir kt. Lietuvos kultūros paveldo atgimimas. Vilnius: Savastis, 2004. P. 18.

kultūros paveldo forumas, kurio tema - kultūros paveldo turimas praktinės pastatų apsaugos ir priežiūros, pakrančių kultūros ir jūrinio paveldo bei povandeninio paveldo kontekste.¹⁸⁴

Apibendrinant, vykdomi tarptautiniai projektai įpareigoja Lietuvą labai atsakingai žiūrėti į atliekamą darbą, kadangi tai įtakoja valstybės kultūrinio turizmo įvaizdžio gerinimą.

3.6. Kultūros vertybių paieška užsienyje

Dar 1998 m. rugsėjo 11 d., 2000 m. rugsėjo 15 d., 2004 m. lapkričio 19 d. VPK sprendimuose atsispindėjo rūpestis dėl Lietuvos kultūros paveldo, esančio užsienyje. Juose keliami tokie klausimai: mokslinės konferencijos šia tema suorganizavimas, valstybės įgaliojimo kultūros paveldui užsienyje institucijos būtinybė, paieškos ir inventorizavimo programos parengimas, mokslinių tyrimų skatinimas ir kt.^{185,186,187}

2001 m. gegužės 14 d. LR Vyriausybės nutarime numatyta: „rūpintis Lietuvos kultūros paveldu užsienyje ir integruoti jį į nacionalinę kultūrą“.¹⁸⁸ 2003 m. spalio 30 d. Vyriausybės nutarimu patvirtinta Lietuvos kultūros vertybių, esančių užsienyje, paieškos ir integravimo į Lietuvos visuomeninį gyvenimą koncepcija.¹⁸⁹ Vadovaujantis ja, 2006 m. gegužės 25 d. buvo priimtas LR kultūros ministro įsakymas, patvirtinęs Lietuvai reikšmingų kilnojamųjų kultūros vertybių, esančių užsienyje, sąvado nuostatus, kurie numato informacinių technologijų pagrindu kaupti duomenis apie minėtas vertybes ir teikti duomenis mokslinių tyrimų tikslams ir deryboms dėl jų grąžinimo.¹⁹⁰ LR kultūros ministro įsakymais patvirtinta kompetentinga komisija ir

---

¹⁸⁴ III-asis Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo forumas // <http://www.heritage.lt/chforum2007/lt/index.php>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.

¹⁸⁵ Valstybinės paminklosaugos komisijos 1998 m. rugsėjo 11 d. sprendimas Nr. 50 „Dėl užsienyje esančio Lietuvos kultūros paveldo“ // Valstybės žinios. 1998, Nr. 84-2369.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=63343&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁸⁶ Valstybinės paminklosaugos komisijos 2000 m. rugsėjo 15 d. sprendimas Nr. 76 „Dėl Lietuvos kultūros paveldo ir jo vertybių užsienyje“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 40-572.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=109282&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁸⁷ Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. lapkričio 19 d. sprendimas Nr. 106 „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo užsienyje globos politikos gairių“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 175-6517.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=246646&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁸⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 542 „Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 42-1454.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=132646&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁸⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 30 d. nutarimas Nr. 1354 „Dėl Lietuvos kultūros vertybių, esančių užsienyje, paieškos ir integravimo į visuomeninį gyvenimą koncepcijos“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 104-4662. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=220342&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁹⁰ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. IV-205 „Dėl Lietuvai reikšmingų kilnojamųjų kultūros vertybių, esančių užsienyje, sąvado nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 61-

nuostatai, kuriais ekspertai privalo vadovautis savo veikloje.^{191,192} Taip pat LR kultūros ministerija vykdo programos „Paveldo, istorinės ir kultūrinės atminties išsaugojimas“ priemonės „Užtikrinti kultūros vertybių paieškos projektų įgyvendinimą“ projektų dalinį finansavimą. Paraiškos gauti lėšas teikiamos įregistruotų juridinių asmenų projektams, kurių tikslai yra:

1. Kultūros vertybių užsienyje integravimas į Lietuvos visuomeninį gyvenimą:
  - 1.1. Kultūros vertybių užsienyje pervežimas į LR muziejus, bibliotekas ir archyvus,
  - 1.2. muziejų, archyvų, bibliotekų, studijų ir mokslo įstaigų vykdomų Kultūros vertybių užsienyje tyrimas ir kopijų darymas,
  - 1.3. juridinių ir fizinių asmenų turimos informacijos apie Kultūros vertybes užsienyje publikavimas,
2. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių kapų bei kapaviečių, memorialinių paminklų paieškos, apskaitos, priežiūros ir sukauptos medžiagos populiarinimo projektų įgyvendinimas.
3. Finansavimas skiriamas atsižvelgiant į šiuos prioritetus:
  - 3.1. Projektams, kurie numato rezultatų pristatymo plačiajai visuomenei galimybę,
  - 3.2. Projektams, kuriems finansavimą skiria įvairios valstybės, savivaldybių institucijos.¹⁹³

Toks valstybės institucijų dėmesys kultūros vertybėms, esančioms užsienyje, yra pagirtinas, tačiau esminė problema, su kuria valstybė neabejotinai susidurs, yra kilnojamųjų kultūros vertybių grąžinimas. Be abejo, šiai problemai spręsti bus pasiremta tarptautinėmis sutartimis, dvišaliais valstybių susitarimais bei kitais tarpusavio įsipareigojimais, tačiau neatmetama ir tokia hipotezė.

Lietuvos kilnojamųjų kultūros vertybių atsiradimą kitose užsienio valstybėse nulėmė karo metu vykę grobimai, masiniai gyventojų persikėlimai (emigracija, tremtis) ir kitos aplinkybės.

2236. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=277147&p_query=reik%F0ming%F8&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁹¹ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2004 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. ĮV-121 „Dėl Kultūros ministerijos ekspertų komisijų nuostatų“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 87-3186; 2005, Nr. 129-4654. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=234290&p_query=ekspert%F8&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁹² Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. ĮV-398 „Dėl Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo, esančio užsienyje, ekspertų komisijų sudarymo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 91-3593. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281806&p_query=reik%F0mingo&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

¹⁹³ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. ĮV-210 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos programos „Paveldo, istorinės ir kultūrinės atminties išsaugojimas“ priemonės „Užtikrinti kultūros vertybių paieškos projektų įgyvendinimą“ projektų dalinio finansavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 39-1459. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=295260; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

Diskutuojama, ar visuomet tokie veiksmai buvo neteisėti, pavyzdžiui, karo trofėjų problema.¹⁹⁴

Imantis konkrečių veiksmų dėl kilnojamųjų kultūros vertybių, svarbu:

- „1. išsiaiškinti valstybes, kuriose yra ar gali būti Lietuvos kilnojamųjų kultūros vertybių,
2. sudaryti anotuotą kultūros vertybių saugyklą (muziejų, bibliotekų, archyvų, privačių rinkinių), kuriose yra ar gali būti Lietuvos kilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą,
3. parengti konkrečiose kultūros vertybių saugyklose užsienyje esančių Lietuvos kilnojamųjų kultūros vertybių sąrašus,
4. parengti jungtinį Lietuvos kilnojamųjų kultūros vertybių užsienio saugyklose sąvadą, naudojant įvairius klasifikavimo būdus (chronologinis, rūšinis ir pan.)“.¹⁹⁵

Verta paminėti kelias istorijas, tiesa, ne visai susijusias su kultūros vertybių paieška užsienyje, tačiau liečiančias diplomatinis santykius, vaidinančius svarbią rolę kultūros vertybių paieškos ir grąžinimo atžvilgiu.

Pirmoji iš jų, apie Aušros Vartų bažnyčią Niujorke. Pasirgirdus kalboms, kad praeito amžiaus pradžioje lietuvių išeivių lėšomis pastatyta bažnyčia ketinama parduoti, lietuvių bendruomenė sukilo prieš tokius užmojus, bandydami išsaugoti vienintelius likusius maldos namus šiame mieste. Pagrindinis argumentas, dėl ko ketinama parduoti bažnyčią buvo tas, kad pamaldos lietuvių kalba praktiškai nevyko, lietuviai negausiai aukodavo ir vis blogėjanti bažnyčios būklė neleido lankytojams saugiai jaustis šiame statinyje. Tačiau lietuvių bendruomenė yra įsitikinusi, kad pagrindinė priežastis - labai vertingas sklypas, ant kurio pastatyta bažnyčia, pretenduojanti tapti vieno garsiausių nekilnojamojo turto magnetų nuosavybe.¹⁹⁶

Suvokdami, kad be pagalbos iš Lietuvos parapijiečiai neišsivers, jie kreipėsi į mūsų šalies vadovą, prašydami pritarti jų siekiams pasipriešinti bažnyčios pardavimui. Prezidentas V. Adamkus kreipėsi į Niujorko arkivyskupą, pabrėždamas šios bažnyčios reikšmę lietuvių katalikų bendruomenei bei toleranciją ir pagarbą etninių mažumų paveldui bei religinėms tradicijoms. Laiške rašoma: „šioje Manheteno bažnyčioje sukaupta nemažai lietuviškos kultūros vertybių, o dėl savo architektūrinės ir meninės vertės bažnyčios pastatas yra įtrauktas į Lietuvai svarbių paveldo objektų JAV sąrašą, kuris sudarytas atsižvelgiant į Lietuvos ir JAV vyriausybių

---

¹⁹⁴ Zigmantas Kiaupa. Lietuvos kilnojamosios kultūros vertybės užsienyje ir Lietuvos valstybė ir visuomenė. Kultūros paveldas ir visuomenė XXI a., nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai. – Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2006. P. 38, 39.

¹⁹⁵Ten pat. P. 44.

¹⁹⁶ Paskutinę lietuvišką bažnyčią Niujorke gali perpirkti D. Trumpas // http://www.lietuvauzsienyje.com/news_index710.html; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

„Susitarimą dėl tam tikrų kultūros objektų išsaugojimo ir apsaugos“, ir kuris įsigaliojo 2006 metų rugpjūčio 3 dieną“.¹⁹⁷

Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas arkivyskupas S. Tamkevičius laiške dėl bažnyčios rašė, jog atsakomybė už sielovadą ir viską, kas su tuo susiję, yra patikėta kiekvienos vyskupijos vyskupui, todėl Lietuvos vyskupai negali tiesiogiai kištis į atskirų parapijų reikalus.¹⁹⁸

Be prezidento V. Adamkaus ir parapijiečių, Niujorko arkivyskupui rašė lietuvių bendruomenės JAV vadovybė, Lietuvos diplomatinė atstovybė JAV vadovai, LR kultūros ministras. Nepaisant gausybės prašymų, peticijų ir oficialių raštų, bažnyčia buvo uždaryta.¹⁹⁹ Per privačią audienciją Vatikane pats popiežius Benediktas XVI pažadėjo prezidentui V. Adamkui aptarti bažnyčios uždarymo klausimą su Niujorko arkivyskupija.²⁰⁰

Suprasdami reikalo esmę ir siekdami išsaugoti bažnyčios kultūros vertybes, parapijiečiai kreipėsi į Niujorko teismą, tačiau teismo sprendimas buvo nepalankus pastariesiems, motyvuojant tuo, kad arkivyskupija su savo turtu gali elgtis pagal savo nuožiūrą. Bažnytinę teisę išmanantys specialistai abejoja palankiu ir apeliacinio teismo sprendimu, tačiau kaip išeitį nurodo bažnyčios perdavimą Lietuvos Vyskupų Konferencijos dispozicijon.²⁰¹ Tuo tikslu, parapijiečiai atviru laišku kreipėsi į Sigitą Tamkevičių, prašydami paremti pateiktą apeliaciją aukščiausiam Vatikano teismui ir ieškoti būdų perimti bažnyčią savo nuosavybėn.²⁰²

Ši istorija rodo, kokia pilietiškumo dvasia spinduliuoja lietuvių išeivija, tačiau dar kartą patvirtina, kad net ir priimtas dvišalis susitarimas nėra pagrindinis ginklas, galintis išspręsti susiklosčiusią problemą.

Atsižvelgiant į poskyrio temą, aprašytas atvejis rodo, kad turime kultūros vertybes, kurių net nereikia ieškoti, tačiau gali atsitikti taip, kad ir priėmus palankų apeliacinio teismo sprendimą dėl kultūros vertybių išsaugojimo, pastarosios jau bus nežinia kur ir tokiu būdu papildys Lietuvos kilnojamųjų kultūros vertybių, esančių užsienyje, skaičių ir apsunkins jų ieškančių darbą.

---

¹⁹⁷ Prezidento spaudos tarnyba. Prezidentas V. Adamkus prašo Niujorko arkivyskupą ateitiems kartoms išsaugoti Vilniaus Dievo Motinos (Aušros Vartų) Romos katalikų bažnyčią Manhetene // <http://www.president.lt/lt/news.full/7494>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

¹⁹⁸ Ark. Sigitas Tamkevičius. LVK pirmininko arkivyskupo S. Tamkevičiaus laiškas dėl Niujorko Aušros vartų bažnyčios // <http://www.lietuviai.ca/sielovada/modules.php?name=News&file=article&sid=94>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

¹⁹⁹ Niujorke uždaryta Aušros vartų bažnyčia // <http://www.itiltas.com/article.cfm?ID=297&IssueNO=99>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

²⁰⁰ BNS. V. Adamkus: Benediktas XVI pažadėjo išsaugoti lietuviams bažnyčią Niujorke // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/61803>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

²⁰¹ Racevičiūtė R. Kovoje dėl bažnyčios - dar vienas kirtis lietuviams // http://www.mediabv.lt/res_zinpr_det.php?id=15221; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

²⁰² Niujorko lietuvių atviras laiškas Lietuvos Vyskupų Konferencijai // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/67817>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

Kita istorija apie galimas buvusias Šnipiškių žydų kapines prie Vilniaus sporto rūmų. Jau kuris laikas netyla kalbos dėl pristatomo Mindaugo apartamentų antrojo pastato: ar jie statomi šalia, ar ant buvusių žydų kapinių. Šios statybos sudomino tarptautines žydų organizacijas, JAV ambasadą Vilniuje, kadangi dar pirmo pastato statybų eigoje buvo pažadėta, kad daugiau statybos nesiplės. Taigi, buvo nesilaikoma JAV diplomatams ir žydų bendruomenėms duotų pažadų.²⁰³

2006 m. gruodžio 20 d. Ministro Pirmininko potvarkiu buvo sudaryta darbo grupė pasiūlymams dėl buvusių Šnipiškių žydų kapinių parengti. Darbo grupei pirmininkaujant LR kultūros viceministrui, buvo kreiptasi į Lietuvos istorijos institutą, prašant pasitelkus užsienio ekspertus pateikti savo išvadas dėl buvusių žydų kapinių ribų.²⁰⁴ 2007 m. balandžio 18 d. buvo patvirtinta Lietuvos ir užsienio ekspertų grupės sudėtis, kuri apsvarstė buvusių žydų kapinių teritorijos ribas ir pateikė savo išvadas, kuriose pažymi: „<...> statybvietė, esanti teritorijoje į šiaurės rytus nuo Olimpiečių ir Rinktinės gatvių sankryžos, beveik neabejotinai iš dalies patenka į kapinių teritoriją“.²⁰⁵ Vėliau buvo nuspręsta pakeisti Ministro Pirmininko potvarkiu sudarytos darbo grupės sudėtį, motyvuojant tuo, kad šis klausimas dėl jo tarptautinio pobūdžio, turėtų būti sprendžiamas aukštesniame lygmenyje. Naujos sudėties darbo grupei vadovauti paskirtas LR užsienio reikalų ministras. Be to, pats Premjeras pripažino, kad turėjęs priekaištų ankstesnės sudėties komisijai, kuri labiausiai ir neįvertino šio klausimo svarbos tarptautiniu aspektu.²⁰⁶ Naujoji darbo grupė pasiūlė sustabdyti darbus, kol bus atlikti geologiniai tyrimai buvusių žydų kapinių riboms nustatyti ir pakoreguotas statinio techninis projektas.²⁰⁷ Atsižvelgdamas į Ministro Pirmininko pasirašytą protokolą, KPD direktorius pasirašė įsakymą stabdyti žemės darbus statybvietėje.²⁰⁸

Ši istorija kaip tik rodo, kokią įtaką gali turėti diplomatiniai santykiai ir Lietuvos politikų baimė prarasti pasitikėjimą tarptautinėje arenoje. Priešingai nei ankstesnėje istorijoje, kur pasigendama JAV politikų dėmesio iškilusiai problemai išnagrinėti, Lietuva labai operatyviai ėmėsi spręsti šį klausimą nagrinėti iš esmės.

²⁰³ Nikžentaitis A. Žydų kapinių Šnipiškėse byla: istorija pasibaigė ar tik prasidėjo? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/62160>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

²⁰⁴ Dėl teritorijos prie Šnipiškių žydų kapinių // <http://www.lrkmlt.lt/index.php/lt/41685/>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

²⁰⁵ Tarptautinė Ekspertų grupė pateikė išvadas dėl buvusių Šnipiškių žydų kapinių Vilniuje ribų // <http://www.lrkmlt.lt/index.php/lt/41884/>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

²⁰⁶ Skėrytė J. Premjeras iš darbo grupės dėl žydų kapinių išbraukė Alperavičių // <http://www.alfa.lt/straipsnis/148155>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

²⁰⁷ Ministras pristatė darbo grupės išvadas dėl Šnipiškių // http://www.lrv.lt/main.php?id=aktualijos_su_video/p.php&n=5219; prisijungimo laikas: 2007-09-18.

²⁰⁸ BNS ir lrytas.lt. Stabdomos statybos ant menamų senųjų žydų kapinių Vilniuje // <http://www.lrytas.lt/?id=11909165611188737332&view=4>; prisijungimo laikas: 2007-09-30.

Šis atvejis siejasi su poskyrio tema tuo, kad Lietuvai, neparodžius pagarbos žydų interesui įamžinti buvusias kapines, net negali būti svarstomas JAV ir kitų šalių pritarimas ir pagalba ieškant Lietuvos kilnojamųjų kultūros vertybių užsienyje.

Apibendrinant, kultūros vertybių paieška ir gražinimas priklauso nuo valstybės politikų požiūrio ir dėmesio šiai sričiai, todėl skiriant tam reikiamą dėmesį ir pasitelkiant ekspertus, būtų daug kas nuveikta Lietuvos kultūros paveldo labui.

4. Kultūros paveldo politikos valdymas viešojo administravimo kontekste

Viešasis administravimas kaip mokslas siejamas su W. Wilson veikla, kurio darbuose buvo akcentuojamos idėjos, nukreiptos prieš korupciją ir neefektyvų darbą valstybinėse institucijose. Jis rekomendavo taikyti privataus sektoriaus bruožus: efektyvumą, dalykiškumą, konkretumą.²⁰⁹ Tokiai idėjai pritarė ir kitas JAV veikėjas - vadybos tyrinėtojas P. Drucker, kuris teigė, kad verslui būdingos vadybos integravimas į veikiančias viešąsias institucijas turėtų būti svarbiausias mūsų kartos uždavinys. Tokia viešojo administravimo kryptis, pagrįsta vadyba, įgavo naujosios viešosios vadybos pavadinimą.²¹⁰

Bene populiariausias yra M Weber viešojo administravimo organizacijų modelis, aprašantis valdžios įstaigų esminius bruožus:

1. darbo pasidalijimas ir funkcinė specializacija;
2. hierarchija;
3. veiklos taisyklių ir procedūrų formali sistema;
4. dokumentų bei kitų su organizacijos veikla susijusių užrašų išsaugojimas;
5. profesionalizmas.²¹¹

Remiantis KPD, kaip valstybinės institucijos, atliekančios konkrečias kultūros paveldo apsaugos administravimo funkcijas, pavyzdžiu pagal M. Weber modelį:

1. pagal darbo pobūdį ir tikslus KPD veikia 9 skyriai. Vengiant funkcijų sutapimo ir dubliavimo, yra patvirtinti kiekvieno skyriaus nuostatai, kuriais vadovaujantis jie veikia;
2. išskyrus Administracinį skyrių, kuris turi poskyrius, visi kiti skyriai ir teritoriniai padaliniai tiesiogiai pavaldūs KPD direktoriui arba jo pavaduotojui;

²⁰⁹ Jasaitis E. Įvadas į viešąjį administravimą. Viešasis administravimas. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 7-8.

²¹⁰ Mykolo Romerio universiteto prof. habil. dr. Vygando K. Pauliko ES administravimo konspektai.

²¹¹ Domarkas V. Viešasis administravimas organizacijų teorijos kontekste. Viešasis administravimas. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 103-105.

3. KPD veikia pagal LR kultūros ministro įsakymu patvirtintus nuostatus, o atitinkamam periodui KPD direktoriaus įsakymu yra tvirtinamas strateginis veiklos planas, prognozuojantis ateities veiklą;

4. KPD įdiegta kanceliarijos raštų registravimo ir kontrolės kompiuterinė programa, o pagal Bendrųjų dokumentų saugojimo terminų rodyklę, privalu numatytą laikotarpį išsaugoti atitinkamus dokumentus,²¹² kad, reikalui esant, būtų galima įvertinti, ar praityje atlikti veiksmai atitiko tuometinę situaciją, siekiant tuo pasinaudoti, susiklosčius panašiai ar analogiškai situacijai;

5. KPD 2007 m. sausio 1 d. dirbo 105 valstybės tarnautojai, iš kurių 92 valstybės tarnautojai. Pagal išsilavinimą: aukštąjį universitetinį turi 91 tarnautojas, aukštąjį neuniversitetinį turi 4 tarnautojai, aukštesnįjį ir vidurinį ar vidurinį profesinį - po 5. Žinoma, išsilavinimas dar neparodo tikrojo valstybės tarnautojo profesionalumo lygio, tačiau pastarasis, reik pripažinti, yra gana sunkiai nustatomas. Kas vienam atrodo profesionalu, kitam gali pasirodyti visiškai elementaru. Tuo tarpu nurodoma, kad KPC dirba ilgametę darbo patirtį ir profesinį išsilavinimą turintys darbuotojai, kurių tarpe yra siekiančių įgyti antrą aukštąjį ir specialųjį aukštąjį išsilavinimą.²¹³

M. Weber modelis aprašo valdžios įstaigų ypatybes, akcentuojant, kad pagrindiniai idealios įstaigos bruožai yra hierarchija, įgaliojimų paskirstymas bei darbo pasidalinimas, tačiau apie tai, kokia turėtų būti jų struktūra ir kaip jos turėtų veikti, neužsimena.²¹⁴

Organizacijų formavimo metodas nurodo, kad struktūros turi būti pritaikytos ar prisitaikyti prie vidinių ir išorinių įstaigos veiklos sąlygų.²¹⁵ KPD strateginiame veiklos plane pastarieji yra nurodyti, išskiriant ekonominius, socialinius, politinius, technologinius ir ekologinius išorės veiksnius:

1. prie ekonominių išorės veiksnių pažymima, kad dėl nežymaus valstybės biudžeto lėšų didėjimo kultūros paveldo apsaugos programoms finansuoti, negalima išsaugoti pačius reikšmingiausius ir vertingiausius kultūros paveldo objektus;

2. prie socialinių - nurodoma, kad tinkamai sutvarkius kultūros paveldo objektus, kurių nemaža dalis yra statiniai ar jų kompleksai, sumažėtų ūkiškai nenaudojamų pastatų, kurie būtų

---

²¹² Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugpjūčio 15 d. įsakymas Nr. 38 „Dėl bendrųjų dokumentų saugojimo terminų“ // Valstybės žinios. 1997, Nr. 78-2006. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=42461&p_query=termin%F8&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-01-02.

²¹³ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007-2009 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. ĮV-196 „Dėl 2007-2009 metų strateginių veiklos planų patvirtinimo“ (Valstybės žiniuose neskelbtas) // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=4>; prisijungimo laikas: 2007-10-02.

²¹⁴ Domarkas V. Viešasis administravimas organizacijų teorijos kontekste. Viešasis administravimas. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 105-107.

²¹⁵ Ten pat. P. 109.

pritaikyti atitinkamoms reikmėms tenkinti. Didėjantis visuomenės dėmesys kultūros paveldui taip pat priskirtinas prie šių veiksmų;

3. prie politinių - pažymima, kad valstybė priimtais teisės aktais sudaro sąlygas kultūros paveldo apsaugai;

4. prie technologinių - akcentuojama informacinės sistemos plėtimo svarba;

5. prie ekologinių - nurodoma, kad kultūros paveldo apsauga susijusi su aplinkos apsauga, todėl svarbu kompleksiškas šių sričių problemų sprendimas;

6. prie vidinių įstaigos veiksmų aprašoma kultūros paveldo valstybinio administravimo sistema ir KPD atsakomybė apsaugos atžvilgiu.²¹⁶

Pagrindinis tiek viešojo, tiek privataus administravimo mokslo tikslas - numatyti sąlygas, kaip darbą atlikti su mažiausiomis žmogaus darbo ir materialinėmis sąnaudomis. Siekiant viešojo administravimo efektyvumo, svarbus vaidmuo tenka strateginio planavimo metodui. Svarbu tai, kad strateginis planavimas, nors ir nukreiptas į ateitį, turi padėti tobulinti ir esamus sprendimus, priimamus organizacijose.²¹⁷ Reikia nuolat galvoti apie tai, ką norime pakeisti, t.y. „neužsisėdėti“ vienoje vietoje.

„Lietuvoje strateginis planavimas pradėtas diegti tik 2000 metais, tačiau jau 2001 m. Pasaulio Bankas Lietuvą pripažino lydere Rytų ir Centrinėje Europoje diegiant strateginį planavimą viešojo administravimo institucijose“.²¹⁸

2002 m. birželio 6 d. LR Vyriausybė patvirtino Strateginio planavimo metodiką, kuri, atsižvelgiant į besikeičiančią situaciją ir kylančias problemas, nuolat atnaujinama. Šis dokumentas nustato: „strateginio planavimo sistemą, strateginio planavimo ir biudžeto pagal programas sudarymo principus, taip pat institucijos strateginio veiklos plano rengimo ir ūkio šakos (sektorius) plėtros strategijos rengimo tvarką“.²¹⁹

Strateginis organizacijos mąstymas turi būti nukreiptas į efektyvų valdymą, kurį sudaro planavimas, organizavimas, įgyvendinimas ir kontrolė. Labiausiai stringa organizavimas, todėl

---

²¹⁶ Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007-2009 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. ĮV-196 „Dėl 2007-2009 metų strateginių veiklos planų patvirtinimo“ (Valstybės žiniuose neskelbtas) // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=4>; prisijungimo laikas: 2007-10-02.

²¹⁷ Raipa A. Strateginis planavimas viešajame sektoriuje. Viešasis administravimas. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 274.

²¹⁸ Strateginio planavimo diegimas Lietuvos viešojo administravimo institucijose // <http://www.lrv.lt/?cat=303&gr=2>; prisijungimo laikas: 2007-10-02.

²¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2312.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=168206&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-10-02.

„apeinant“ šią stadiją, efektyvi kontrolė neįmanoma. Pastarąją bus paprasta atlikti, jei aiškiai ir neabstrakčiai paruoštas valdymo planas.

Strateginis veiklos planas yra rašytinis dokumentas, parengtas pagal nustatytas taisykles, tačiau už viso to dar slypi nerašytinės taisyklės, kuriomis organizacija galėtų vadovautis. Psichologiniai ir socialiniai ryšiai daro įtaką efektyviai įstaigos veiklai. Siekiant išlaikyti valstybės tarnautojų veiklos motyvaciją, svarbu, kad vadovai mokėtų tinkamai pritaikyti žmogiškųjų išteklių vadybą ir pasinaudotų psichologiniais ir socialiniais aspektais.²²⁰ Turima omenyje organizacijos valdymo ir asmenybės savybių sąveika:

1. Svarbus vaidmuo tenka darbuotojų dalyvavimui valdymo mechanizme. Čia išskiriami:
  - 1.1. bendravimo gebėjimai (klausymasis, aiškinimas, dialogas, ugdymas),
  - 1.2. psichologiniai gebėjimai ir empatija,
  - 1.3. darbo komandoje gebėjimai (skirtingo hierarchinio lygio komandos),
  - 1.4. gebėjimas naudoti įtaką (įtakos įgijimas, panaudojimas, kitų įgalinimas),
  - 1.5. gebėjimas „uždegti“ ir motyvuoti (neefektyvumo priežasčių nustatymas, motyvuojančios aplinkos kūrimas, pasiekimų vertinimas),
  - 1.6. konfliktų valdymas (priežasčių ir „židinių“ identifikavimas, tinkamų strategijų parinkimas, konfrontacijos pašalinimas).
2. Kitas svarbus momentas yra tarptautiškumo įgūdžiai:
  - 2.1. gebėjimas dirbti tarptautinėje plotmėje ir globalus mąstymas,
  - 2.2. kelių kalbų mokėjimas,
  - 2.3. geografinis mobilumas.
3. Dar vienas svarbus dalykas yra lankstumas:
  - 3.1. gebėjimas valdyti pokyčius ir įvairovę,
  - 3.2. neapibrėžtumų bei dviprasmiškumų tolerancija ir stresų valdymas (požiūris į pokyčius, streso šaltinių suvaldymas, laiko valdymas, delegavimas),
  - 3.3. metakognicija (gebėjimas nuolat mokytis, savojo pažinimo stiliaus suvokimas, savianalizė),
  - 3.4. orientacija į tikslų siekimą ir rezultatus,
  - 3.5. jautrumas poreikiams ir pasekmėms.
4. Intuicija ir novatoriškumas:
  - 4.1. gebėjimas numatyti ir įžvelgti,
  - 4.2. kūrybinis ir emocinis intelektualumas,

---

²²⁰ Vladislovas D. Viešasis administravimas organizacijų teorijos kontekste. Viešasis administravimas. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 102.

4.3. racionalaus/efektyvaus mąstymo gebėjimas,

4.4. gebėjimas kurti naujas idėjas ir netradicinius problemų sprendimus (kitų novatoriškumo skatinimas),

4.5. savianalizės gebėjimas (vertybių ir prioritetų nustatymas).

5. Matymo platumas:

5.1. gebėjimas susidaryti bendrą situacijos vaizdą (apjungiant skirtingas disciplinas, įvertinant istorinį, politinį ir pan. kontekstą, giliai suvokiant įvairius reiškinius sociologiniu, filosofiniu, etikos aspektais),

5.2. gebėjimas matyti alternatyvas ir strategiškai rinktis iš kelių alternatyvų,

5.3. gebėjimas sistemiškai mąstyti.²²¹

Taigi, bet kurioje organizacijoje, siekiant ir laikantis paminėtų kompetencijų sričių, būtų sudarytos sąlygos racionaliam valdymui.

Tarkim, KPD atžvilgiu, autorės nuomone, būtų prasminga kasdien skyrių vadovams ir direktoriui bei jo pavaduotojui susirinkti į rytinius pasitarimus, kurių metu būtų glaustai pristatoma kiekvieno skyriaus numatomi tos dienos darbai. Kitą rytą susitikus, būtų peržvelgta ar įgyvendinti suplanuoti praeitos dienos darbai, o jei ne, kokios problemos kilo ir kaip jų būtų galima išvengti. Visa tai skyrių vadovai aiškiai ir detaliam praneštų pavaldiems darbuotojams, kurie ir yra tas pagrindinis KPD „variklis“. Sudėtingiau būtų su teritoriniais padaliniais, tačiau jų viršininkai galėtų dalyvauti pasitarimuose kartą savaitėje.

Esmė ta, kad turi būti glaudus ir nepertraukiamas viso kolektyvo bendradarbiavimas, kuris kiekvienam darbuotojui sukeltų pasitikėjimo, reikalingumo ir svarbumo jausmą. Toks žingsnis, „išjudintų“ tuos, kurie ilgą laiką buvo pripratę prie „senos“ tvarkos ir džiaugėsi, kad yra nejudinami ir tikėjo, kad iškilusios problemos jų neliečia.

Apskritai, formuojant kultūros paveldo politiką, planavimo pagrindą turėtų sudaryti tokie išsikelti uždaviniai:

1. siekių nustatymas, t.y. vizija,
2. tikslų nustatymas,
3. strategijos pasirinkimas, t.y. kaip reikės pasiekti tikslus,
4. organizavimas/įgyvendinimas.

Visa tai reikia suformuluoti, atsižvelgiant į tai, ko tikisi visuomenė ir kokios yra valstybės galimybės.²²²

---

²²¹ Strateginis valdymas ir planavimas. Valstybės tarnautojų įvadinio mokymo programos kursai. Vilnius, 2006.

²²² Ten pat.

Kitas svarbus klausimas - kiek politinės valdžios turi būti sutelkta centrinėje valstybės valdžioje ir kiek deleguota tarp vietos savivaldos ir regionų. „Kadangi visų trijų lygių institucijų visuma sudaro visos viešojo administravimo sistemos organizacinio potencialo pagrindą, galima teigti, kad būtent šioms institucijoms bei jų veiklai būdingų problemų suvokimas ir sprendimas sudaro prielaidas visapusiškai tobulinti visą viešojo administravimo sistemą“.²²³

Institucijų struktūrizavimas leidžia:

1. įvertinti visų institucijų vykdomų ar vykdytinų funkcijų gausą ir įvairovę;
2. nustatyti institucijų vykdomų ar vykdytinų funkcijų tinkamumą, kokybę, dubliavimąsi;
3. įvertinti galimybes tobulinti institucijų veiklą;
4. nustatyti galimybes pritaikyti institucijų veiklą prie modernių šalių viešojo administravimo sistemos.²²⁴

Šiai dienai kultūros paveldo politikos valdymo atveju turime tokį pakopinį viešojo administravimo institucijų modelį:

1. centrinį valdymo lygį, kuris nukreiptas į viešojo administravimo funkcijų atlikimą visos valstybės mastu. Šiame lygyje yra VKPK, LR kultūros ministerija ir KPD. Tiesa, VKPK atlieka daugiau patariamojo juridinio asmens vaidmenį, kurio sprendimai ar nutarimai privalomi tuomet, kai juos vykdyti nurodo LR Vyriausybė;

2. regioninį valdymo lygį, kuris nukreiptas į viešojo administravimo funkcijų atlikimą apskričių mastu. Čia vaidmuo tenka 10-iai KPD teritorinių padalinių, kurie tiesiogiai pavaldūs KPD, priklausančiam 1-ajai pakopai. Tiesa, kaip jau buvo minėta, vis dar galioja LR apskrities valdymo įstatyme numatyta apskrities viršininko pareiga atlikti kultūros vertybių ir paminklų apsaugą, tvarkyti jų apskaitą ir organizuoti paminklotvarkos priežiūrą.²²⁵ Realybėje nei viena apskritis tokių funkcijų neatlieka, kadangi pagal NKPAĮ minėtos funkcijos vykdomos išimtinai KPD ir savivaldybių, todėl apskritis kultūros paveldo politikos valdyme neatlieka jokio realaus vaidmens. Svarstyтина, ar tai apskritai įmanoma, kadangi nelabai aišku, ką gi Lietuvoje reikėtų laikyti regionu. Esamas Lietuvos suskirstymas į apskritis nėra labai vykęs rezultatas, o valdžia regioninę politiką išimtinai sieja tik su iš ES gaunamų pinigų paskirstymu;²²⁶

---

²²³ Melnikas B. Aktualios viešojo administravimo teorijos problemos ir perspektyvios jų tyrimų kryptys. Viešasis administravimas. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 362.

²²⁴ Melnikas B. Viešasis administravimas. Teorijos problemos: mokslinis-metodinis leidinys. - Vilnius: Lietuvos Teisės Akademijos Leidybos centras, 1999. P. 16.

²²⁵ Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymo 9 str. // Valstybės žinios. 1994. Nr. 101-2015. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15139&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-10-05.

²²⁶ Kulakauskas A. Kairė ar dešinė valdo Lietuvą? // http://www.politika.lt/index.php?cid=9299&new_id=7187; prisijungimo laikas: 2007-10-05.

3. vietinį valdymo lygį, kuris nukreiptas į viešojo administravimo funkcijų atlikimą savivaldybių mastu. Pagal NKPAĮ ir LR vietos savivaldos įstatymą, atitinkamos kultūros paveldo apsaugos funkcijos tenka visoms miestų ir rajonų savivaldybėms, tačiau šiai dienai situacija yra pakankamai apgailėtina, todėl NKPAĮ įtvirtintos funkcijos savivaldybėms dar nėra realiai įgyvendinamos. 1995 m. gegužės 25 d. LR Seimo ratifikuota Europos vietos savivaldos chartija²²⁷ - tai savotiškas siekis priartėti prie numatytų decentralizavimo standartų, todėl savivaldybėms būtina įsisąmoninti jos vaidmens kultūros paveldo politikoje svarbumą ir atitinkamai glaudesnio kontakto su vietos valdytojais realizavimą.

Daugelio analitikų fiksuojamas regioninės politikos silpnumas rodo ne tik europinių tendencijų neatitikimą, bet ir vis didėjančią socialinę, ekonominę ir kultūrinę atotrūkį tarp centro ir periferijos bei tarp atskirų regionų.²²⁸ Todėl tinkamai pasirinkti viešojo administravimo modelį yra siektinas uždavinys.

Dar vienas svarbus aspektas yra visuomenės įtaka viešojo administravimo institucijoms. XX a. pradžioje teoretikai buvo gana skeptiškai nusiteikę visuomenės įtraukimo į viešąjį administravimą atžvilgiu. Tinkamiausia priemone išreikšti savo nuomonę buvo laikoma dalyvavimas rinkimuose ir lobistų veikla. Tačiau toks požiūris su laiku keitėsi, tačiau Lietuvoje, kaip autorė jau minėjo, dar nėra paprasta skatinti ir plėsti visuomenės dalyvavimą. Visuomenės įtraukimas į viešosios politikos formavimą, sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą:

1. padeda nustatyti bendruomenės poreikius ir prioritetus;
2. įgalina gauti reikiamos informacijos geriausiam sprendimui priimti ir paaiškinti susidariusią padėtį, kuomet sudėtinga jį priimti;
3. sudaro galimybes valstybės tarnautojams parodyti bendruomenei savo požiūrį į darbą;
4. gali paskatinti bendruomenės kūrybiškumą, tokiu būdu panaudojant jų gabumus;
5. skatina abipusį pasitikėjimą;
6. gali padėti valdininkams spręsti konfliktus ir užsitikrinti bendruomenės paramą.²²⁹

Be abejo, svarbų vaidmenį atlieka ir renkamų bei skiriamų valdininkų tikslai ir vertybės. Kalbant apie vertybes, pastarosios neatsiejamai susijusios su individo veiklos etikos taisyklėmis. 2002 m. birželio 24 d. LR Vyriausybės nutarime nurodyti valstybės tarnautojų veiklos etikos principai, kuriais jie turi vadovautis, siekiant didinti visuomenės pasitikėjimą bei vykdydami teisės aktuose

²²⁷ Europos vietos savivaldos chartija // Valstybės žinios. 1999, Nr. 82-2418.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=48874&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-10-05.

²²⁸ Kulakauskas A. Kairė ar dešinė valdo Lietuvą? // http://www.politika.lt/index.php?cid=9299&new_id=7187;

prisijungimo laikas: 2007-10-05.

²²⁹ Gineitienė D., Domarkas V. Visuomeninių organizacijų įtaka viešojo administravimo institucijoms. - Kaunas: Technologija, 2000. P. 8.

nustatytas funkcijas. Išskiriami: pagarbos žmogui ir valstybei principas, teisingumo principas, nesavanaudiškumo principas, padarumo principas, nešališkumo principas, atsakomybės principas, viešumo principas, pavyzdingumo principas.²³⁰ Panašius principus numato ir LR valstybės politikų elgesio kodeksas, kuriame, be jau paminėtų principų, dar numatyti sąžiningumo ir skaidrumo principai.²³¹

Autorė, akcentuodama principų svarbą, norėjo pažymėti, kad kultūros paveldo politika bus tik tuomet prasminga ir atitiks jai iškeltus tikslus ir uždavinius, kuomet ją formuos etikos ir moralės standartus pripažįstantys asmenys. Be viso to: „viešojo sektoriaus darbuotojai <...> privalo vadovautis naujausiais organizacijų teorijos ir organizacinės elgsenos mokslo laimėjimais bei praktikos pasiekimais, įvaldyti strateginį mąstymą <...>“.²³²

Visa tai pasiekama, akcentuojant mokymosi visą gyvenimą svarbą bei pabrėžiant Konstitucijoje įtvirtintą nuostatą, jog: „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“.²³³

Apibendrinant, valstybinės institucijos privalo daryti viską, kad pateisintų piliečių teisėtus lūkesčius. Įvaldžius strateginį mąstymą bei pasitelkus žmogiškųjų išteklių vadybos žinias, būtų sukurtas pavyzdinis kultūros paveldo politikos valdymo modelis, kuriuo vadovaujantis būtų realiai pasiekti užsibrėžti politikos tikslai.

---

²³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 „Dėl Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2656.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=169819&p_query=veiklos%20etikos%20&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-10-05.

²³¹ Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 102-3938.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=283041&p_query=elgesio%20kodeksas&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-10-05.

²³² Viešasis administravimas. - Kaunas: Technologija, 2002. P. 435.

²³³ Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 str. // Valstybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1890&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-10-05.

Išvados

Įsigaliojęs NKPAĮ, įtvirtindamas naujoves ir pakeitimus kultūros paveldo politikos srityje, radikali reformos nelėmė. Ir šis bandymas sustiprinti kultūros paveldo politikos veikimo mechanizmą, galima sakyti, nėra revoliucinis.

Atlikus kultūros paveldo politikos šiuolaikinėje Lietuvoje analizę, galima pabandyti atsakyti į darbo pradžioje iškeltą hipotezę - paskutinė kultūros paveldo politikos reforma neišsprendžia šios politikos efektyvumo problemos. Tam buvo supažindinta su kultūros paveldo politikos veikimą sąlygojančiomis problemomis, kurias išsprendus, ji taptų efektyvesnė. Galima teigti, kad NKPAĮ įtvirtinti pakeitimai vienareikšmiško atsakymo į hipotezę nepateikia. Tam tikri pakeitimai turi tiek teigiamų, tiek neigiamų aspektų. Vis dėlto atitinkamus apibendrinimus galima daryti, kas rodo, kad hipotezė pasitvirtino.

Didžiausia sėkme, autorės nuomone, galima laikyti NKPAĮ įtvirtintą kompensavimą valdytojams. Ir nors šiai dienai dar negalima pasidžiaugti šio mechanizmo duotais „vaisiais“, vis dėlto tai pagirtinas žingsnis, kuris, reikia manyti, nebus pasmerktas žlugti dėl valdininkų reglamentuotų griežtų reikalavimų poįstatyminiuose teisės aktuose ar apskritai neparengtos aiškios kompensavimo tvarkos. Kita vertus, nepakankamas valstybės biudžeto lėšų skyrimas kultūros paveldui, gali iššaukti tiek kultūros paveldo objektų valdytojų, tiek dėl jų išsaugojimo kovojančių visuomeninių organizacijų nepasitenkinimą. Todėl kyla grėsmė neįgyvendinti ne tik kompensavimo, bet ir kultūros vertybių, reikalaujančių tvarkybos, programų. Valstybės politikai turi įsisąmoninti, kad ateinanti karta gali ir nepaveldėti to, ką šiandien turime, o tokia situacija tikrai neatsilieps teigiamai istorijoje.

Prisiimti tarptautiniai įsipareigojimai nėra taip sklandžiai vykdomi, kaip norėtūsi. Situacija Pasaulio paveldo objektuose rodo, kad esama kultūros paveldo apsaugos sistema nėra pati geriausia, todėl reikia sutelkti visas pastangas jai tobulinti ir aiškiai reglamentuoti. Tarptautinių projektų įgyvendinimas Lietuvoje - tai didžiulė atsakomybė prieš vietos ir užsienio lankytojus. Siekiant išlaikyti jų susidomėjimą, būtina atsakingai žiūrėti į atliekamą darbą, tokiu būdu užsitikrinant pagarbą ir gerinant šalies kultūrinio turizmo įvaizdį. Kultūros vertybių paieškos ir gražinimo procesas labai priklausys nuo diplomatinių santykių, kadangi tarptautiniai susitarimai dar nėra pagrindinis rodiklis, norint sėkmingai tai vykdyti.

Esamą kultūros paveldo viešojo administravimo sistemą reikia tobulinti, labiau įtraukiant žmogiškuosius gebėjimus ir pasitelkiant strateginio mąstymo potencialą.

Pasiūlymai:

1. Suderinti kultūros paveldo sritį reglamentuojančius teisės aktus ir suvienodinti juose apibrėžtus terminus. Aiškiai apibrėžti apskričių vaidmenį kultūros paveldo srityje.

2. Rengiant UNESCO Pasaulio paveldo sąraše esančių objektų apsaugos Lietuvoje įstatymo projektą, vadovautis užsienio ekspertų pasaulio kultūros paveldo vietų bei vietovių priežiūros gairėmis.

4. Pasirašyti ir ratifikuoti Faro konvenciją, tokiu būdu suinteresuotiems asmenims sudarant galimybę ginti viešąjį interesą kultūros paveldo srityje.

5. Sukurti kultūros paveldo objektų naudojimosi skatinimo mechanizmą. Vien tik kompensavimo už atliktus darbus valdytojams nepakanka, turėtų būti papildomai ieškoma būdų pritraukti investicijas ir norą šeiminkauti kultūros paveldo objektuose.

6. Nuosekliai kelti valstybės tarnautojų kvalifikaciją.

7. Apsvarstyti galimybę parengti vieną teisės aktą, reglamentuojantį visų kultūros vertybių ir kitų objektų vietą kultūros paveldo srityje. Šiam darbui atlikti, būtina pasitelkti ne tik praktikus, bet ir teoretikus (viešojo administravimo ir kitų sričių akademikus). Atitinkamai parengti tokio teisės akto aiškinamąjį dokumentą (komentarą).

Santrauka

Magistro baigiamojo darbo tema ir tyrimo objektas – Kultūros paveldo politika šiuolaikinėje Lietuvoje.

Tiriamoji problema – kultūros paveldas Lietuvoje po Nepriklausomybės atkūrimo išgyveno keletą reformų. Sukurta kultūros vertybių apsaugos valstybinė sistema buvo pakeista į naują, kurioje bene pagrindinį vaidmenį atliko KVAD (dabar – KPD). Įsigaliojus NKPAĮ, kultūros paveldo apsaugos valstybinio administravimo sistema nepasikeitė, tačiau įstatymas numatė tam tikrų naujovių, kurios, deja, dėl atitinkamų problemų, nėra vykdomos sklandžiai.

Prisiimti tarptautiniai įsipareigojimai „uždeda“ valstybei tam tikrą atsakomybės našą ir patrauklaus šalies įvaizdžio kūrimo aspektą ne tik prieš vietos, bet ir pasaulio publiką, tačiau situacija Pasaulio paveldo objektuose rodo, kad tai dar nėra reikiamai įsisąmoninta.

Žmogiškųjų išteklių panaudojimo trūkumas yra viena iš kultūros paveldo apsaugos valstybinių institucijų administravimo problemų, užkertanti kelią efektyviam šios politikos valstybiniam administravimui.

Tyrimo tikslas - įvertinti kultūros paveldo politiką šiuolaikinėje Lietuvoje ir pasiūlyti šios politikos tobulinimo kryptis.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti kultūros paveldo sampratą ir trumpai supažindinti su kultūros paveldo politikos istorine apžvalga.
2. Ištirti kultūros paveldo politikos veikimą sąlygojančias problemas.
3. Supažindinti su tarptautiniais įsipareigojimais ir tarptautiniu bendradarbiavimu.
4. Išanalizuoti kultūros paveldo politikos valdymą viešojo administravimo kontekste.

Atitinkamai iškeltai hipotezei patvirtinti/paneigti darbe buvo tiriama: kultūros paveldo samprata, istorinė apžvalga po 1990 m., kultūros paveldo politiką įtakančios problemos, tarptautinių įsipareigojimų laikymasis bei kultūros paveldo politikos valdymas viešojo administravimo kontekste.

Tyrimo hipotezė - paskutinė kultūros paveldo politikos reforma neišsprendžia šios politikos efektyvumo problemos.

Svarbiausios tyrimo išvados ir pasiūlymai:

1. Kultūros paveldą reguliuojančiuose teisės aktuose apibrėžtos skirtingos sąvokos, todėl būtina tarpusavyje suderinti teisės aktus, įtvirtinant vienodus terminus.

2. Kultūros paveldo politikos veikimą sąlygojančios finansavimo, visuomenės dalyvavimo, kultūros paveldo objektų naudojimo bei personalo skatinimo problemos turi būti sprendžiamos nuosekliai keliant valstybės tarnautojų kvalifikaciją, sukuriant nekilnojamojo kultūros paveldo naudojimosi skatinimo mechanizmą, sudarant sąlygas visuomenei dalyvauti sprendimų priėmimo ir ginti viešąjį interesą, skatinant juridinius asmenis pasinaudoti tarptautine finansine parama.

3. Situacija Pasaulio paveldo objektuose nėra pagirtina, todėl, rengiant UNESCO Pasaulio paveldo sąrašė esančių objektų apsaugos Lietuvoje įstatymo projektą, siūloma vadovautis užsienio ekspertų pasaulio kultūros paveldo vietų bei vietovių priežiūros gairėmis.

4. Vertinant esamą kultūros paveldo politikos valdymą viešojo administravimo aspektu, būtina labiau įtraukti žmogiškuosius gebėjimus ir pasitelkti strateginio mąstymo potencialą.

Raktiniai žodžiai: kultūros paveldas, kultūros vertybės, tvarkyba, kompensavimas.

Summary

The theme and the object of the post-graduate final work is the Cultural heritage policy in up-to-day Lithuania.

The searching problem – cultural heritage in Lithuania lived out several reforms after revival of Independence. Created system of cultural value protection was modified and the Department of cultural value protection (now – Department of cultural heritage) played almost the main role in all system. When the Law on protection of immovable cultural heritage came into force the state administration system of cultural heritage did not change but the law established some innovations. Unfortunately they are not executed fluently because of appropriate problems.

Accepted international commitments impose particular pressure of responsibility and attractive state image development aspect for local and foreign audience. Situation in World's heritage objects shows that these are not realize properly.

Lack of human resources use is the main problem of the cultural heritage state administration institutions which stop to govern this policy effectively.

The purpose of research is to evaluate cultural heritage policy in up-to-day Lithuania and recommend improvement ways of this policy.

The goals of research:

1. To educe the conception of cultural heritage and to introduce with history of cultural heritage policy shortly;
2. To investigate determined problems of cultural policy;
3. To introduce with international liabilities and international cooperation;
4. To analyze the administration of cultural heritage policy in public administration context.

According to prove or disprove the hypothesis there were searching cultural heritage conception, historical survey from 1990 years, influenced problems of cultural heritage policy, adherence of international liabilities and cultural heritage policy management in public administration context in the work.

The hypothesis of research – the last reform of cultural heritage policy does not settle out efficiency problem of this policy.

The main findings and recommendations of research:

1. The terms in cultural heritage regulated laws are different, so it is necessary to reconcile them and to establish the same definitions.

2. Determined problems of cultural policy: financing, public attendance, cultural heritage objects usage and staff stimulation must be solved in series raising civil servants qualification, creating stimulation device of immovable cultural heritage objects usage, composing conditions for society to attend in decision making and protect public interest, encouraging juridical persons to embrace international support.

3. The situation in World's heritage objects in Lithuania is not commendable. That is why preparing the law on UNESCO World heritage list presented objects protection in Lithuania it is offered to use supervision guidelines of cultural heritage places prepared by foreign experts.

4. Valuing the present management of the cultural heritage policy it is necessary to incorporate human abilities and invoke strategic intellectual potential.

Key words: cultural heritage, cultural value, maintenance, compensation.

Naudotos literatūros sąrašas

Lietuvos Respublikos norminiai ir individualūs teisės akta bei tarptautiniai dokumentai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=274999&p_query=&p_tr2=
2. Europos kultūros konvencija // Valstybės žinios. 2001, Nr. 101-3596.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=31945
3. 1970 m. UNESCO Nelegalaus kultūros vertybių įvežimo, išvežimo ir nuosavybės teisės perdavimo uždraudimo priemonių konvencija // Valstybės žinios. 1998, Nr. 102-2805.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=59992
4. UNESCO Kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu konvencija // Valstybės žinios. 1998, Nr. 102-2804. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=67006
5. UNIDROIT konvencija dėl pavogtų ar neteisėtai išvežtų kultūros objektų // Valstybės žinios. 1997, Nr. 8-139.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=34895&p_query=pavogt%F8&p_tr2=2
6. Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2896.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=90756
7. 1992 m. Europos archeologijos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 1999, Nr. 100-2895. http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=90753
8. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2006, Nr. 73-2766.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279517&p_query=&p_tr2
9. Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje // Valstybės žinios. 2000, Nr. 67-2016.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=106116&p_query=sosto&p_tr2=2
10. Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencija // Valstybės žinios. 2004, Nr. 188-6994.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=248105
11. 1954 m. Hagos konvencija dėl kultūros vertybių apsaugos ginkluoto konflikto metu 1999 m. Antrasis protokolai // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-462.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=159767
12. Europos vietos savivaldos chartija // Valstybės žinios. 1999, Nr. 82-2418.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=48874&p_query=&p_tr2=

13. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1985, Nr. 1-1. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=302256
14. Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 102-3938. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=283041&p_query=elgesio%20kodeksas&p_tr2=2
15. Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243075&p_query=&p_tr2=
16. Lietuvos Respublikos kilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 14-352. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=246295
17. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas // Valstybės žinios. 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 108-3902. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=156931&p_query=&p_tr2=
18. Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1995, Nr. 3-37. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=15165
19. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 2-16. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=285559
20. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 4 str. // Valstybės žinios. 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291630
21. Lietuvos Respublikos apskrities valdymo įstatymas // Valstybės žinios. 1994, Nr. 101-2015. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=270541
22. Lietuvos Respublikos peticijų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 66-2128. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=223857
23. Lietuvos Respublikos valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 123-5572. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=243076&p_query=paveldo%20komisijos&p_tr2=2
24. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 66-2130; 2002, Nr. 45-1708. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300843

25. Lietuvos Respublikos kultūros paveldo inspekcijos laikinasis įstatymas // Valstybės žinios. 1990, Nr. 24-598.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=430&p_query=&p_tr2=
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 475 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. sausio 25 d. nutarimo Nr. 25 dalinio pakeitimo“ // Valstybės žinios. 1993, Nr. 26-610.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8073&p_query=paminklotvarkos&p_tr2=2
27. 1990 m. birželio 16 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 220 „Dėl Paminklotvarkos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pagrindinių funkcijų ir organizacinių klausimų“ // Valstybės žinios. 1990, Nr. 19-502.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3571&p_query=&p_tr2=
28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. kovo 13 d. nutarimas Nr. 288 „Dėl Kultūros paveldosaugos sistemos pertvarkymo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 24-791.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=126107&p_query=&p_tr2=
29. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. kovo 6 d. nutarimas Nr. 85 „Dėl Paminklotvarkos darbų organizavimo ir finansavimo“ // Valstybės žinios. 1991, Nr. 9-254.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3925&p_query=&p_tr2=
30. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gegužės 29 d. nutarimas Nr. 753 „Dėl specialios paskirties bendrovių statuso suteikimo įmonėms“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 46-1129.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=18397&p_query=&p_tr2=
31. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 27 d. nutarimo Nr. 241 „Dėl Uždarosios akcinės bendrovės „Lietuvos paminklai“ pertvarkymo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 30-1102.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=293068&p_query=&p_tr2=
32. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas Nr. 1053 „Dėl Kultūros vertybių registro įsteigimo ir Kultūros vertybių registro nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 2005, Nr. 117-4238.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=262754&p_query=&p_tr2=
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. birželio 19 d. nutarimas Nr. 659 „Dėl Valstybinės reikšmės istorijos, archeologijos ir kultūros paveldo objektų sąrašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 77-3081.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=301395&p_query=&p_tr2=

34. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. rugpjūčio 12 d. nutarimas Nr. 1023 „Dėl Priverstinai valstybės išperkamų nekilnojamųjų kultūros vertybių ar atlygintinai savivaldybės nuosavybėn paimamų statinių nustatymo tvarkos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1998, Nr. 73-2117. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=61033&p_query=&p_tr2=
35. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 10 d. nutarimas Nr. 25 „Dėl 2001 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal tvirtinamas programas patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 5-138. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=117971&p_query=&p_tr2=
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. sausio 28 d. nutarimas Nr. 119 „Dėl 2002 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal tvirtinamas programas patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 12-398. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=159281&p_query=&p_tr2=
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 29 d. nutarimas Nr. 91 „Dėl 2007 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 15-535. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291593&p_query=&p_tr2=
38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimas Nr. 481 „Dėl dvarų paveldo išsaugojimo programos ir dvarų paveldo išsaugojimo programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 58-2243. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=209541&p_query=&p_tr2=
39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 4 d. nutarimas Nr. 118 „Dėl įstatymų ir kitų norminių teisės aktų projektų skelbimo „Interneto“ tinkle“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 15-389. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=72992&p_query=&p_tr2=
40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 24 d. nutarimas Nr. 488 „Dėl Viešojo administravimo plėtros iki 2010 metų strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 69-2399. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=232235&p_query=&p_tr2=
41. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugsėjo 5 d. nutarimas Nr. 845 „Dėl Kultūros paveldo apsaugos ginkluotų konfliktų ir kitų ekstremalių situacijų atvejais programos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 95-3732. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=282151&p_query=&p_tr2=
42. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 7 d. nutarimas Nr. 193 „Dėl išskirtinę kultūrinę vertę turinčių nekilnojamojo kultūros paveldo objektų ir pastatų ir patalpų, skirtų saugoti

- ir eksponuoti kilnojamąsias kultūros vertybes, sąrašų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 23-878. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=292439&p_query=&p_tr2=
43. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 1163 „Dėl Valstybės tarnautojų mokymo 2007-2010 metų strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 127-4845. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=287371&p_query=&p_tr2=
44. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 542 „Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 42-1454. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=132646&p_query=&p_tr2=
45. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. spalio 30 d. nutarimas Nr. 1354 „Dėl Lietuvos kultūros vertybių, esančių užsienyje, paieškos ir integravimo į visuomeninį gyvenimą koncepcijos“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 104-4662. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=220342&p_query=&p_tr2=
46. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 57-2312. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=168206&p_query=&p_tr2=
47. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 24 d. nutarimas Nr. 968 „Dėl Valstybės tarnautojų veiklos etikos taisyklių“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 65-2656. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=169819&p_query=veiklos%20etikos%20&p_tr2=2
48. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. spalio 4 d. nutarimas Nr. 1098 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės Peticijų komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 84-2498. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=87563&p_query=&p_tr2=
49. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 17 d. nutarimas Nr. 1020 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 112-4273. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=298799&p_query=&p_tr2=
50. Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. I-913 „Dėl Valstybinės paminklosaugos komisijos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 48-1166. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=18300&p_query=&p_tr2=

51. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės veiklos strategijos“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 113-5029.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=193888&p_query=strategijos&p_tr2=2
52. Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. VIII-1665 „Dėl valstybinės paminklosaugos komisijos 1999 m. kovo 10 d. – 1999 m. gruodžio 31 d. veiklos ataskaitos“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 39-1094.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=100487&p_query=&p_tr2=
53. Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. balandžio 4 d. nutarimas Nr. I-840 „Dėl Valstybinės paminklosaugos komisijos narių iš visuomeninių organizacijų rinkimų nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 1995, Nr. 32-745.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=18300&p_query=comisijos&p_tr2=2
54. Lietuvos Respublikos Seimo 2006 m. balandžio 13 d. nutarimas Nr. X-557 „Dėl Kultūros paveldo apsaugos ginkluotų konfliktų ir kitų ekstremalių situacijų atvejais programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 44-1587.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=274234&p_query=&p_tr2
55. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. ĮV-190 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“ //Valstybės žinios. 2005, Nr. 58-2034.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=255363
56. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2003 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. ĮV-490 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros paminklo UIP Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamento patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-774.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=227063&p_query=reglamento&p_tr2=2
57. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymas Nr. ĮV-154 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 57-1965.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=255265&p_query=reglamento&p_tr2=2
58. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. spalio 3 d. įsakymas Nr. ĮV-404 „Dėl Kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. ĮV-154 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 121-4356.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=263618&p_query=reglamento&p_tr2=2

59. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. ĮV-68 „Dėl Kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymo Nr. ĮV-154 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objekto pavyzdinio apsaugos reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 15-571.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291850&p_query=reglamento&p_tr2=2
60. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. sausio 30 d. įsakymas Nr. 69 „Dėl Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamento pakeitimo projekto parengimo“ (Valstybės žiniuose neskelbtas).
61. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. ĮV-157 „Dėl Privačios nuosavybės – prieinamų visuomenei lankyti valstybės saugomų kultūros paveldo objektų tvarkomųjų paveldosaugos darbų išlaidų kompensavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 53-1815; 2006, Nr. 101-3920.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=254888&p_query=&p_tr2=
62. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. ĮV-239 „Dėl Saugomų kultūros paveldo objektų užkonservavimo išlaidų kompensavimo jų valdytojams taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2765.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257991&p_query=&p_tr2=
63. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. birželio 9 d. įsakymas Nr. ĮV-238 „Dėl kompensacijos apskaičiavimo ir išmokėjimo už veiklos apribojimus skelbiamų saugomais nekilnojamojo kultūros paveldo objektų valdytojams taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 76-2764.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257990&p_query=&p_tr2=
64. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. gruodžio 5 d. įsakymas Nr. ĮV-627 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų apsaugos sutarčių sudarymo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 144-5261.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=267473
65. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006 m. gegužės 25 d. įsakymas Nr. ĮV-205 „Dėl Lietuvai reikšmingų kilnojamųjų kultūros vertybių, esančių užsienyje, sąvado nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 61-2236.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=277147&p_query=reik%F0ming%F8&p_tr2=2
66. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2004 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. ĮV-121 „Dėl Kultūros ministerijos ekspertų komisijų nuostatų“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 87-3186; 2005,

Nr. 129-4654.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=234290&p_query=ekspert%F8&p_tr2=2

67. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006 m. rugpjūčio 26 d. įsakymas Nr. ĮV-398 „Dėl Lietuvai reikšmingo kultūros paveldo, esančio užsienyje, ekspertų komisijų sudarymo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 91-3593.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281806&p_query=reik%F0mingo&p_tr2=2

68. Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. kovo 27 d. įsakymas Nr. ĮV-210 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos programos „Paveldo, istorinės ir kultūrinės atminties išsaugojimas“ priemonės „Užtikrinti kultūros vertybių paieškos projektų įgyvendinimą“ projektų dalinio finansavimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 39-1459.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=295260

69. Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 1996 m. lapkričio 25 d. įsakymas Nr. 136 „Dėl Kultūros paveldo centro nuostatų“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 118-2767.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=33381&p_query=&p_tr2=

70. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2007 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. Į-256 „Dėl Prašymų finansuoti kultūros paveldo objektų tvarkybos ir neatidėliotinus saugojimo darbus iš Šventojo Sosto ir Lietuvos Respublikos sutarties dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje (paveldotvarka) įgyvendinimo programai skirtų valstybės biudžeto lėšų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 72-2877.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300957&p_query=&p_tr2=

71. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2007 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. Į-255 „Dėl Prašymų finansuoti kultūros paveldo objektų tvarkybos ir neatidėliotinus saugojimo darbus iš nekilnojamojo kultūros paveldo paveldotvarkos programai skirtų valstybės biudžeto lėšų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 72-2876.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300956&p_query=&p_tr2=

72. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2006 m. kovo 28 d. įsakymas Nr. Į-120 „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos įsteigto Kultūros paveldo centro reorganizavimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 35-1279.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=273192&p_query=&p_tr2=

73. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2006 m. spalio 9 d. įsakymas Nr. Į-552 „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus 2006 m. kovo 28 d. įsakymo „Dėl Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos įsteigto Kultūros paveldo centro reorganizavimo“ pripažinimo netekusiu galios“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 109-4150.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=284414&p_query=&p_tr2=

74. Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugpjūčio 15 d. įsakymas Nr. 38 „Dėl bendrųjų dokumentų saugojimo terminų“ // Valstybės žinios. 1997, Nr. 78-2006.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=42461&p_query=termin%F8&p_tr2=2

75. Valstybinės paminklosaugos komisijos 1997 m. rugpjūčio 1 d. sprendimas Nr. 37 „Dėl savivaldybių vaidmens paminklosaugoje“ // Valstybės žinios. 1997, Nr. 74-1931.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=42274&p_query=&p_tr2=

76. Valstybinės paminklosaugos komisijos 1996 m. birželio 21 d. sprendimas Nr. 24 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento funkcijų ir teritorinių padalinių perdavimo apskrities valdytojiui“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 63-1491.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=29265&p_query=&p_tr2=

77. Valstybinės paminklosaugos komisijos 1999 m. gegužės 21 d. sprendimas Nr. 60 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 1998 m. veiklos ataskaitos“ // Valstybės žinios. 1999, Nr. 48-1564.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=81369&p_query=&p_tr2=

78. Valstybinės paminklosaugos komisijos 2000 m. birželio 22 d. sprendimas Nr. 74 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 1999 m. veiklos ataskaitos“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 22-415.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=104248&p_query=&p_tr2=

79. Valstybinės paminklosaugos komisijos 2004 m. kovo 12 d. nutarimas Nr. N-2 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 2003 m. veiklos“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 25-274. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=229673&p_query=&p_tr2=

80. Valstybinės paminklosaugos komisijos 2005 m. kovo 4 d. nutarimas Nr. N-1 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 2004 m. veiklos“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 20-194. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=252140&p_query=&p_tr2=

81. Valstybinės paminkloaugos komisijos 2006 m. kovo 17 d. nutarimas Nr. N-2 „Dėl Kultūros ministerijos Kultūros vertybių apsaugos departamento 2005 m. veiklos“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 22-261.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=272873&p_query=&p_tr2=

82. Valstybinės paminkloaugos komisijos 1998 m. rugsėjo 11 d. sprendimas Nr. 50 „Dėl užsienyje esančio Lietuvos kultūros paveldo“ // Valstybės žinios. 1998, Nr. 84-2369.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=63343&p_query=&p_tr2=

83. Valstybinės paminkloaugos komisijos 2000 m. rugsėjo 15 d. sprendimas Nr. 76 „Dėl Lietuvos kultūros paveldo ir jo vertybių užsienyje“ // Valstybės žinios. 2000, Nr. 40-572.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=109282&p_query=&p_tr2=

84. Valstybinės paminkloaugos komisijos 2004 m. lapkričio 19 d. sprendimas Nr. 106 „Dėl nekilnojamojo kultūros paveldo užsienyje globos politikos gairių“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 175-6517. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=246646&p_query=&p_tr2=

85. Valstybinės kultūros paveldo komisijos 1996 m. balandžio 19 d. sprendimas Nr. 18 „Dėl vieningos paminkloaugos valdymo sistemos tobulinimo“ // Valstybės žinios. 1996, Nr. 37-948.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=26936&p_query=&p_tr2=

86. Valstybinės kultūros paveldo komisijos 2007 m. sausio 19 d. sprendimas Nr. S-1-(120) „Dėl Kultūros paveldo departamento 2007 m. programų“ // Informaciniai pranešimai. 2007, Nr. 8-93.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291786&p_query=&p_tr2=

87. Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society. Explanatory Report // <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/199.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

88. Universal Declaration of Human Rights // <http://www.unhcr.ch/udhr/lang/eng.htm> ; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

89. 1993 m. kovo 15 d. Tarybos direktyva 93/7/EEB dėl neteisėtai iš valstybės narės teritorijos išvežtų kultūros objektų grąžinimo // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1993:074:0074:076:LT:HTML>; prisijungimo laikas: 2007-08-10.

Teismų praktika:

90. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. liepos 5 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 5 straipsnio

2 dalies 1 punkto (2002 m. balandžio 2 d. redakcija), 16 straipsnio 7 dalies (1999 m. gegužės 13 d., 2001 m. gruodžio 11 d. redakcijos) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai // Valstybės žinios. 2007, Nr. 76-3018. <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2007/n070705.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-12.

91. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007 m. birželio 27 d. nutarimas „Dėl teisės aktų skelbimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 72-2865.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300945&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

92. Lietuvoje nagrinėtos bylos, susijusios su paveldosauga.

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=1017&p_d=27774&p_k=1; prisijungimo laikas: 2007-09-20.

Speciali literatūra:

93. Alijošiūtė A., Viktorija Baršauskienė, Violeta Tarvydienė ir kt. / red. A. Raipa. Viešasis administravimas. -Kaunas: Technologija, 2002. P. 7-435.

94. Bernard M., Jokilehto J. Pasaulio kultūros paveldo vietų bei vietovių priežiūros gairės. - Vilnius: Savastis, 1998. P. 1-3.

95. Bubnienė R., Dudutytė Z., Greimas E. ir kt./ red. D. Griniūtė. Europos Sąjungos aplinkos apsaugos politika ir jos įgyvendinimas Lietuvoje. -Vilnius: Aplinkos apsaugos politikos centras, 2000. P. 21.

96. Čepaitienė R. Laikas ir akmenys. Kultūros paveldo sampratos moderniojoje Lietuvoje. - Vilnius: Lietuvos istorijos instituto leidykla, 2005. P. 14-359.

97. Gineitienė D., Domarkas V. Visuomeninių organizacijų įtaka viešojo administravimo institucijoms. -Kaunas: Technologija, 2000. P. 8.

98. Glemža R.J. Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas. -Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2002. P. 10-38.

99. Melnikas B. Viešasis administravimas. Teorijos problemos: mokslinis-metodinis leidinys. - Vilnius: Lietuvos Teisės Akademijos Leidybos centras, 1999. P. 16-41.

100. Varnaitė D., Bardauskas J., Grigaitienė I. ir kt./ red. Varnaitė D. Lietuvos kultūros paveldo atgimimas. -Vilnius: Savastis, 2004. P. 18-20.

101. Varnaitė D. Paminklosauga po 1990-03-11. Kultūros Paminklų enciklopedija. Rytų Lietuva. Tomas I. -Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1996. P. 20-21.

102. Vileniškė Gražulevičiūtė I., Markevičienė J., Kiaupa Z. ir kt./ red. kolegija: J. Glemža, A. Gražulis, J. Markevičienė ir kt. ICOMOS Tarptautinė paminklų ir paminklinių vietovių taryba, Lietuvos nacionalinis komitetas. Kultūros paveldas ir visuomenė XXI a., nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai. -Vilnius: Lietuvos dailės akademijos leidykla ir spaustuvė, 2006. P. 38-94.
103. Kultūros paminklai/1. Mokslinių straipsnių rinkinys. -Vilnius: Savastis, 1994. P. 129.
104. Kultūros paminklai/9. Mokslinių straipsnių rinkinys. -Vilnius: Savastis, 2002. P. 15-17.
105. Kultūros paminklai/12. Mokslinių straipsnių rinkinys. -Vilnius: Savastis, 2005. P. 17.
106. Kultūros paveldo centras, Lietuvos mokslų akademija. Lietuvos kultūros paveldas: problemos ir jų sprendimo galimybės. Konferencijos medžiaga (2000 m. birželio 15 d.). -Vilnius: Savastis, 2001. P. 49.
107. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija, Kultūros vertybių apsaugos departamentas, Lietuvos restauratorių 50-mečio organizacinis komitetas. Lietuvos kultūros paveldo restauravimo institucijų 50-mečio konferencijos medžiaga (Vilnius, 2000 m. spalio 19-20 d.). -Vilnius: Savastis, 2000. P. 35-118.
108. Tarptautinės paminklų ir paminklinių vietovių tarybos (ICOMOS) Lietuvos nacionalinis komitetas ir Lietuvos restauratorių sąjunga. Mokslinė konferencija. Kultūros paveldo autentiškumas: Samprata ir išsaugojimo būdai. (Vilnius, 1997 m. spalio 9-10 d.).
109. Mykolo Romerio universiteto prof. habil. dr. Vygando K. Pauliko ES administravimo konspektai.
110. Strateginis valdymas ir planavimas. Valstybės tarnautojų įvadinio mokymo programos kursai. Vilnius, 2006.

Internetinėse svetainėse pateikta informacija:

111. Historic centre of Riga // <http://whc.unesco.org/archive/periodicreporting/EUR/cycle01/section2/852-summary.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.
112. The results of the Periodic Reporting World heritage site – the Historic centre of Riga Helsinki, 3 to 4 May 2007 // <http://www.nwhf.no/files/File/Latvia.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

113. A brief history of EHDs // <http://www.ehd.coe.int/sdx/jep/showPage.xsp?path=/about/history>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.
114. Mission of EHDs // <http://www.ehd.coe.int/sdx/jep/showPage.xsp?path=/about/mission>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.
115. Apie centrą // <http://www.kpc.lt/>; prisijungimo laikas: 2007-07-27.
116. Glemža J., Jakučionis P. Paminkloaugos raida Lietuvoje // <http://www.asa.lt/cgi-bin/str1.cgi?grp=56>; prisijungimo laikas: 2007-07-27.
117. Apie įstaigą // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=2>; prisijungimo laikas: 2007-09-05.
118. Apie mus // <http://www.lpaminklai.lt/>; prisijungimo laikas: 2007-09-10.
119. BNS. KVAD nesutinka su Valstybės kontrolės audito išvadom // <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=4222765>; prisijungimo laikas: 2007-09-10.
120. Lietuvos Respublikos kultūros paveldo objektų sąrašas // <http://www.heritage.lt/edis/index.html>; prisijungimo laikas: 2007-09-15.
121. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007 m. vykdomos programos // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=5>; prisijungimo laikas: 2007-09-16.
122. Matačiūnaitė G. Valdovų rūmai – „už“ ir „prieš“ // <http://www.skrynia.lt/modules.php?name=News&file=article&sid=1024>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.
123. Kazakauskaitė I. Nuosavybės teise esančio žemės sklypo paėmimas visuomenės poreikiams // <http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?t=2737&page=8>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.
124. Audito ataskaitų paieška // http://www.vkontrolė.lt/audito_ataskaitu_paiseska1.php; prisijungimo laikas: 2007-09-20.
125. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2005 m. gruodžio 30 d. informacija „Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos įsteigto Kultūros paveldo centro reorganizavimo sąlygos“ // Informaciniai pranešimai. 2005, Nr. 101. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=268690&p_query=&p_tr2=; prisijungimo laikas: 2007-09-20.
126. Strategija ir veiksmų programos // www.esparama.lt/lt/pasirengimas/strategija; prisijungimo laikas: 2007-09-19.
127. Lietuva: Bendrasis programavimo dokumentas 2004-2006 metai 2006 metų įgyvendinimo ataskaita // http://www.esparama.lt/lt/bpd/BPD_ataskaitos/metines_ataskaitos prisijungimo laikas: 2007-09-19.

128. Apie EEE paramą // <http://www.finmin.lt/web/finmin/eeagrants/apie>; prisijungimo laikas: 2007-09-19.
129. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007-2009 metų strateginis veiklos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2007 m. kovo 21 d. įsakymu Nr. ĮV-196 „Dėl 2007-2009 metų strateginių veiklos planų patvirtinimo“ (Valstybės žiniuose neskelbtas) // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=4>; prisijungimo laikas: 2007-09-19.
130. Alfredas J. Europos paveldo dienos 2006 // <http://www.heritage.lt/epd/2006/EPD2006.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-20.
131. Zingeris E. Europos politikai Vilniuje spres paveldo klausimus // <http://www.vtv.lt/naujienos/politikos-komentarai/e.-zingeris-europos-politikai-vilniuje-spres-paveldo-klau-3.html>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
132. Ar visuomenė turi teisę į kultūros paveldą? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/68399>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
133. Kas naujo „Lietuvos“ byloje? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/58778>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
135. BNS. Teismas atmetė už „Lietuvos“ kino teatrą kovojusių vilniečių skundą // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/63654>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
136. Armonaitė L. Kultūros paveldo komisijos rinkimai kėlė abejonių // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/60141>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
137. ELTA. Nepatenkintos organizacijos kur „šešėlinę“ kultūros paveldo komisiją // <http://www.elta.lt/index.php?ItemId=7239>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
138. Nevyriausybinės organizacijos tvirtina, jog paveldosaugos srityje sugrižo sovietmečio destrukcija // <http://old.nisc.lt/3sektor/?list=1&arch=1&data=2007%2004&content=319>; prisijungimo laikas: 2007-10-20.
139. Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimas // http://www.vtek.lt/old_dekl/sprendimai.php?page=sp_rezultatai&pagal=words&uzklausa=glem%FEa; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
140. BNS. Interesus supainiojęs Glemža toliau vadovaus kultūros paveldo komisijai // <http://www.alfa.lt/straipsnis/151887>; prisijungimo laikas: 2007-10-14.
141. Dr. Ray Bandin ataskaita apie Vilniaus senamiesčio detalų planą 2004 m. gruodžio 22 d. // <http://www.unesco.lt/r/paveldas/senamiestis/ataskaita1/>; prisijungimo laikas: 2007-09-22.
142. Klaipėda. „Konstitucinis teismas į Neringą pasiuntė buldozerius“ // <http://www.balsas.lt/naujiena/128369>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.

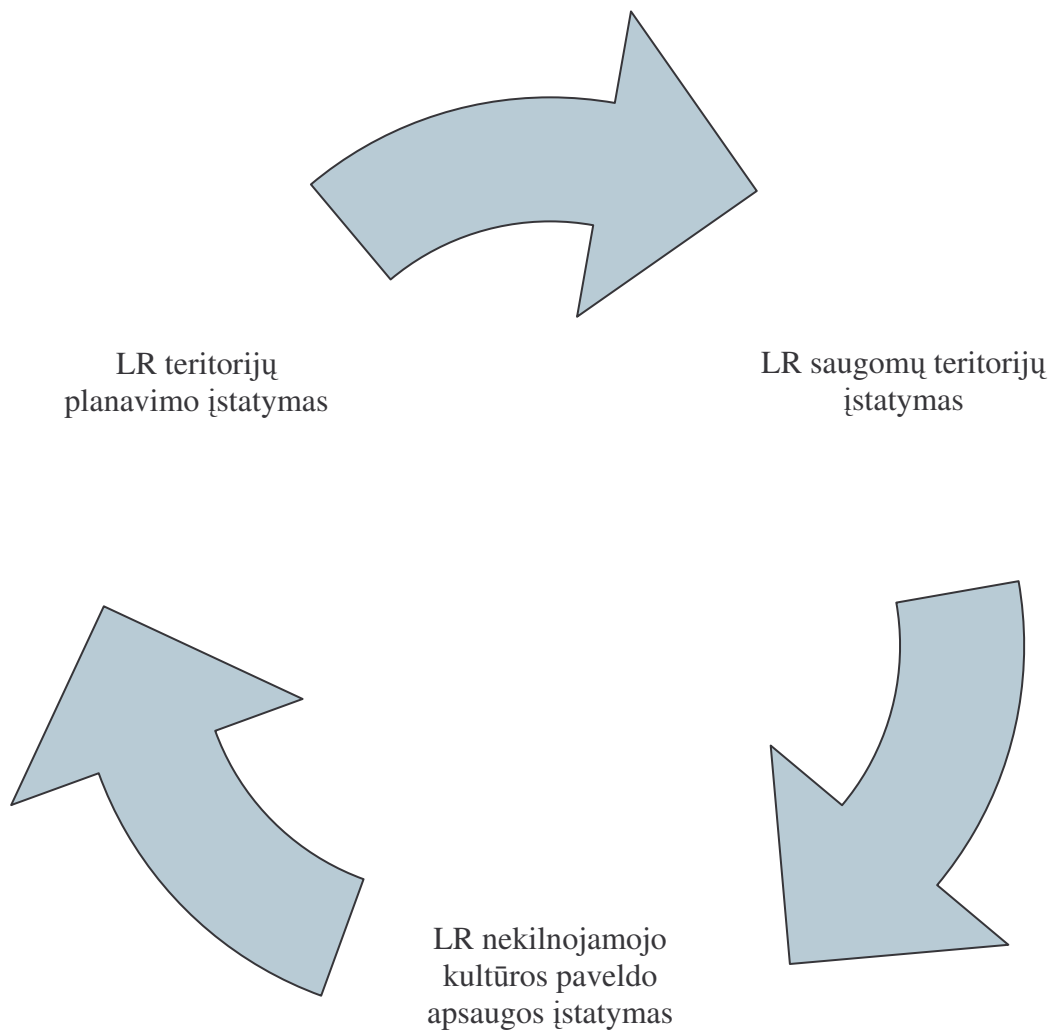
143. Aistros dėl Kazokiškių: faktai ir prasimanymai // http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=2883; prisijungimo laikas: 2007-09-25.
144. Marcinkevičius T. Pergalė: sąvartynas neteisėtas // <http://www.galve.lt/lt/numeriai/2007020906/Aktualijos/kazokiskees>; prisijungimo laikas: 2007-09-25.
145. Matuzienė J. Kazokikiškės regioniniam sąvartynui netinkama vieta // http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4705&p_d=42851&p_k=1; prisijungimo laikas: 2007-09-25.
146. Kas tai yra EPD? // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=29>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.
147. Europos paveldo dienų istorija ir siekiai // http://www.heritage.lt/epd/kas_tai_EPd.htm; prisijungimo laikas: 2007-09-29.
148. Jomantas A. Europos paveldo dienos 2007 // <http://www.heritage.lt/epd/2007/EPD2007.htm>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.
149. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos 2007 m. vykdomos programos // <http://www.heritage.lt/inside1.php?i=29>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.
150. III-asis Baltijos jūros regiono šalių kultūros paveldo forumas // <http://www.heritage.lt/chforum2007/lt/index.php>; prisijungimo laikas: 2007-09-29.
151. Paskutinę lietuvišką bažnyčią Niujorke gali perpirkti D. Trumpas // http://www.lietuvauzsienyje.com/news_index710.html; prisijungimo laikas: 2007-09-17.
152. Prezidento spaudos tarnyba. Prezidentas V. Adamkus prašo Niujorko arkivyskupą ateitiems kartoms išsaugoti Vilniaus Dievo Motinos (Aušros Vartų) Romos katalikų bažnyčią Manhetene // <http://www.president.lt/lt/news.full/7494>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.
153. Ark. Sigitas Tamkevičius. LVK pirmininko arkivyskupo S. Tamkevičiaus laiškas dėl Niujorko Aušros vartų bažnyčios // <http://www.lietuviai.ca/sielovada/modules.php?name=News&file=article&sid=94>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.
154. Niujorke uždaryta Aušros vartų bažnyčia // <http://www.itiltas.com/article.cfm?ID=297&IssueNO=99>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.
155. BNS. V. Adamkus: Benediktas XVI pažadėjo išsaugoti lietuviams bažnyčią Niujorke // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/61803>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.
156. Racevičiūtė R. Kovoje dėl bažnyčios - dar vienas kirtis lietuviams // http://www.mediabv.lt/res_zinpr_det.php?id=15221; prisijungimo laikas: 2007-09-17.

157. Niujorko lietuvių atviras laiškas Lietuvos Vyskupų Konferencijai // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/67817>; prisijungimo laikas: 2007-09-17.
158. Nikžentaitis A. Žydų kapinių Šnipiškėse byla: istorija pasibaigė ar tik prasidėjo? // <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/62160>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.
159. Dėl teritorijos prie Šnipiškių žydų kapinių // <http://www.lrkmlt.lt/index.php/lt/41685/>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.
160. Tarptautinė Ekspertų grupė pateikė išvadas dėl buvusių Šnipiškių žydų kapinių Vilniuje ribų // <http://www.lrkmlt.lt/index.php/lt/41884/>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.
161. Skėrytė J. Premjeras iš darbo grupės dėl žydų kapinių išbraukė Alperavičių // <http://www.alfa.lt/straipsnis/148155>; prisijungimo laikas: 2007-09-18.
162. Ministras pristatė darbo grupės išvadas dėl Šnipiškių // http://www.lrv.lt/main.php?id=aktualijos_su_video/p.php&n=5219; prisijungimo laikas: 2007-09-18.
163. BNS ir lrytas.lt. Stabdomos statybos ant menamų senųjų žydų kapinių Vilniuje // <http://www.lrytas.lt/?id=11909165611188737332&view=4>; prisijungimo laikas: 2007-09-30.
164. Strateginio planavimo diegimas Lietuvos viešojo administravimo institucijose // <http://www.lrv.lt/?cat=303&gr=2>; prisijungimo laikas: 2007-10-02.
165. Kulakauskas A. Kairė ar dešinė valdo Lietuvą? // http://www.politika.lt/index.php?cid=9299&new_id=7187; prisijungimo laikas: 2007-10-05.
166. UNESCO Pasaulio paveldo objektų apsaugai Lietuvoje rengiamas specialus įstatymas // http://www.lrv.lt/main.php?id=aktualijos_su_video/p.php&n=5459; prisijungimo laikas: 2007-10-31.

1 PRIEDAS

Įstatymai duoda nuorodas į kitus įstatymus.

2 PRIEDAS

KVAD (nuo 2005 m. KPD) valstybės biudžeto asignavimai

